بدار الریاست مصطفیٰ آباد عرف رامپور حفظہ اللہ عن المفاسد والشرور

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حمد و نعت

نباشد چون سخن در ملکِ ہستی کامل و یکتا ذلیق و ارشد و از کُن طلیق و عاقل و دانا

براوراقِ کلامم شد نگار گون جدول تو گوئی ریختہ در صحنِ مینو خرد دیدہ بینا

سطورِ عطرِ لعل افشانِ من سلکِ دُرِ مرجان نقاطِ نظمِ گوہر نظامم دُرجِ لولوئے لالا

معنبر نقطۂ مشکین مدادم طرۂ لیلیٰ درخشان صفحۂ انشا طرازم چہرۂ عذرا

سوادِ لیلة القدری شامِ تیره‌ام مضمر
بیاضِ نامه‌ام روزِ اولین از صبحِ من پیدا

بهجومِ نازنینانِ مضامینم بقلب اندر
چنان باشد که در گلزارِ جنت جلوهٔ حورا

فرنگیسِ دواتم زاده صد گنجینهٔ مضمون
نهالِ خامهٔ من بارور از حکمتِ لقما

ز نقشِ طبعِ من مانی مثالانِ چین صنم ساکت
ز رنگِ خطِ من طوطیِ خطانِ چین آیینه دروا

بیاضِ صحفِ من غنچارِ چهرِ صبحِ نوروبی
سوادِ مشقِ من سرمهٔ چشمِ شبِ یلدا

ادب پروردِ بزمِ فضلِ من بو نصرِ فارابی
سبق گیرِ دبستانِ کمالم صاحبِ قسطا

فلک از تابشِ انوارِ علم وادیِ ایمن
زمین از شعشعهٔ مصباحِ طبعم سینهٔ سینا

گهی از زورِ علمی با عقولِ عشره همسیم
گهی از فطرتِ فطری بگیرم راهِ آبا

کند گر کلکِ سحارم گهی آهنگِ شب‌بازی
نماید عرصهٔ گیتی بهارِ نامهٔ لوشا

نسیمی کر وزد در گلستان از طبعِ رنگینم ‌‌ ‌ ز شاخِ بوته سوسن بجنبد دلالهٔ حمرا

سحر که ار سرایم نبتکی بالحن داودی ‌ برقص آید چو طاوس گلستان صحرا

اگر از مطلعِ فکرم مهِ مضمون شود طالع ‌ نیاید تا قیامت در جهان تاریکی ظلما

دخان آهِ من کرده سیه مرآتِ اسکندر ‌ نسیم ناله ام آشفته زلفِ پرچم دا

به صیتِ عسکرِ معنیّ و جوشِ لشکرِ مضمون ‌ بگیرم باج از تیمور و بابم تاج از جوزا

منم آن ابرِ باران گوهر بخشش که کلکِ من ‌ بجائی قطرهٔ شنجرف ریزد گوهرین دریا

گشایم عقدِ ابروی قضا از ناخنِ خامه ‌ نمایم عکسِ اسرارِ قدر در صفحهٔ بیضا

بشوید چهره ام هر صبح آبِ رحمتِ یزدان ‌ بتابد طرّه ام هر شام آرایشگرِ د

اگر مردِ خدا بینی صفا تم بیش از این بینی ‌ که هستم از ازل یدِ حتّ گرانِ صانعِ یکتا

دائی کو مبرا از زوال و صمت و نقصان | الهی کو معرا از عیوب و قبح و استحیا

مال اوست در هستی چه در بالا چه در پستی | بعشق او کند مستی اگر پیر است و گر برنا

یان از نوحه و آه و فغان و شیون و ماتم | نهان در غمزه و انداز و غنج و ناز و استغنا

فروزان نور او در خاک و باد و آب و آتش | نمایان جلوهٔ حسن جمالش از همه اشیا
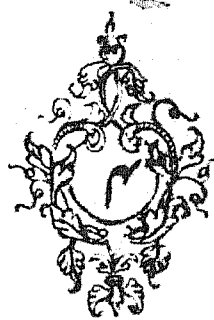
غنج طرهٔ سنبل صدای نوحهٔ بلبل | نسیمِ عطر بیزِ گل شمیمِ زهرهٔ زهرا

بعشق روی صنعش ماه کامل جامه کتان | ببزم شوق دیدش مهر خاور دیده حربا

ز نشئه هست اندر مل و گر عطر است اندر گل | عیان رنگش بحجر و گل چه در شهر و چه در صحرا

سرور و وجد و کیف می صدای کر و بانگ دف و نی | بهار گل خزان دی ببوسش سکینه اسما

و آن هستی که از مرآت کونی عکس حسن تو | چنان ظاهر که حسن نیز از چهرهٔ عذرا

توئی اول توئی آخر توئی باطن توئی ظاهر | توئی ملجا توئی مبدا توئی ماوا توئی منشا

توئی عاشق توئی شائق توئی خالق توئی رازق | توئی فائق توئی سابق توئی صادق توئی بینا

ترا خواهم ترا جویم ز تو خوانم ز تو گویم | براه عشق تو پویم بسر دارم ز تو سودا

چمن از قهر تو زندان من از مهر تو بستان | قمر از نور تو رخشان که از فیض تو خارا

همه علم و نوال و جود و آمرزش ترا از خو | همه کبر و غرور و غنج و یکتائی ترا زیبا

مدیح ذات بی همتای تو از دین انگلیون | ثناهای صفات بیحدت دیباچه ابستا

جمال وحدت آشکار از کثرت هستی | کمال قدرت او مختفی در پرده اشیا

گهی شد طیلسان زاهد و که زنار رهبان | گهی شد کعبه اسلام و گاهی معبد ترسا

گهی در کسوت یوسف بتهمت گشته زندانی | گهی از اغماض از حال زلیخا گشته بی پروا
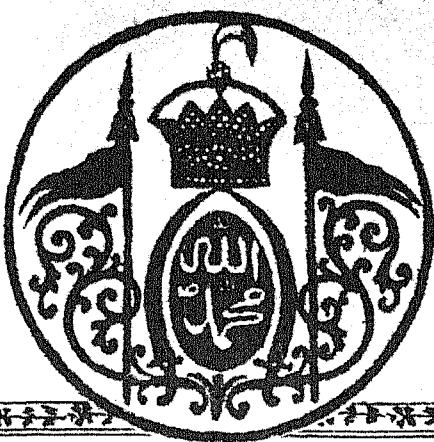
که اسمٰعیل را آرد بزیر خنجر بُرّان	گهی نار خلیلی را نماید جنّة الخضرا
گهی زندانِ ذوالنّون نون کند از غیرت و گاهی	خلیل آسا شود براو گلستان آتشِ سوزا
گهی دارد نمایش حسن پرده سوز او گاهی	نهان در برزخ کبریٰ پیدائی ست ناپیدا
رسولِ مصطفیٰ ختم رسل محبوبِ جزو و کل	مهِ برجِ توکل مهرِ چرخ یثرب و بطحیٰ
اساس و راس عدل و دین ثبات آب و طین	مشارِ آیتِ یٰسین بهارِ جنت طٰه
طراز بیرقِ دولت درخشِ صبحهٔ صولت	نگار پرچم عصمت بهار روضهٔ لولا
زرِ نابِ نبوت گوهرِ گنجینهٔ قدرت	رموز آموزِ ما اوحیٰ خطیبِ علّم الاسما
بود منشورِ سبحان الّذی اسریٰ بنام او	هم ایدون قاب قوسین آمد آن منشور را طغرا
شهی کز قوتِ عاجز نوازیهای عدل او	بغرّد بر هزبر چرخِ اخضر هرثم دنیا

ذوالنون لقب حضرت یونس علیٰ نبینا و علیه السلام

نون ماهی تحقیق

سوزا بمعنی سوزنده

برهان جامع

ناپیدا بمعنی پیدا علم

۷

شعشعه برهان جامع

چهره سر عام ۱۲

لولا اشاره است به لولاک لما خلقت الافلاک

هرثم مجمع منتهی الارب

بروز هنگامِ هیجا نعرهٔ شبدیز و شمشیرش
نشاط از خواب و شوخی از خرام و نشئه از صهبا

عرق آلوده جسم دشمنش در رزم گر بینی
بدانی روح را گریان بحالش از تمامِ اعضا

حسودش چون نباشد زرد در هنگامِ جان دادن
که خونها میشود از برقِ تیغش در بدن صفرا

نهر را چنان بربود عدلش از برِ گیتی
که ننماید کهی چشمِ خماری فتنه برپا

پرِ تیرش بر سپهرِ نیلگون ماهی ابر
و یا چترِ منوچهری فرازِ کوهِ ماتو شا

مخطط عارضش مخلوقِ تنزیلِ ربانی
معنبر گیسوی او عروة الوثقای مردوا

بحارِ بخشش و جود و سخا کز دستِ او
نرشته معدنِ لولو برسته نخلهٔ خرما

ایا در بزمِ نعتت عندلیبِ سدره خنیاگر
ایا در محفلِ مدحت ثناخوانِ ذاتِ اسمیا

بفرقانِ رسالت ذاتِ پاکت گشت بسم الله
بفرمانِ جلالت نامِ نامی تو شد طغرا

چه آن چشم خدابین و چه آن گیسوی عنبربو | ق | چه آن دست گهربار و چه آن لعل روانبخشا

نروید غنچه از عبهر نباشد مشک در تبّت | نبارد ابر در نیسان نخیزد لعل از خارا

گلاب افشانی ابر نوالت میکند زائل | خمار نوم از زهره غبار صرصر از شهلا

شکستی خورده از سلک کمند غالیه نکهت | مسلسل چنبری زلف بتان یارم و یغما

بعالم گر نسیم خلق او در اهتزاز آید | چو حوری بر دمد موری ز خار سرکش صحرا

نوالت گر عبیر افشاندی اندر هند و بنگاله | شدی چون زلف یوسف برهمن بر اکمه آسا

سنان کش نیزهٔ خطّی تو مار سیت دندان زن | همان ماری که هست اندر نهانش مهرهٔ رخشا

رود در جوف عنبر اگر تف شمشیر سوزانت | عظام مردگان از قبرها بجهد سپند آسا

وگر عکسش فرا افتد بر سپهر نیلی مغفر | شود در دم دو پیکر قابش مانند جوزا

مکلل یال و دم خنگ همه نازت که جولان | شکسته بازوی سیمرغ و بسته شهپر عنقا

فلک سیر و ملک طیر و اسد دل تمثال تنین دم | معنبر یال و طوطی بال و برق اندام و رعد آوا

کلامش گیسوی سلمی فسارش طرهٔ شیرین | دمش مرغولهٔ لیلی و نعلش ابروی عذرا

همین بس مدح جولانت که تا لامکان تاخت | به او ادنی گشایندت از این دنیا و ما فیها

برای نظم عالم پیشکاران جناب تو | ببندند از کهکشان بر پشت مادین فلک مضما

نشد چون گرم جنبش بهر تقبیل سمان تو | ثوابت را از آن برگشته لاحق زیج استخراج

ز بهرت عرصهٔ دوزخ نماید زینت | به بهرت در بساتین جنان جشنی شود برپا

هلد احباد حساد ترا ارواح آسیمه | دم غیظت بمضمار وغا از بانک جان فرسا

سبک رفت از جهان دین مسیح و یونس و هود | گران شد چون رکاب تو سوی دنیا و ما فیها

برودوشت همانا مسجدِ ذو القبلتین آمد	ز شبیر و شبر عرشش و سر و سینه زهرا
بصد تعظیم و صد تکریم مسجودِ جهان آمد	یکی چون مسجدِ اقصی دگر چون مکهٔ بطحا
یکی را لالهٔ رنگین شهادت زینتِ تارک	یکی را حلهٔ زرینِ خلافت زیبِ تن رعنا
سزد بر آن کند گر صد هزاران افتخار آدم	سزد بر این نماید گر فراوان نازها حوا
بتابد آن یکی از راهِ طیبت پنجهٔ گردون	رباید دیگری هنگام بازی سرگلِ غبرا
ببوسد دستِ مهر آن و بسر پایه راحت	بکام ترکِ قیصر این بود آماده یغما
حسن آن سرورِ دین کز شمالِ خلد خلق او	شد روی زمین چون صحنِ گلزارِ جنان زیبا
حسین آن پادشاه اتقیا کز پرتو ذاتش	شد حسنِ شریعت چون جمالِ حور رخ افزا
شهنشاها تو آن هستی که از فیضِ نگاه تو	همانا گوهر مقصری شود مانند زرقا

بحق این دو غلطان گوهر بحرین عز و شان | فرست آرامش و راحت پی نواب مولانا

هله دریاب از طراز تلطف پادشاه من | که میدارم بلطف خاص تو صد گونه نازشها

نیندازی نظر بر من فتم در چه حیرت | و گر بینی بسوی من شوم فرق فلک فرسا

کنون بدست تند خشمناک که بسر آیادم محتشم | ادب گوید مده از کف عنان اختصاری تش تا

هر وزین بیشتر زنهار در راه شناخوانی | میفزا زین بیشتر در وادی مدح و ثنا

چکامه ختم کردی بر ستایشها بحمدالله | کنون بدست شو از باده این شیوه اشتوا

بکش با صد شغف حور دعائی را به اندر | بکن دست و بغل خالی ز شیرین لعبت اشنا

اشارت رفت چون از غیب سوی فهم و قادم | بتحریر دعا اینگونه بنمودم ید بیضا

الا تا در جهان پیدا شود از باری نیسان | سحاب از چرخ و قطره از ابر و از قطره درخشان

بیارد با هزاران عجز پیش دامن تو	کمان نعشه شهب تیر و مجن شمس جهان آرا
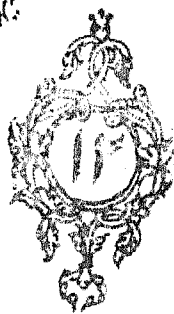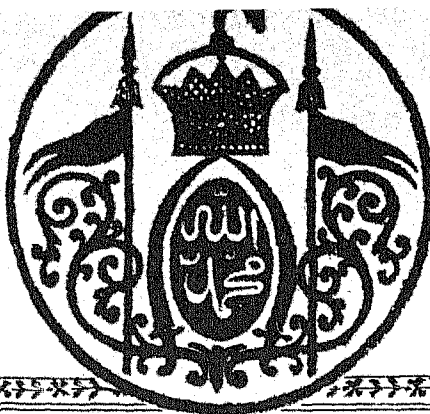
مدح امیر المومنین حضرت عمر بن خطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ

سحر که خسرو خاور فرو کشاد نقاب	کشید سر بگریبان باختر مهتاب
عروس دهر بپوشید برقع زرین	عجوز چرخ ز بر کند قیرگونه ثیاب
فشاند بال چو شهباز آتشین مخلب	گریخت ظلمت شب همچو سهم دیده غراب
شعاع گستر چالاک چرب دست ضیا	کشید بر در ظلمات سیمگون جلباب
پی علاج خمار شبان بتان نجوم	یکان یکان همه بستند چشم خویش بخواب
صبای نخلخه بیز و نسیم غالیه سا	فکند چادر نکهت بگلشن شاداب
دماغ لاله ببو یاسی هوا فرکوم	دهان غنچه تر طیب آب پر لعاب

شقیقِ[1] بوقلمون جلوهٔ محوِ شکرخند — شکوفهٔ طرب انگیز بر کشید حجاب

زمین ز لالهٔ خودروی جام تسبدر[2] ناب — فلک بجوششِ شفق ساتگین[3] لعل مذاب

برای دفع شکر خوابِ غنچگی شبنم — فشاند بر رخِ گلها هنوز قطرهٔ گلاب

سحر دمید سحر کز نوای بلبل سبا[4] و — عیان ز کنج چمن گشت لحنِ چنگ و رباب

سحر دمید سحر کز عقارِ[5] آذرگون — چمند در ره و برزن صبوحیانِ شراب

سحر دمید سحر تا درازیِ شب را — به تیغِ صبح ببُرّد ز عاشقِ بیتاب

سحر دمید پی عیشِ عالمی لیکن — دلم ز رنجِ حوادث بگونه گونه عذاب

گهی ز کیدِ حسودان مثالِ دف کوب — دمی ز جورِ اقارب بناله همچو رباب

گهی بعشقِ لبِ لعل داغ دل چو شقیق — دمی بهجرِ پری چهرگان چو زلف بتاب

[1] شقیق نوعی از لالهٔ بهار ۱۲

[2] بضم اول و فتح بین مشدد معرب بمعنی مرجان فرهنگ انجمن آرا ۱۲

[3] ساتگین بکاف فارسی بروزن باکدین قدح شراب برهان جامع

[4] سار مرغی هزار دستان ۱۲ برهان جامع

[5] عقار بالفتح شراب ۱۲ منتخب

جگر ز نار الم چون سپند در مجمر | دلی بلرزه ز غم مثل قطرهٔ سیماب

سفید گشته چنان موی من ز شدت یاس | که هیچ رنگ نگیرد بصد هزار خضاب

کهی نشد که غبار الم ز دل شوید | بجوش آمن اشکم هزار چون سیلاب

چگونه ضبط کنم نالهای سینه شکاف | که گشته کثرت ناسور دلم نقاب

به عسرت از پی هم دل دگر چه چاره کنم | که عشرت از دو جهان گشته چون وفا نایاب

اگر سوال کنم حاجتی ز کس آرد | بلب نیامده برگرد آن سوال جواب

چرا نزند همی دست رد بسینه من | که بهر تار نفس هست خار غم مضراب

دوای درد دل خویش از کجا آرم | چو هر کسی سوی من افکند نگاه عتاب

مگر روم پی فریاد رو بر کسی | که نام نامی او هست زیب چاپ کتاب

وزیر شاه رسل آصف سلیمان جاه — معین ملت و مذهب عمر بن خطاب

خطیب عزت و عنوان خطبه تکریم — ستون کعبه دین زین منبر و محراب

قمر وساده و کرسی سریر زهره رباب — سپهر طارم و خلد آستان و عرش جناب

دهم سپهر جلال و نهم بهشت نوال — سوم جهان کمال و دوم مه اقطاب

اگر بغرب درخشد کواکب حسنش — دیار زنگ شود رشک خلخ و فاراب

ز چشم خسرو شیرین فسانه قهرش — ربود چون دل فرهاد نقد شیرین خواب

بدید های مقیمان کوچه طلبش — نماره خاشه ده بنه قاقم و سنجاب

ق

براه قهر و غضب دست او بروز جهاد — نعوذ بالله اگر تیغ بر کشد ز قراب

اجل نهد سر ابطال بر دم شمشیر — بدان مثال که اطفال کوی در طبطاب

تو آن رفیع جنابی که آبیار آنت — بچاه باغ نسازند چرخ را دولاب

جوانه آمد بخت تو بر سرِ گیتی — سزد عجوزِ ایام را دوباره شباب

به پیشِ نعرهٔ رزمِ تو صیحهٔ ناقور — چنانکه پیشکهِ تندری طنینِ ذباب

نساختند بقصرِ تو مهر را قندیل — ازین سبب همه شب و نهد بر نقاب

بدستِ رادِ تو صد کانِ لولوی لالا — بود حقیرتر اندر نظر ز موجِ سراب

خلیل سازدی مهرِ تو بر اسمٰعیل — همان که رستمِ دستان نمود با سهراب

بسعی ماشطهٔ فتح ابروی تیغت — زخون دشمن سازد هزار گونه خضاب

عجب سمندِ سبک خیز زیر ران داری — که هست سرعتِ او بیش از صبا و سحاب

برزم دیو ملک خصلت و ببزم پری — بحزم عقل درنگ و بعزم دهر شتاب

پی سواری تو سعد اکبری زین | برای دفع شیاطین دین چو تیر شهاب

تبارک الله ازان توسن معجزه کام | ستاره میخ و ثریا ستام و ماه رکاب

زمین ثبات و فلک سیر و باد رفتاری | که با کمال جلادت گه ذهاب و ایاب

به ضرب سم شکند پشت و گردن مریخ | کجک زند سر نعلش به زنده پیل سحاب

خوشا کسیکه طواف حریم تو بکند | همیشه تا دم محشر مشابه گرداب

بدا بحالت آنکس که سر نسازد خم | ز ابروان تو بیند چو عنبرین محراب

پی ملاحظه ارتفاع نیر دین | کف تو ساخته ایزد بشکل اصطرلاب

نظام عالم دیگر قضا چو ابتر یافت | خجسته ذات ترا خواند بهر استصواب

فلک به بوی خصال تو نافه مشکین | زمین به نکهت خلق تو کان عنبر ناب

بجوشِ مهرِ تو خون ار نجوشدی بعروق — شود چو ارقمِ پیچان در بدن اعصاب

چو جبرئیل بدرگاهِ تو هزار سفیر — برنگِ رضوانِ روضهٔ تو صد میراب

مجاورانِ حریمِ ترا همی گوید — ملک بعرش که طوبیٰ لهم و حسنُ مآب

چسان بلند شود گردنِ فحولِ فجور — که احتسابِ تو کرده است طوقِ رقاب

چه گویم از برشِ خنجرت که چون خیدن — جدا کند بیک ضرب نشئه از شراب

اگر گناه کنم در علوِّ مدحتِ تو — بدل نسازم آنرا بصد هزار ثواب

وگر خطا برود در ثنای تو قلم — فرشته بوسه زند بر خطا ز راهِ صواب

بسوزِ هجرِ تو چندان نموده ام فریاد — که دودِ آهم بر روی چرخ گشته حجاب
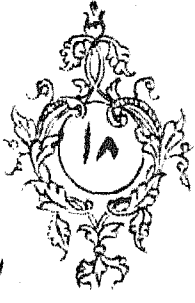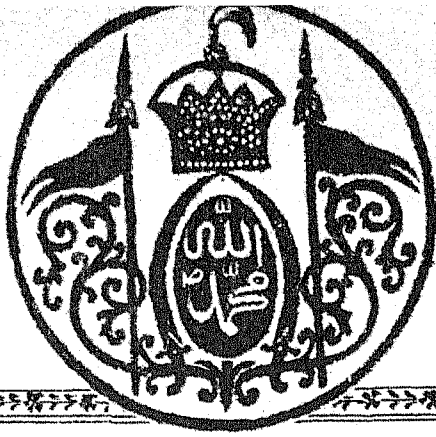
ولی چه سود که ز امراض و فکرت و اندوه — شبانه روز بجان هست صد عنا و عذاب
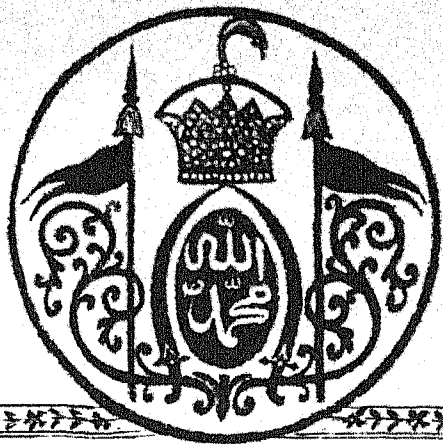
خدایگانا انصاف کن که تا بکجا ‌‌ بجانم از صدمات و غموم سینه کباب

بچار موجه هستی تو ناخدا هستی ‌‌ غریق لجّهٔ بحرِ غمم مرا دریاب

اگر برانی بارت سپاس خواهم داشت ‌‌ که کفر هست شکایت بمذهبِ آداب

وگر بخوانی رطب اللسان بخواهم بود ‌‌ بشکر بذل و نوال تو تا بروز حساب

بعزِّ ایزد و جاهِ رسول و شانِ بتول ‌‌ به حشمتِ خلفا و بعصمتِ اصحاب

بآن ذبیحِ بیابان کربلای بلا ‌‌ بحقِّ او که بنوشید زهر چون جلّاب

بآن ائمهٔ اثنا عشر که دستِ هوا ‌‌ نکرده عطف عنانشان بکجی رهِ صواب

باولیای جهان و باصفیای زمان ‌‌ بسینه صافی اوتاد و پاکیِ اقطاب
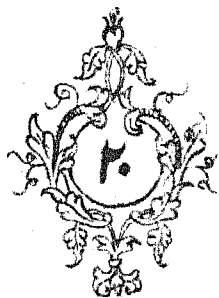
که عرض کن همه حاجاتِ من به پیش نبی ‌‌ بسوزشی که شود سنگ از شنیدن آب
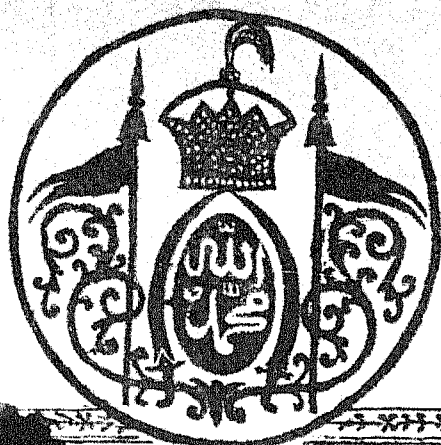
کشید گرچه بطول اینچنان حکایت من	یقین که در همهٔ عالم نگنجد از اطناب
هنوز اشاره کند دل که تا بگو شکوی	یسار دل ادبت گویدم که بس نواب
هله بهوش بیا و زیاده هرزه مگو	که از طریق ادب نیست گفت این اطناب
قصیده ختم نما بر دعا که می‌آید	کله شکسته اجابت ز حق پی اطراب
همیشه تا که نماید تبسم خوبان	درخشش رشتهٔ پروین ز لعل گون عناب
بسرو نعره زند تا قلندر قمری	به هجر نوحه کند تا که بلبل بیتاب
بعیش و رنج بماند محب و دشمن تو	یکی به مینوی راحت دگر بنار عذاب
نسیم خلد برین خاک پاک قبرت را	همه عبیر نماید تمام عنبر ناب

منقبت امام ضامن ثامن حضرت علی موسی رضا علیه السلام

تا هشته دو زلفِ مشکسا بر آفتاب | داری بزیرِ هر خمِ هر چنبر آفتاب

قدّت قیامتست و رخت مهرِ روزِ حشر | یک نیزه دورتر نشود از سر آفتاب

خالِ معنبرینِ تو بر چهرهٔ آتشین | ق | یا آن ستارهٔ کیوان برابرِ آفتاب

یا هندوی نشسته در آغوشِ حورِ عین | یا سایه کرده گلّهٔ ابری بر آفتاب

رخسارِ دلفروزِ تو گر پرده بفکند | از شب کشد بفرق سیه چادر آفتاب

لعلِ تو در فشاند از زنخ و رخ فراز | در خلد هست زهره و در کشور آفتاب

تا بدر تابِ خندِ تو یاقوت آسمان | باشد ز عکسِ روی تو یک کشور آفتاب

دریا بیادِ حسنِ تو گر موج زن شود | گردد ببطنِ هر صدفی گوهر آفتاب

از خط کشیدِ حسنِ تو طغرای عنبرین | بر صفحه که هست از آن کمتر آفتاب

پروین نماست جبهه تو از عرق بر قمر — آغشته است یا به می کوثر آفتاب

بینیم زینچه تو در آغوش خویشتن — کف الخضیب در شفق و در بر آفتاب

داری دو لعل لب چو نگین شهنشهی — کورا ضعیف گشته به چاکر آفتاب

بدر الدجی امام رضا سرور یکه هست — رخشان چو نگینش در خنصر آفتاب

ارغنده شیر رزمی کز خوف حمله اش — چون روبه ضعیف شد لاغر آفتاب

شاهی که از طپانچه گردان فوج او — گردد کبود چهره چو نیلوفر آفتاب

ترک فلک نه ساید اگر جبهه بر درش — فی الفور ش از شعاع زند خنجر آفتاب

بهر شمول مخزن او خازن قضا — پیدا نمود صورت قرص زر آفتاب

باشد که حاجبان درش الطفی زنند — بر آورد تمال هما شهپر آفتاب

بر ساحتِ زمین چو نگاهی کند مهر | تابد ز ذرّه اختر و از اختر آفتاب

مشاطه وش برای جوارش بام و شام | می آرد از شعاع دو صد زیور آفتاب

آن مهروری که ریخته طرحِ نشیمنی | در سقفِ کاخهای تو چون شمسه آفتاب

گر خضرِ جلوهٔ تو نمی گشت رهنمون | تا حشر برنیامدی از خاور آفتاب

سر میکشید بشوقِ لقای تو هر سحر | عشاق وش ز مشکوی منظر آفتاب

چون کیمیا بچشمِ جهانی شدی عزیز | موهوبِ دستِ رادِ تو گشتی مکرّر آفتاب

جوشد ز احتسابِ تو چون شیر و انگبین | گر افکنند در خُم و در ساغر آفتاب

در عرصهٔ کمالِ تو هر جوی کهکشان | در روضهٔ جلالِ تو مرعبهر آفتاب

آید بگردِ قصرِ تو چو چنبر آسمان | باشد به بزمگاهِ تو چون مجمر آفتاب

تا گشته زیب منطقه ات تیغ خونفشان
خمش هلال عید شد و جوهر آفتاب

جز نیلگون پلارک تو هیچکس ندید
در کف ماهتاب زحل پیکر آفتاب

و یکی ز اشقرت که همی دارد از زکا
روز و شبان در این در اسیر آفتاب

نگذاشت چرخ کحل غبار سمش از آن
گردید روز کور مه و اعور آفتاب

در خام شصت خم تو نه آسمان اسیر
وز رمح هفت باز تو بی مغفر آفتاب

از خوف حملهای تو از چرخ چنبرین
بگرفته بهر امن سپر بر سر آفتاب

روشن شده است بر تو حقایق از آنکه هست
از علم حق نهانت تقلب اندر آفتاب

رفته ز جا جان تو رضوان بباب خلد
آمد برای سجده ترا بر در آفتاب

رایش ز فیض طبع تو گر میگرفت نور
میساخت جای آینه اسکندر آفتاب

باشد اگر منحنی الف شکل تو برکشند | تخمیر خود از قبیله نور بخر آفتاب

شمس سپهر شمسهٔ ایوانت شد کنون | باید بتافت بهر جهان دیگر آفتاب

تا زان چو نو عروس نشیند بحجله گاه | گیرد جمال ذات تو گر شوهر آفتاب

هنگام سیر کنگرهٔ قصر رفیع تو | بگذارد از دو دست بر افسر آفتاب

ای بر در جلالت تو مدح خوان سپهر | واندر ستانهٔ تو ثنا گستر آفتاب

من در مدائح تو بنازم بخویشتن | زانسان که چرخ چارم خضر بر آفتاب

بدتر ز مرده ریک شناسم کلام خویش | دانم زبون چو ذره دشت و در آفتاب

لیکن گداخت نایرهٔ حدت مرض | جسمم چنانکه پیکر شمعی در آفتاب

رفته ز من شفا و تو بر خوان چنانکه آب | راجع شمرش بخواهش پیغمبر آفتاب

تا غازهٔ نضارت و زینت بچهر و دین	مالد بچهرهٔ گل و [illegible] آفتاب
صبحِ امید چشمِ حسودت نه بیند	تا روزِ حشر گر شودش سر بر آفتاب
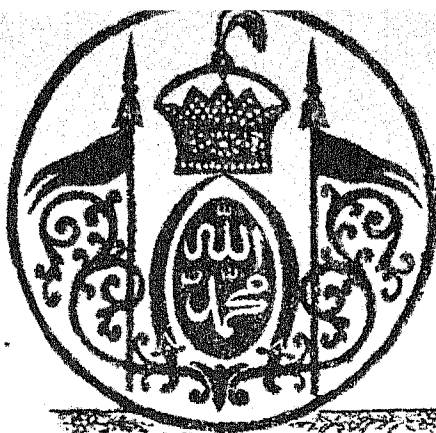
منقبت حضرت سید الساجدین امام زین العابدین علیه السلام

نوبهار آمد جهان را رونقِ دیگر گرفت	بوم و بر از غنچه و گل صد زر و زیور گرفت
قهرمانِ فرودین از بید برگ و پاچه‌یش[۲]	بهرِ قتلِ بهمن و دی دشنه و خنجر گرفت
ساقی بیاک نوروزی باعجازِ خضر	از شقیق و[۳] لاله در کف بادهٔ ساغر گرفت
از شمیمِ ضیمران[۴] وز نسیمِ غنچگان	خاکِ باغ و راغ یکسر نکهتِ عنبر گرفت
شوخیِ چشمانِ حور العین بشوقِ سیرِ گل	آمد از فردوس و جا در دیدهٔ عبهر گرفت
چشمه‌سارِ سنبلستان آبِ گوهر گشت	آبشارِ موجِ خیزان طعنه بر کوثر گرفت

نیست سنبل زیر نرگس کی سکون عذار | صد دل مجنون بزلف عنبرین چنبر گرفت

در ته برگ است شاخی یا عروسی از حیا | خد خود در شقهٔ فیروزه گون معجر گرفت

بهرمان چون شیشهٔ لعل مذابی شد عیان | ارغوان از خرمی رنگ می خلّر گرفت

صحن گلشن از ریاحین که صباغ کشت | دامن صحرا ز گلها صورت کشمر گرفت

حله پوشان جهان در حجله بنشسته ز رشک | زمردین تشریف نزهت تا جهان در بر گرفت

غنچهٔ گل کرد از برای دستبوس شه حیا | تا خدیو نامیه جا بر شاخ و بر گرفت

عارض رخشان نسرین نور پاشید از حجاب | سر بسر یک بیابان تابش گوهر گرفت

مرغکان کشتند ز انسان نغمه گر انفعال | زهرهٔ زرین بستا سر در سیه چادر گرفت

چارهٔ عقرب گزیده هم نسیم سیسنبر بود | طرهٔ خوبان از این رو رنگ سیسنبر گرفت

تا زند قیفال مجنون مشربان جوش گل
شاخ‌ها چون رگ زنان خنجر نشتر گرفت

باجیش فرودین آرای ابر نوبهار
راه چون سد سکندر بر دی و آذر گرفت

از فروغ جشن می بهر بخور بزم شاه
لاله احمر بکف یاقوت گون مجمر گرفت

ماه تمکین مهر اوج دین علی ابن حسین
کز نهیبش لرزه اندام هفت اختر گرفت

آنکه با عقل فلاطون و بتیغ لاله گون
تاج از خاقان ربود و باج از قیصر گرفت

آنکه هفت اقلیم و شش سوی و نه فلک و سه روح
با نهیب نعره گردان کند او در گرفت

بهر حفظ دین و دولت احتساب عدل او
فتنه را بیضه شکست و ظلم را ابتر گرفت

لعل گلگونش بر عارض چو بینی و دنیا
گلشن فردوس را سر چشمه کوثر گرفت

همت و افضال او صد خلد بی [اندیشه] داد
صولت و اقبال او صد ملک بی لشکر گرفت

رزمِ او تاراج کردہ ہم جنوب و ہم شمال — عزمِ او از باختر تا سرحدِ خاور گرفت

رحمتش چون شد شفیعِ عاصیان و مجرمان — آن عرض کز آتشِ دوزخ ز جوہر بر گرفت

خفت تا نوشابہ اقبال در آغوشِ او — ہفت کشور از سرِ نو فرِ اسکندر گرفت

کرد ارجاسپ را بستد بمکر اسفندیار — ذاتِ او بار است بازی جملہ بحر و بر گرفت

رستم ار بگرفت اقلیمی بگرزِ گاوسار — او بجانی با پرنگِ اژدہا پیکر گرفت

آن شہنشاہی کہ دستِ جراتت روزِ نبرد — شش جہاتِ صد جہان با ضربتِ یک شمشیر گرفت

از درِ آتش فشان تیغِ تو در صلح و مصاف — رنگ از لعلِ بدخش و رخش از گوہر گرفت

کینہ ور مرگِ مصور آن پرند آوری — آب از خور تاب از زر تیزی از آذر گرفت

خالِ لیلای ظفر آن ترکشِ عنبر فام — حسن از رخشندہ سنگ از زنگ گرفت

چون وهم نسبت به سپت برقِ خاطر آگهِ او	این همه تندی و شوخی ام ازان اشقر گرفت
سوط برقی خورد در عهدت ز دستِ محتسب	رودکیِ آسمان سهوا اگر مزمر گرفت
چند از هیبت که از سهمِ خدنگ چابکت	چرخِ ترسی از خورِ خاور سپر بر سر گرفت
آن تفوقی کز نعره شد ز هیبت با غایت	مدتی صورِ قیامت در شکوهِ رو شهر گرفت
نسر واقع را فلک بگرفته در چنگال خویش	پیچ بگرفته اگر یک مرغکِ لاغر گرفت
و بجات از عنقای زرین جنابِ علمِ کاملت	کو جهان را از ازل چون بیشه در زاغر گرفت
مالکِ ایجاد و تکوین زاد چون طفلِ ازل	دایهٔ انجاحِ تو او را به بر اندر گرفت
چرخ خواهد نقدِ انجم را که بخشش دهد	تا عروسِ ملک و ملت چون تو نی شوهر گرفت
زورقِ امید امین گشته از طوفانِ یاس	بر فرازِ جودیِ جودِ تو تا لنگر گرفت

پیش دستِ دریا بخشش و دُربارِ تو | ابر از قوس قزح دامن بچشم تر گرفت

چتر زد طاوس زرین بالِ کلکش در ازل | چون قضا انجام کارا وصافِ ترا در بر گرفت

لوحش الله تا کشیدم نغمهٔ در وصفِ تو | بوسه از لبهای من حسّان مکرر بر گرفت

از دعایت خسرو ارطب اللسان خواهم شدن | آنکه دلم آتش ز تحریر چکامه در گرفت

دائما در صفاتت گوشوارِ دهر باد | گر بیانش خانهٔ خوابِ صدف پرور گرفت

منقبت حضرت امام باقر علیه السلام

نماز شام که عقدِ گهر نگار بپرند | جمیلهٔ فلکی در گلوی خود افکند

برای مقدم شاهِ شبینه کاخ سپهر | شد از نجوم و دراری چو خلد آئین بند

من از نظارهٔ معشوق محو عیش و طرب | نگار من بصداعِ خمار زار و نژند

نمود فاژه اش اعجاز انشقاق قمر — بداد باسک او دو هلال [illegible]

بچکید از صدفی سلک لؤلؤی شهوار — بر بخیت شور خموشی میان شیرین کند
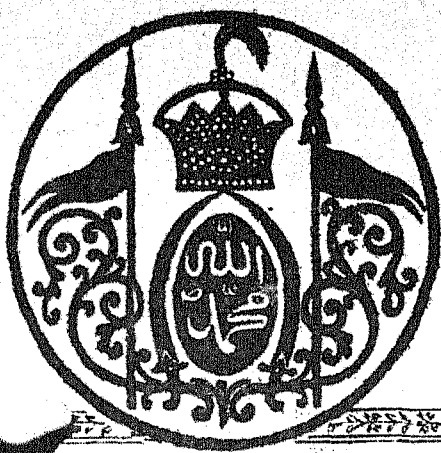
گرفت زنگ شکرفی عذار گلگونش — فتاد طرفه شکستی به تابدار کمند

بخشم و غمزه چه جنگ او فتاده که مپرس — پی خرابی بغمای عاشق پابند

چو یافتم بنگارش بنجاد می گفتم — که زود آر رحیق و در گشاده ببند

بگیر جام مل و طرح نو بهار انداز — بیار جوز مقشّی و نقل نغزک و قند

سبک برفت و سبک آمد و سبک آورد — همه ز لوز و شراب و کباب خندا خند

ز باده ساغری ساختم چنان سرشار — که غرق بحر عرق شد ز موجه اش اروند

درون لعل لب او بریختیم راحی — که از روائح آن روح میشدی خرسند

میی که در دو ... قدح ... بروی یمین / ز ذره ذره بخیزد فلک فلک تا کند

میی که چون بچشد قطره قطره ضریر ازان / سواد زنک بدیجور بیند از بر خند

میی که جرعه او ار بکام زال رود / کند بناخن فرسوده صد هزار الوند

فروغ سینه و نور بصر سرور قلوب / نشاط جان و قوام بدن عبیر و زند

از و کلیل چو حوران خلد بنده سرای / از و سفینه بهمال حکیم و دانشمند

کشید چون ز می لعل ساغری دو سه چار / حباب چشم عدم رفت و گشت مست و لوند

بهلید بر رخ روشن دو زلف غالیه گون / کشید از سر و آغوش زرنگار پرند

بداد رخصت وصل و حریف خود دانی / کناره کرد ز جوش هزار لاف و گزند

نهاد لب بلب و گفت بوسکی بشکن / تو و خدای تو این زهرخند تا کی خند

بباز نردِ تعشق بوصلتم ابدون — که یک زمانه مرا داشتم بکلبه و بند

باستماعِ چنین مژده سرور انگیز — زجای خویش بجستیم بشوق چون اسپند

ملنگ و مست شدیم از وصالِ هم خندانک — رسید تا سرِ گردون صدای شکر خند

گذشت چون زکرم گاه زلفِ لیلی شب — سرود با دف و چنگ و رباب متی چند

بمدحِ سرورِ دین شاهِ اتقیا باقر — که هست سدّهٔ او مسلّم سپهرِ بلند

شعیب معجز و موسی کلیم و خضر خصال — خلیل خلّت و ادریس خو مسیح افند

خدیوِ کون و مکان قهرمانِ کن فیکون — که هست علم و عمل را وجودش آذین بند

هم از عدالتِ داود خلق را ناصر — هم از شکوهِ سلیمان زمانه را خاوند

شکست گاو زمین را کمر بضربِ عمود — نمود شیرِ فلک را اسیرِ خمِ کمند

... بجز گوهر زمین ... نبدید | فلک بعرصهٔ گیتی چنو سعادتمند

چه بهار نوازشش اگر بروضهٔ دهر | سهیل و زهره و مه جای غنچه و ترنند

شوند غرق ز باد مخالف قهرش | میان قطرهٔ آبی سفینه صد فرزند

زمان نشاط ز مدحش فحول گیتی را | که هر کدا را از جود شاه با آورند

زمانه کیست که آنی شود مخالف او | سپهر چیست که گاهی باو کند ترفند

فرات جود اگر خوانمش غلط گویم | که پیش همت او هست بحر چون ورکند

ایا شهی که بانجاح همت عالیت | بلب نیامده گاهی سوال حاجتمند

نمال نخل سخنگو شود به معجز تو | چو خاک پای تو ریزند در دهان نوند

اگر ز نهی تو سنگر بتافت سر چه شگفت | که از کلام خدا کبر می‌نخیزد بند

بنای کاخِ تو بهتر ز خلد هست که هست | دران ز روزنه ابروی حوریان [illegible]

بیا بهای قصور تو از سپهر رواق | بصحن های ریاضِ تو از مجره خرند

شود مشابه تنزیل واجب التعظیم | اگر نگار دهند اسمِ تو بسپر یازند

چسان نظیرِ تو باشد بعالم امکان | که مامِ دهر نزاده است چون تو فرزند

طرازِ موی میانِ هلال کردارت | ق بود قضای مجسم نه برق تاب پرند

بصیتِ برشِ او آفرینشِ مضمون | جدا شود بعدم از دلِ کمانِ خجند

تبارک الله از اسپِ سبکروت که بُد | زمانه ثانیِ آن کوهرین لجام سمند

قمر رکاب و زحل هیبت و ستاره خرام | سپهر گردش و شیر اوژن و صبا مانند

پرد چو رنگِ رخِ عاشقان بسوی عدم | ز عالمی که در آن نام تازیانه برند

۳۷

[illegible] بهتریت — که هست طبع همایون تو دقیق پسند

نسیم خلق تو گر غالیه بیفشاند — برند بوی عبیر از عصاره ریوند

برون ز قلب تو حق را نداده اند نشان — فزون ز حب تو امری نکرده اند پسند

نشد مقابل روی تو مهر عالمتاب — عبیر صبح بمالید بر رخ هر چند

گدای کوی تو تا گشته مه همی پوشید — قبای اطلس گردون بجای خرقه ژند

رسد سکندر رومی به نکبت دارا — بیا بدار حضور تو با فر و اروند

چسان به پیش تو آبی پذیرد آگوهر — که رشحه کرمت عالمی به در آگند

بضعف تست عذاب ابود هم پیمان — به نول تست نشاط خلود هم سوگند

ز بیم گرز تو لرزد روان گرشاسپ — ز خوف رمح تو بیرون قالب در وند

چو فیلسوف بگوید که عالم ست قدیم — پی حدوث [illegible]

چرا بدر که دیگر زدم بر و بر جزا — که بهر بخشش عصیان [illegible]

برس بداد الاحبان سید الثقلین — که چرخ میکند از مدح خوانت صد آفند

چنانکه مدح تو فرمش نمیکنم گاهی — تو هم تغافلی از حال من کهی مپسند

مرا رسان بحریم نشاط و عیش و سرور — مرا رهان ز هزاران جفای چرخ و گزند

نماره تا که بنا افگنان علم و عمل — پی حصول قصور جنان بجان کوشند

بسعی کامله نقاب مرگ تا محشر — کنند بنای حیات عدوت را چو کلند

زبان خامه نواب تو ثنا گوید — بصد خلوص و دو صد حسن تا هزار اند
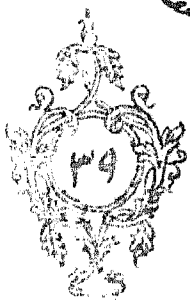
تمتیه

ای گیسوی عنبر [illegible] طغرای [illegible] تاتار — وی طرهٔ طرار تو چون ارقم خونخوار

از دشنهٔ مژگان تو خنجر همه در دل — وز نرگس مخمور تو عالم همه سرشار
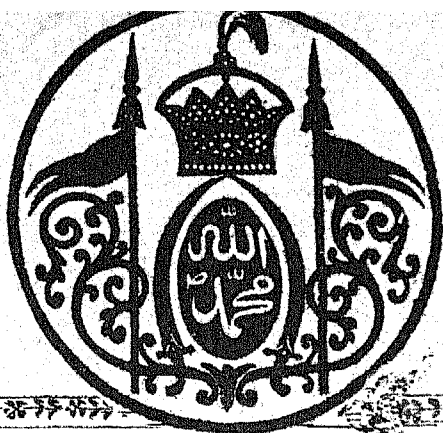
گیسوی تو آشوب جهان است معلّم — چشمت ادب آموز دو صد فتنهٔ تاتار

خالی که فتاده است بر چنبر خطت — حصنی ست که بنشسته دران زنگی سحّار

ق در سرو ندیده است کسی شاخ بلورین — شاخی نشنیدم که بیارد قمری بار

آن قامت و آن گردن و آن سیب زنخدان — اعجاز نما گشته بچشم اولوالابصار

ق یاقوت نخیزد کهی الا ز دل کوه — مرجان ندمد جز به تهِ قلزم ذخّار

وین طرفه که از فندق و از پنجهٔ زرین — این قاعده بشکسته کف دست گهربار

انجو به صباحی ست رخ آینه رنگت — کو جلوه نما گشته میان دو شب تار

ای شوخِ جفاکار و جفاجو و جفاگر — وی کِ ستم خو [illegible]

تا چند گره در خمِ ابروی معنبر — تا چند لبِ لعل بزیرِ دُرِ شه[illegible]

از نهبِ شبیخونِ فراقت شده تاراج — سامانِ تحمل بدلِ خسته و افگار

صبحم شده چون شامِ غریبان همه تاریک — شامم صفتِ صبحِ قیامت همه آزار

روزی نبود تا نفرستی پیِ قتلم — صد خنده و صد عشوه و صد غمزهٔ طرار

گاهی نگشادی برخِ من درِ مقصد — هر چند زدم سر زفغان بر در و دیوار

وقتی نزدی ساغر کی چند مدام — روزی ننهادی سرِ انگشت بمزمار

ایدر که زسوزِ غمِ تو گشته تنم داغ — ایدون که زبیدادِ تو رفته دل از کار

از خد بفکن بهرِ سدِ اشقه معجر — بنما صفتِ مهر را جلوهٔ رخسار

[illegible] کن اشارت — سوشم بیر ازکیف می خنده سرشار

... چو پرسش کنی ازطرز لطف — صد بار دهم شرح بتو حال دل زار

لیکن چه توان کرد که طبعت ننماید — بهر من دلخسته کهی فکرت تیمار

ای خاطر آزرده ببندیش زخویش — ور غفلت وی ای دل ناداں هله هشدار

برخیز ازین ره که بسی نوحه نمودی — از دست بلاهای غم غمزه دلدار

پسند شو در نزد دل هندوی زلفم — بگریز بظل علم احمد مختار

شاهنشه با قدر و قضا نظم و قدر حکم — دادار جهانگیر و جهان بخش و جهاندار

سلطان رسل خضر سبل سرور عالم — فرقان هدی بدر دجی سید ابرار

بر تارک او تاج فا وحی شن نیا — در نرگس او سرمه مازاغ سزاوار

گر باد مسیحائی او در چمن آید	بلبل بپرد از بیضهٔ سر بسته [illegible]
از صوت او جلوه نما معنی حدوث	چون شمع که هست از بن فانوس
عالم بوجود آمد از ذات شریفش	چون نقطه کز و گشت نمایان خط پرگار
در بزم دل آرای تماشای جمالش	رفتار نظر تا بن مژگان شده دشوار
نهیبش چو کند میل باصلاح سواتف	داؤد زداید ز صحف صورت [illegible]
قارون بگزیند بعدم همت حاتم	همتش گذرد از سر باشش [illegible]
چون مهر کند نغمه شود صیحهٔ ناقور	چون قهر کند نار شود نور در ابصار
بارد چو سحاب کرمش بر سر ایام	دی ماه شود آب ده اردی [illegible]
شاها تو اگر حمله کنی بر صف اعدا	قند شود از رمی تو سرکب [illegible]

اعضای عدوی تو میان شکم ام | پاشند که نعرهٔ رزم تو بیبار
چشم علمت دوخته بر نفی هزیمت | قاف قلمت کرده جهان حلقهٔ پرکار
رمح تو همان خط شعاعی ست که نمود | زاسلام و طریقت بجهان جلوهٔ انوار
شمشیر کهر رنگ عدو خوار تو گویا | در بزم لب حور چو مریخ به پیکار
شبدیز ترا باج دهد عقل فلاطون | شبرنگ ترا پی سپر فکرت احبار
نغزغا و دم و ماه سم و برق تکاپوی | مشکین تن و آهو روش و غالیه افشار
صرصر تک و سیلاب دو و رعد خروشی | جبریل پر و مه کفل و صاعقه کردار
عنقاست به پرواز و چو هدهد به لطافت | آهوست بجولان و پلنگی ست به مضمار
مرغول دمش پرچم منجوق سلیمان | نقش قدمش دائرهٔ کعبهٔ احبار

فی الجمله بجاهش چو بجنبد دمِ پویه — در لمحه ز ملکاتِ عدم آرد [illegible]

گر وقت تکاپو نکشی زلفِ عنانش — چون سایهٔ تو محو شود [illegible]

وین معجزه طرفه که گیری چو رهِ مشی — قوسِ قزحی شق کند انگشتِ تو سرپا

با موکبِ تو فر و ظفر کرده مواخات — با دانشِ تو حلم و حِکَم ساخته اقرار

هم مهرِ تو فرمانِ قضا ساخت مسجل — هم مهرِ تو روی قدر آراست پیدا

هر قطره ز بحرِ کرمت ابرِ گهر ریز — هر ذره ز صحنِ حرمت مهرِ پُرانوار

گر سیفِ زبانی نشود تیز ز حدت — دندانش نماید به می صوتِ مثنا

از هیبتِ تو بهرِ نوشیدنِ باده — لا هست پی باده کشان دلِ خمار

خوفِ غضبت می برد اسبابِ تعیش — ترسم که برد از همه لذتِ دیدار

بنگار روی حضرتِ حسن شعشعه خورشید | ترکِ فلک آویخته سر زیر نگونسار

از هجرِ تو در جسمِ فلک گرنه سهیلی | وز وصلِ تو در جیبِ زمین نقدِ سمن زار

ایدون ندرد عاشقِ دلخسته گریبان | چون پرسش از رحمتِ تو دامنِ اقطار
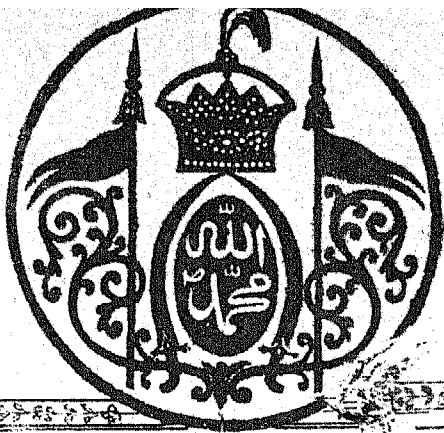
مداحِ تو تا یومِ ابد روحِ مکرم | وصافِ تو از روزِ ازل داورِ دادار

سازد چو کسی میلِ تحریرِ ثنایت | خواهد که بمدحت بنماید رقمِ اشعار

اول کند اوراق ز افلاک مطرز | آرد ز مه کاهکشان پرگر و مسطار

آمه ز دهانِ خضر و خامه طوبی | لیقه ز پرِ روح و مقط از درِ شهوار

آبی ز رخِ حور و مدادی ز شبِ قدر | شنجرف ز لعلِ لبِ عیسیِ شکربار

وانگاه نگارد ورقِ مدحِ صفاتت | وانگاه کشد وسمه بر ابروی افکار

آندم بزند دم ز رقابت بجبی کو / گردید بقشران [illegible]

هان این چه سرودی قلم زمزمه سنجم / هشیار شو و دست ازین [illegible]

جائی که ثناخوان تو هست ایزد بیچون / بیجاست کسی را سر آرایش اینکار

ور همچو منی کاه ز کیف می عشقش / در رقص درآید به ثنا بخود و سرشار

لعل ست بکان بردن و یاقوت به سیلان / آموختن هدیه و شاهد سوی خار

شاهان بلکا خسرو لاهوت جنابا / هستند غلامان تو بلقیس پرستار

هر چند که این دیر کهن منزل دنیا / سجن ست پی مومن و جنت پی کفار

اما ز ره مهر بحالم نظری کن / زین بیش نیم قابل رنجوری و آزار

تو رحمت حق هستی و نوب خطا کیش / کن بهر خدا آنچه ترا هست سزاوار

منقبت حضرت امام محمد تقی علیه السلام

هلال عید عیان شد بچرخ مینا رنگ
مثال ابروی عنابتان چین و فرنگ

فلک ز نقش طرب گشت تنگیِ ماچین
زمین ز روح فرح شد بهار خانهٔ گنگ

بخانه خانه ز جوش حبور صد گلبانگ
بکوچه کوچه ز افسون سوصد نیرنگ

شکفت نیست ز سحر نوای هر رود
که خیزد از لحد ارمنین آنه چنگ

برخیت دلبر کم طرح محفلی چو تنگ
بکیش حاشیهٔ خاور و کمر در زنگ

بجاده جاده خزف گشته غیرت عنبر
ز بسکه لخلخه افشاند طرهٔ شبرنگ

زمین بوجد در آمد چو گنبد گردان
بلحن و رقص قیامت ادای لبر و شنگ

بکیف عیش ز سیمای ساقی سرمست
چکید جای عرق یا ز سوی گلرنگ

فروغ چهر سکندر بلمعهٔ قندیل — ضیای [illegible] پین

زبذله خوانی ترکان نغمه خوان افسرد — هزار نغمه بمنقار صلصل و سارنک

بشور زمزمه رود کن سپهرین — شش زر شنک شال کمانچه لاغر و چنک

بتان سیم سرین از نشاط رقص کجول — متاع هوش ربودند از سر هوشنک

همه بعشوه و نیرنک ظالم و سرکش — همه بعربده و نازه توسن و سرشنک

همه بجوش می حسن محو شکرخند — همه ز نشهٔ جام رحیق مست و ملنک

همه بنازه شتن پای کوب و دست افشان — همه باین غزل تازه کشته نغزآهنک

غزل

خرام تست که بربود دل بصد نیرنک — نبود ورنه به از من بدهر فرهنک

فروچکد چو عرق از تو رنک شوخیها — شب وصال چو من در برت بکیرم تنک

[illegible] بیرم چه [illegible] ز فتنه میبارد | ز راه دور من شست آسمان دو تنگ

چو عمد آه نمودم قیامتی برخاست | نعوذ بالله اگر بر کشم ز دل آهنگ

ز قتل همچو منی غم مخور ولی هشدار | که گشته از تهمت جا بهر دو عالم تنگ

مباد آتشی افتد بجسم نازک تو | گریز بهر خدا از دلم بصد فرسنگ

شکسته ایم سر محتسب بمینائی | ببین که شیشهٔ ناموس حق چه زدیم بسنگ

بصلح کی کند آهنگ عاشقان نواب | پریوشی که گه آشتی سگالد جنگ

که سماع چنین نغمهٔ جنون انگیز | سکون و صبر ز جانم رمید صد فرسنگ

بدان صفت سر و پا باختم ز فرط سرور | که طبع از طرب مدح شاه جم اورنگ

ملک سپاه و فلک بارگاه و مه پرچم | هلال ساغر و ثور اسپر و شهاب خدنگ

نهم سپهرِ امامت محمد ابن علی | نهنگِ بحرِ مصاف و پلنگِ [illegible]

مهین تهمتنِ گیتی که از مهابتِ او | فراسیاب حصاری شود به پیشِ پشنگ

فرو کشد بدهن از سماک تا به سماک | اگر غبارِ مصافش فتد بکامِ نهنگ

خجل نمود جم و معن و کیو و آصف را | به طمطراق و سخا و شجاعت و فرهنگ

فتد به قلزمِ زخار گر تفِ تیغش | سمندری جهد از بطنِ مادهٔ خرچنگ

شکست و دوخت سر و سینه‌ها بغزو و جهاد | یکی بضربِ عمود و دگر بنوکِ خدنگ

دهد فشار اگر پنجه‌اش حوادث را | برآید از دهنِ صور صد غریو و غرنگ

شریعتِ نبوی را بیانِ او شارح | صحیفهٔ ازلی را کلامِ او سرهنگ

تو آن شهی که بتأییدِ عدل و انصافت | عقابِ چرخ گریزد ز حملهٔ تورنگ

[illegible]ی مساعِ وقار را افلاک میزان | نهی ترازوی تمکینت را زمین پاسنگ

ضیای افسرِ تو شعشعهٔ تجلّیِ طور | فروغ چترِ تو نورِ زبرجدی اورنگ

دم تموز نشینی اگر بسایهٔ بید | ز شاخِ بید دمد صد گلِ شنبلید و فشنگ

زمانه چهره نا شسته بد ز خواب عدم | نگشته بود وجودِ تو زینتِ افرنگ

رود چو قوتِ عقلِ تو در تکِ غبرا | شود مذاقِ فی عسکری مثالِ شرنگ

به عونِ عدلِ جهان پرورِ تو شیرژ[illegible] | غزاله را بشعاب جبال ماده پلنگ

نجاشی ار نگرد صارمِ سیه تابت | بخواب هم نکند رخ کهی بجانبِ زنگ

گهِ غزا بنماید چنان که گوید خلق | فتاده عکسِ رخِ یار در میِ گلرنگ

تبارک الله از آن رخشِ برق رفتارت | نه رخش بلکه پری لعبتی ست چابک و شنگ

شکسته نعل سمش ساق عرش را خلخال | گسسته ... چو ...

فلک ز گرد تکاپوش بوده اسیر | زمین ز نقش سم اسپ شه چو ارژنگ

رود شبانه ز هر سو بسوی زمین گردون | فتد چو سایه او بر سر عجوزه لنگ

به پیش طاقت دست تو عرش فرش چنانک | به لعب در ید طفلان ترازوی نارنگ

ازان ز سبعه الوان پشت خوان سپهر | که چین بود ز خوان تو روز کی لالنگ

رکیچیان عتابت کشند در زنجیر | پی شکار دلی زلف گر گشاید چنگ

کشید خامه مصری تو بوقت نگار | دو صد هزار خط نسخ بر سر ارژنگ

با حساب تو چنگی نوازد ار ناهید | بقهر ترک فلک سرش زند بر سنگ

فلک جناب امیرا شها جهان بخشا | بکن شتاب بانجام و مساز درنگ

۵۳

[illegible]ل قصه پرکار بسته ام محصور — به پره مرض و درد و فکر و محنت و تنگ

زمان موجه عمر رسان بساحل سیر — که تنگ تصادم نجم نموده بس د تنگ

بده سزای عدی مرا بقهر و غضب — بدانچه رستم دستان نمود با ارژنگ

تماره تا که دل افسردگان وادی عشق — گذشته اند ز نام و نشان و نسب و ننگ

ستادگان حرمیت نگار نصرت را — شبانه روز ببر بر کشند تنگا تنگ

نعتیه

ژاله بارید چنان طرف دشت و جبل — گز لگد کوب خزان گشت چمن مستاصل

قیرگون ابر به اوج ست و زمین سیما بی — گوئیا آن شام و سحری دست و بغل

از دم برد بپوشید سمندر سنجاب — سرد شد آتش افروخته اندر منقل

... بیان چون بدل جامه سبز — سندروسی است بر کرته آبی مستحل

بسکه رویید ز خزان خار بعالم چه عجب — گردد مژه بر دیده نرگس به خلل

افسر لاله ربوده است ز افغان بهمن — سینه زهره شد از تنگی کان منخل

روز موعود رسیده است مگر در گیتی — که بگلزار نمایان شده آشوب ملل

یا نموده است قضا از پی تنبیه حسود — اثری از سخط و قهر شهنشاه اجل

درّه بحر عطا غرّه سیمای صفا — قرّة عین حیا صرّه اسرار ازل

کهف دین شیر عرین قرّة عین حق یقین — مه نخل نور ازل شمس ملل نجم دول

مهر فر بدر ظفر خلد نعم عرش همم — فخر کل غیث امم لیث زمن فخر ملل

ماحی نقش ستم ماه درخشان کرم — احمد حامد محمود نبی مرسل

بخلافش سحر عیش نماید تاریک
زولایش ... [illegible]

ابر فیضش گهر افشاند بگیتی چندانک
پاک شستند ز دل نقش [illegible]

مهچه رایت قدرش قمر شام ابد
شقه بیرق جاهش شفق صبح ازل

مهر رایش بدل روز رود ار بفلک
چهره نیمشب چرخ شود مستقبل

دست او بسته حنای چو ازل عالم را
جلوه شاهد تکوین شد از روز ازل

گر یک اشپه برود بر سر حساد چو مهر
سلک فوجش نماید ز خط دهر اطول

آن فریدی و حیدی که بمرآت رخ او
کس ندیده ست نماند ترا جز احول

طوطی طبع تو آنجا که سخن گو شود
آب کوثر بچکاند ز شکر حنظل

آن ساقی نهی تو چنان عشوه فروش
که شد بهر جهان در دم خماری صندل

وقتِ رفتن بفلک شکلِ دعای مقبول | دمِ رجعت [illegible]
اثرِ نالهٔ قیس از دلِ لیلی بروی | گرفت زلزله از ضربِ سمش [illegible]
زرهٔ نیش چو از لالِ سوالی سازند | بسر آید حنقش از یک یک مفصل
آن خدیوی که زعونِ تو پی صیادی | بر نسرِ فلکی کبک گشاید چنگل
لامکان پیشِ شبستانِ تو چو بیغوله تنگ | عرش از کرسیِ قصرِ تو زمین اسفل
شپرّه کاخِ رفیعِ تو چو مرغانِ سپهر | آشیان ساخته در طارمِ این هفت قلل
در کفِ رادِ تو گوهر بنماید مانا | در نظر خوارتر از عقدهٔ مالاینحل
ماندی تا به ابد سرّ احد بی تفصیل | حق نکردی اگر از ذاتِ تو شرحی مجمل
غیرتِ وادیِ ایمن شد این تیره رباط | تا برافروختی از دعوتِ خلقی مشعل

۵۳ قلل جمع قُلّه سرهای کوه و در بیت هفت قلل کنایه از هفت آسمان است ۱۲

چاشتِ خود بمدینه بفرست و برآ | دستِ خود بهرِ دعا بر دار
تا دهد زلفِ قمر بوش شمیمِ جان‌بخش | تا کشد پرده ز رخ شاهدِ
صد جهان خلق نماید چو قدیرِ خلاق | از تو تکمیل پذیرند بعلم و بعمل

مدح امیر المومنین حضرت ابابکر صدیق رضی الله تعالی عنه

خاور خدیو کرد چو در باختر مقام | آمد بحجله گاهِ فلک نو عروسِ شام
مه بر نشست انکه بر نقره خنگِ چرخ | با لشکرِ نجوم بصد فر و احتشام
تازد چنان که لشکرِ مومن بر اشقیا | زانگونه تاخت فوجِ ضیا بر سرِ ظلام
از کیمیای تابشِ انوار بر گرفت | صیدانِ آسمانِ سیه شکلِ سیم خام
از بسکه گشت جلوه فگن شمسهٔ قمر | تا بید طور تجلی چون گنبدِ رخام

[illegible] بتاج — شان شکوفه‌های جنانی را ابتسام

از شبنم صبا نم آلود شد چمن — مغز کوه گشته باد صبا را مگر مشام

شد چرخ در تجلّی و گلشن چون بساط خلد — وقت نشاط هست کنون ای مه تمام

در غنچهٔ لب تو نهان سحر سامری — وز سرو دلکش تو عیان فتنه را قیام

زان غنچه بوسکی ده و زان سرو قد — زان پس شراب ناب صبوحی فکن بجام

آن آب آتشین مصفای لعلگون — آرام جان و قوت دل و قوت مشام

آن قرقف کهن که چو ریزند در قدح — گردد ز نور جلوه او عقل مستهام

آن می که قطره‌ای چشد ار طفل شیرخوار — آید برقص در بر و آغوش باب و مام

آن راح دیرسال که گر بوی آن بمغز — باد آورد به هفتم سر مست تا بشام

آن می که می نگوید او از روی شرع | اُمّ الخبیث ...
یعنی رحیقِ صافِ ولای کسی بده | کایزد بصوتِ او به نبی ...
دیهیم فقر و تاجِ خلافت سریر دین | منجوقِ عز و چترِ شرف افسرِ عظام
عنوانِ فتنه و دبدبه سرخطِ کرم | طغرای جاه و شوکت و دیباچه نظام
زیبِ حطیمِ حلم و حیا کعبهٔ هدی | شمع حریم مجد و علا قبلهٔ کرام
طیارهٔ محیط شرف لنگرِ وقار | عمانِ جاه و دولت و ینبوعِ احترام
دستورِ اولین رسول و رفیقِ غار | بوبکر صادقِ زمن و فائقِ انام
آن داوری که چون بخلافت قدم نهاد | بغنود طفلِ فتنه به آغوشِ انتظام
جوشان شدی چو آبِ نوالش بجوی ارض | قارون مثالِ ماه بکردون دمی خیام

۶۳

...ش شود نجات / آید ز کعبه بر در او بهر استلام

...بوی کلک او برسد در مشام / ریزد چو آهوی ختنی مشک در کنام

نخ نخ بآن جنیبت گردون مثال او / کوراست سرج از مه و از کهکشان لجام

وه وه چه اشهبی کهی رشندی و خوش‌روی / از رائض قضا نشده هیچگاه رام

چون فکر بس سبکرو و چون عقل دوررس / چون وهم تند و چست چو اندیشه تیزگام

چرخیست وقت گردش و ارضیست در ثبات / برقیست در تکاپو و بادیست در خرام

صرصر ز جست و خیز وی آموخت چابکی / دریا ز رهرویش روانی گرفته وام

در دم ز مهر عشقش بمقام دقی رسی / گر دست پاک تو نه کشد از ادب لگام

آن رستمی که روز وغا در مصاف تو / چون طفل نی سواره نمایند از او سام

از نعرهٔ تو نطفهٔ دشمن ز بطن ام — زانس [illegible]

در دستِ حق پرستِ تو تیغیست بی‌مثال — الماس تاب و پاک گهر [illegible]

در حیرتم که لازم و ملزوم چون بود — یابد چو جسم و صوت از تیغش انقسام

بی آب و دانه گشته حریفان ز روی تیغش — زین رو گرفته شکلِ هلالِ مه صیام

چون بو ز بویِ چرخ حرون پس بحکم تو — از کهکشان نمودند ورا اسبه لکام

نسرِ فلک نیارد بر سر پرید نت — تا تیر و خنجرِ تو برو دانه است و دام

بی جوششِ ولای تو موهای تن کزند — اجسادِ دشمنانِ ترا صوتِ هوام

بجلاجِ دهر باز داکر بازی خرد — عقلِ تو زو فنونِ جدید چو شاهمقام

در قصرِ احتشام تو از عرش سایبان — بر بابِ احترام تو آسمان قیام

٦٥

[illegible] ام در	بیند اگر کسی رخ خوب تو در منام
[illegible] بر رخ چشم بد از گیسوی نهان	مشاطهٔ نوال تو بر رخ کشید لام
آن کیست کز سخای تو محروم مانده است	کو آن کسی که نیست ز جود تو شادکام
ریزد گلاب فضل تو بر روی انس و جان	بارد سحاب بذل تو بر فرق خاص و عام
باشد که این مدیح سرای تو نیز زود	گردد ز رحمت و کرمت فائز المرام
روزی بلطف و مهر بحالش نظر فگن	تا همتش ز بخت دژم گیرد انتقام
تو سرور جهانی و نواب نامور	بر آستان دولت تو کمترین غلام
تا عشوه را بغارت جانهاست نازشی	تا غمزه را به بردن دلهاست اهتمام
تا دلکش است خنده خوبان عنبری	آرد ز تار زلف بتان تا صبا پیام

اعزازِ تو چو قدِ نبی باد لا یزال … نجه

خلاقِ جسم و جان بسبرِ روحِ پاکِ تو … ر شام و بامداد فر…

منقبت امیر المومنین اسد الله الغالب حضرت علی ابن ابیطالب علیه السلام

گلعذارِ نوبهاران جلوه گر شد در جهان — می‌زند نالد اگر رضوان چو بلبل در جنان

نوبهار آمد عجب نبود که چون ابرِ مطیر — بادهٔ خُلد ببارد در شیشهٔ برگِ رزان

نوبهار آمد کنون از کثرتِ عیش و نشاط — جای زمره زمره خیزند نهالِ گلستان

نوبهار آمد شگفتی نیست گر هر بلبله — باده ریزان گشته اند بساغرِ آیینه سان

دور نبود از فیوضِ بادِ نوروزی اگر — سر کشد از نخلِ ماتم شاخ و برگِ زعفران

توده عودِ قُماری سوخت در نارِ حسد — تا نسیمی بر گشاد از غنچه‌ها صد عطردان

یا نسیم از عکسِ شفق لاله زد داغ بر تن | آبِ ...

از شقیقِ بستان کون شهر بایز نا مبین | مرغزارِ دشت را بخشید زین

خسروِ فرزانهٔ نوروز با خیلِ بهار | منهزم فرمود جیشِ برد و سپاهِ مهرگان

از تلالای پرنگِ برق تابِ شاخِ گل | باد لِ پر خون سپر انداخت سپاهِ خزان

ابرِ کحلی رنگِ نیسان بر فلک آمد پدید | چون غبارِ موکبِ شاهنشهِ جم پاسبان

شهر بندِ ملکِ جرأت حصنِ اسرارِ حکم | مسجدِ اقصای عرفان کعبهٔ امن و امان

بهمنِ تختِ خلافت سامِ مضمارِ قتال | خسروِ آفاق گیر و تهمتنِ خیبرستان

رافعِ اعلامِ عرفان دافعِ اسقامِ دین | قامعِ بنیانِ کفر و شافعِ اسلامیان

مبتدای حلم و جرأت منتهای عز و جاه | مطلعِ دیوانِ شعر گشت شاه بیتِ عز و شان

... نبوی شرع — نو گل فردوس هستی نونهال کن فکان

... کان مشهر لشکر حلم و وقار — گوهر بحر علا ینبوع بر و امتنان

آنکه تاز لافتی بر جبیس اوج اتقا — شاه مردان ساقی کوثر امام انس و جان

آنکه بنشاند حسام و رمح او روز نبرد — وقت ضرب اولین صد فتنه آخر زمان

حلقه پیچان کمند و برق جستان خنجرش — پیچد و سوزد گلو گاه و دل فغفور و خان

قد موزون لوای عسکرش طوبی نژاد — مهچه زرین درفش فوج او حوران نشان

از نهیب عدل و انصافش عجب نبود اگر — فتنه از خواب گران سر بر ندارد جاودان

گر سوال از مدح او سازند از لالای در — هر یکی چون بلبل سدره شود شیوا بیان

از درخش صیقلم او رم نماید شیر غاب — وز هوای گرز او شکند کمر پیل و [illegible]

هرکسی گیرد ز روحِ سنجر و دارا خراج — گر همان ...

کشتیِ قهرش اگر لنگر زند در بحرِ رزم — موجِ طوفانِ فنا برخیزد ز ...
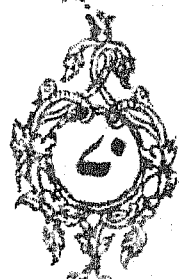
همتِ او نامِ حاتم کرده از آفاق محو — جرأتش نگذاشته از پورِ دستان داستان

ای خدیوی کز نهیبِ عدلِ تو کبکِ دری — بی خطر در پنجهٔ شهباز گیرد آشیان

ذاتِ تو در هر دو عالم هرچه جسته یافته — جز نظیرِ خود کز او گشته بی نام و نشان

مردمان خواهند گر امری خلافِ رای تو — نطفه بگریزد ز صلبِ مردن از پیر و جوان

سقفِ ایوانِ ترا باید قبادیلِ سپهر — گنبدِ قصرِ ترا زیبد قباب[۵۲] از فرقدان

در حریمت عقدِ پروین چارهٔ[۵۳] بلورین مثال — در سرایت مهرِ خاور لشکر[۵۴] و هر نشان

چوبکی[۵۵] حشمتِ تو موسیِ عمران صفت — فلک[۵۶] در بارِ جاهِ تو سلیمان آستان

[illegible] در کلام ‌ ‌ نطق را میگشت عارض علت عقد اللسان
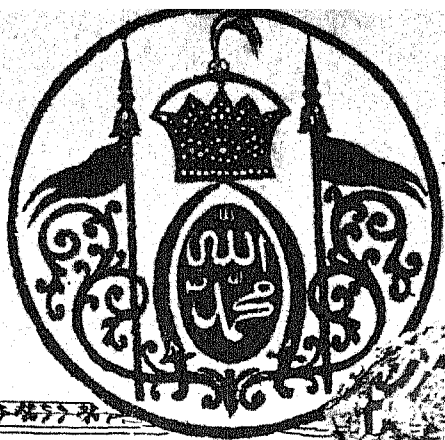
[illegible] امدی عینت نقش نگار ف و نون ‌ ‌ نوحه مرگ جوانی میفرستد ارمغان

که شود محراب کعبه که در بیت العتیق ‌ ‌ چون نگاه رمی گیری چله چاچی کمان

قطع سازد مشرکان را ذوالفقار تو مباد ‌ ‌ بُرّد از دل رشته امید وصل عاشقان

رحم تو آن مهر عالمگیر رخشان انام ‌ ‌ خشم تو آن برق تابان رعد غرش افشان

ولدل زرین رکاب تو هاله سم سن عذار ‌ ‌ نرگسین چشم و بنفشه طره و سنبل عنان

نحلخه مالد غبارش بر رخ رخشنده ماه ‌ ‌ نور می بخشد بجام او سلک کهکشان

سم او در خون اعدا چار مهر اندر شفق ‌ ‌ پیکرش در هفت صف چون رستم اندر هفتخوان

خبر دم عنبر نشانش هیچکس کاهی ندید ‌ ‌ بحر اسود موجزن در وسط دو کوه گران

سرعت وهمی شرری تا تیر بخشیدی اگر | پر زدی [illegible]

عزم تو تهمیر گشته از پی آن برق وش | حزم تو گردیده سپرهای بدن

پیش جبریل امین بهر تیمم می‌زند | هر غباری کز جولانش رود بر آسمان

لوحش الله زان همان سعد فیروزان که تو | با سپاه بیکرانه تاختی بر بهروان

طول فوجت میمنه از خاوران تا باختر | عرض لشکر میمنه از باختر تا خاوران

واندران پولاد پوشان چون فلک مریخ خشم | در میانش خنجر زنان چون اژدر آتش فشان

شرزه شیری عنان بر پلنگ ببر پوش | زنده پیلی زیر ران هر یل زور آوران

بسکه خونها ریختند از دشمنان روسیاه | جسمها گردید بیجان روحها بی خانمان

بحرها پر شور از سیل الماس رکاب | کوهها در زلزله از ضرب کوپال گران

۴۳

۵۴ خاوران یعنی خاور یعنی مشرق الف و نون زائدست غیاث
۵۵ باختر یعنی مغرب غیاث
۵۶ پولاد پوشان کنایه از مبارزان
۵۷ شرزه بروزن هرزه خشمگین برهان جامع
۵۸ ببر ... جامه بوده از پوست آن دیو یا جانوری که رستم در جنگ می‌پوشید برهان جامع

... ن نوک پیکان گذار — چو بیهاد در جسم انیلان مغز استخوان

تیرها گشت از برای صید مرغ جان عقاب — تیرها کردید جبر گوی سرها صولجان

از خدنگ و ناچخ و سپر پاش و خشت و پیلپا — وز حسام و خنجر و خنجر و ترو پین و شان

آنقدر کشتند تا در نزد تو زنهار خواه — هادم اللذات مضطر از فلاک آمد دوان

افعی پیچان کمند از بسکه شد عنان گیر — چون کمان خم گشت در وقت جیوه دشمنان

از غو شیپور و بوق و شندف و طبل و نفیر — پنبه از خورشید و مه در گوش کرده آسمان

عشرت آباد جهان کمر دید چون بیت الحزن — کافران از عنبر و مسلمان از افغان

منهزم گشتند پیاپیان جنگ اعدای لعین — شد سپاه غازیان از فتح و نصرت کامران

شد بغارت اشتر بختی قطار اندر قطار — نهب بردند اسپ تازی کاروان کاروان

حقه دُر توده یاقوت صُرّه سیم و زر — کو سرین توده و سیمینه [illegible]

هم کنیزانِ مسلسل طرّه آهو نگاه — هم وشاقانِ مشعشع عارض غنچه دهان

بسکه در نادر وکه شد حملِ پیلانِ سیم و زر — رایگان رفت آبروی شانِ گنج شایگان

پادشاها آن توئی کز دستِ گوهربارِ تو — چون کفِ سائل تهی شد مخزنِ دریا و کان

آن زمان زیبد اگر بر بختِ خود نازد فلک — در جهان پیدا نماید چون توئی صاحبقران

جلوه می افکند شمشیرت اگر روز ازل — تا ابد کاهی نکشتی وصلت جسم و روان

گر نبودی شاخسار نیزه های لشکرت — دائما می ماند شهباز ظفر بی آشیان

نار را افکند خشم تو صد آزار تب — خلد را بخشید خُلق تو بهار جاودان

کمترینه خادمت بخشید تخت خسروی — کمترینه چاکرت بر داد اصل گلشن جنان

ق

... پاکت تو ه الهی ... — از عدم این شانزده سر کز نکرد بدی عیان

جاه و حزم و فر و جود و مهر و خلق و عقل و فهم — علم و حلم و بذل و فضل و عزم و جزم و عز و شان

گاه تحریر صفاتت از وفور خرمی — خامه طاوسانه رقصان میشود اندر بنان

آن توئی کت رستم چرخ برین نا دیده پشت — وین منم کز درد و غم چون زال میمانم نوان

آن توئی کت مایهٔ هر دو جهان باشد بجیب — وین منم کاندر متاع خویش دارم صد زیان

می نگویم جز ثنایت مدح افریدون و جم — می نه بینم جز درت باب قصور قیصران

از وفور عشق تو در خانهٔ پر نور دل — می ندارم هیچکس را غیر مدحت میهمان

دعوتم کن از نعیم عیش و عشرت یا علی — تا بکی اندوه مهمان باشد و من میزبان

از هجوم کلفت امراض و آشوب فلک — گشته ام چون ماهی بی آب بر بستر تپان

آنچه با سلمان بیان شد از زن کرده — کن بجا ... [illegible]

تا نمایان باشد این چار چیز از چار چیز — خنده از لب نور از رخ چین از موی خم

چار کس آرند پیش سر کمر بست این چار چیز — تاج کسری تخت خاقان طبل قیصر چتر خان

نفکنند تا خنجر در کنج لب خوبان شکنج — تا که باشد شانه‌دان را زلف پر خم تابیان

تا که باشد نو عروس غره تمکین را امین — تا که باشد سرو و سعد ملک دولت را قران

تا بدا تیغ سیه تابت بجون اشقیا — چون مسی مالیده دندان در ته لعل پیان

گلشن سرسبز مینو دوستانت را مقام — حفرۀ تاریک دوزخ حاسدانت را مکان

لا فتی الا علی لا سیف الا ذوالفقار — از ازل تا حشر باشد نغمه گر زبان

نیست جوانمردی مگر ذات حضرت علی کرم الله وجهه و نیست سیفی مگر ذوالفقار

صحت و اقبال و جاه دو جهان آوا — آنقدر بخشی که ناید هیچ در وهم و گمان

... زمین و آسمان حضرت امام مهدی صاحب الامر والزمان علیه الصلوة والسلام

علی الصباح که صوت نگارگن فیکون — کشید نقش سحر را بلوح آینه گون

مشاطه قدر از تاب آفتاب و شفق — فکند بر رخ گیتی پرند بوقلمون

کناره کرد ضیا از کواکب انجم — چنانکه رنگ ز رخسار عاشق محزون

خدیو روم بیک جنبش طلیعه صبح — نمود صد حشم زنگ را ذلیل و زبون

به تیره قعر یم باختر نهان گردید — لآل ماه و کواکب چو مخزن قارون

نسیم عطر دم و شبنم گلاب سرشت — شکفته ساخت ثمر را چو چهرهٔ ذوالنون

بسرخی شفق بهرمان مثل نما — گرفت غنچه ز پرتو مهر رنگ رقعون

شکسته جرگ جبور و سر دو صد شاهد — نهفته رو به نقاب خفا دو صد خاتون

بتافت از غرفِ قیروی خورکونی | زبطنِ حوت سوی [illegible]

بسبزه زارِ مطرّا ز قطره‌ها شبنم | فکنده لولوی لالا بصحنِ سغلاکون

به لحنِ باربدی بلبلان بشاخ سپست | دمیده بردمِ داود صد هزار افسون

باهتزازِ نسیمِ سحر ببستم ناگه | زخوابِ ناز گشاده دو نرگسِ میگون

حریفِ نوم نخسته صفوفِ غمزه و ناز | خمارِ دوش پرشیده لفِ غالیه گون

نگینِ جبهه او نقش کبریو و سطوت | فتینِ عارضش آماده نزار فتون

تکلّمِ لبِ جان بخش و نیجهان محشر | نگاهِ عبهر صیاد و یک فلک افسون

ز پیچ ارقمِ خونخواره اش تنم شد زار | به نیشِ عقربِ جراره اش دلم شد خون

کشید فائزه و نمود درجاک لعلش | ضیای در فروزه لآلی مکنون

[illegible] ...ع خما — خطاب کرد بمن باعتاب گوناگون

چه گفت گفت که هی هی بخیز و زود برو — چه گفت گفت که هین هین شتاب کن اکنون

بیار میوه و مینا و باده و ساغر — بزن چغانه و ساز و تار و قانون

بنوش راح مصفا و لعل آذر فام — به نغمه که بجنبد ازان زجا هامون

همین دو لحظه وصالم غنیمت است بدان — بیک و تیره مپسند از گردش گردون

زبس شتاب نمودم ز پی فرمانش — بدان رسید که جانم رسد ز تن بیرون

ز جای جستم و سامان عیش کردم جمع — بنای نوش نشستم بساعت میمون

پیاله دادمش از خم خون لعلی رنگ — که هست روح فلاطون [illegible] مدفون

موثر یکه چو ریزند قطره اش بزمین — چکد شراب تبرزد ز شاخ افتیمون

مقوی تن زار و منقی اعضا
کفیلِ [illegible]

اگر ز دُردِ آن جرعه چشیده گهی
نمی‌نشست نجم [illegible]

من از برای صبوحی ردیفِ او گشتم
بسنده تر ز پس آمد چانهٔ موزون

پس از کشیدن ساغر چو مست باده شدم
گشاد چهره هنر این حقائق مخزون

گذشت فرقِ خیالم ز ساقِ روح این
رسید پای طلب بر تبارکِ قانون

نظاره کردم چون روی حوریانِ جنان
درونِ کسوتِ الفاظ صوتِ مضمون

تبارک الله از آن معنیِ لطیف و دقیق
تبارک الله از آن لفظِ از ... مشحون

که بود چون شهبِ تابناک جلوه‌نما
که بود مثلِ مهِ حسن یوسفِ گردون

دبیرِ چشمِ منشیِ قضا و قدر
وزیرِ شاه نشانِ شهنشهِ بیچون

درخشِ نیرِ شمشیرِ تو بروزِ نبرد — چراگند ... [illegible]

بضربِ گرزِ تو ریزد بمثالِ کهنهٔ اوراق — بزیرِ سقفِ فلک گر بود به ... [illegible]

زهی ستانه جاست که نیرِ اعظم — شود شبانه بمغرب برای سجن نگون

بود سکندر بتخت تختِ جم ملاک — کند جلالِ تو شغلش بفر افریدون

جمالِ لیلیٰ کلکت اگر به بیند تیر — کمانه پشت شود همچو قالبِ مجنون

خیالِ نهبِ شبیخونِ عسکرِ قهرت — رباید از دلِ روئینه قرار و سکون

ز قطره قطره جهد بجهان شرار جحیم — رود چو آتشِ عنفِ تو در تکِ جیحون

کمالِ کثرتِ هستی چو سر زد از صانع — جمالِ وحدت و تفرید بر تو شد مفتون

نقوشِ وصفِ تو سرلوحِ سورهٔ توریت — رقومِ مدحِ تو طغرای صحفِ انکلیون

زدم بدستِ تو نادیده دستِ بیعت را | گواه ... بین
دعای خیر بفرما بحقِ من ناچون که | شوم بعیشِ مخلد ز فیضِ تو مقرون
بروزِ حشر شفیعم شو از کمالِ نوال | که تا ابد بود بمانم ز لطفِ تو ممنون
چگونه گنجد در حجلهٔ بیانِ زبرک | مخدراتِ صفاتت بود ز حد افزون
محال هست کمالِ مدیحِ تو آن به | که مدح ختم کنم بر دعای تو اکنون
ستاره تا که پریزادگانِ قاقم پوش | کشند بر سرِ خود خمارِ گوهرگون
مدام تا که بمالند خونِ عاشق را | حنا مشابهِ جفا خوگران آتشگون
شموسِ جاه و جلالِ کمینه خادمِ تو | بوادا ز صدماتِ کسوف و نقص مصون
کشند طالعِ خصمِ ترا بحکمِ قدر | شکنجیانِ قضا در شکنجِ نه گردون

[illegible] ادب	مده ز دست عنان طریقهٔ مسنون

در منقبت حضرت امام نقی علیه السلام

تا چند ای باد صبا نظارهٔ سرو و سمن	سازی ندانم تا کجا گلگشت به گلزار و چمن
تا کی وزی در باغها تا کی روی در راغها	تا کی نمائی لاغها در وصل نازنین نسترن
تا کی کشی خمیازه در زیر تاک تازه	مالی بعارض غازه از لاله در دشت و دمن
تا کی ز روح راح گل عطری فشان در سنبل	تا کی ز بوی نور و گل عنبر بعود آمیختن
گاهی به اطراف قلل بخرامی از غنج و دلل	گاهی باکناف طلل رقاصی از شوخی و شن
گاهی بصحرا ذفری از بوی مشک ختن	گاهی به بستان گلرخی از گونه خاک چمن
گاهی شوی همداستان با نغمهای خوانندن	گاهی به نی باشی نهان چون روح در جوف بدن

[illegible] شش — پیش لجین آسیا کاش سیماب افرنجی لگن

[illegible] اش کنج ارم خزانه اش بیت الحرم — سر خانشه اش باغی خرم نزه اش در عدن

خشت اساس آن سمک سنگ فراوان فلک — در تابدان آن ملک افکند طرح صد دکن

آب سبویش آنچنان کز فیض آن مور نوان — سرکز بنجد در جهان از فربهی واز سمن

بینی چه دل در قالبی شبنمی میان مرجعی — چرخ علا را کوهی در زیر آن کرده وطن

بوسی بزن بر آستان بهر صفت زبان پاک شان — وانکه سلام من سان پیش خدیو مؤتمن

غیث العطا لیث الوغا عرش العلی کهف الوری — شمس الضحی نجم الهدی بدر زمان صدر زمن

ابر بخشش — شیر جنگ — عرش برتری — پناه خلق — آفتاب وقت چاشت — کوکب رهنمائی

بهر ونن خدم صف حکم آدم حشم هارون کرم — عیسی همم موسی شیم یحیی حیا لقمان فطن

فرقدسان فر کله هر نشان انجم سپه — نوشه کمان کش بارگه کیوان شکوه و همچن

آذینِ کاخِ ازرقی فرِ خداوندی — سخن ...

شاهی که افرازد علم اندر عرب و شام — دیجور خندد در عجم بر تاب ...

خورشید عکسِ روی او گشته زحل هندوی او — هر بار کین کوی او سر چشمهٔ شهد و لبن

از فیضِ او بینی عیان شکفته بیانِ گلستان — لعلِ بدخش از نار او وان مهرِ درخش از نار او

قندیلِ مه چارحد روشن ز نورش تا ابد — شمعِ خور از مهرش بود آذینِ این مرد لگن

با لطفِ او طوفِ حرم بهرِ اسد زنجیر اشتر — بی التفاتش بلکه بیم بگریزد از صوتِ زغن

یکسوست از کیف و کم اطبعش بهنگام عطا — خالی بود وقتِ سخاوتش لفظِ لا و لن

تیغش بکف در جنگ بین صد سحر و صد نیرنگ بین — گل چهرهٔ او را ببین این مهوش آن یاسمن

در عهدِ تو دُردِ سبو ریزد چو رندی در گلو — گردون زند بر فرقِ او سر سنگِ آشوب و فتن

...ح را — بفرست فتح و راح را از غیب چون سلوی و من

...ن عرضِ مدعا بر آستانِ تو شها — آرم پی نذر از دعا لولوی خوشابی ثمن

تا صوفیِ پاکیزه دم کرده برای سجن خم — تا بر جبین صبحدم صندل بمالد برهمن

تا در جهان بعدِ ق از قرمزی شمرِ شفق — انجم بمیدانِ عشق تازند با اندازه و فن

از مهرِ تو با صد فرح گیرد محبت ترح — در دست از عشرت قدح در چشم از راحت وسن

وز قهر تو دارد عدو در قوه و جسم و قلب و رو — خنجر زبان ملتق گلو نشتر روان ابرو سفن

منقبت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام

الا ای بتِ توسن و تند و بدخو — برفتار کبک و بشوخی چو آهو

فروغِ رخانت کلمع الدراری — بیاضِ عذارت چو اصباحِ مینو

دو صد فتنه در چین زلف پر چین | شرا...
ندیده کسی در فضای دو گیتی | چه آن خط و خال و چه آن ...
بکف قوس عنبر گرفته دو کافر | بگلزار سینه نشسته دو هندو
لبت حقه لعل و در حقه داری | درخشنده الماس و ناسفته لولو
بلورین زنخدان تو چاه بابل | نهان در تکش یکجهان سحر و جادو
خط سینه ات لای نفی است یا نه | ویا بسته در مهر و مه شاخ شب بو
سمن جبهه شبنم عرق چشم نرگس | رخت گل لبت لاله بالات نازو
کف آفتاب و شفق رنگ حنا | ویا شد زرانه دو سیمین ترازو
سرین فربهی مثل بخت سکندر | میان لاغری همچو ذهن ارسطو

...ج کردن — سمن ساق و پستان دو سیمینه با...

بصورت ملک بر سر چرخ گریان — بغمز تو آفاق گشته پر آشوب

ازاندم که نظاره کردم رخت را — نمانده ست بر دل مرا هیچ قابو

تنم چاک سر تا قدم چون صنوبر — زبانم چو قمری ست سرمست کوکو

گذشت آهم از سینهٔ هفت گردون — رسید اشکم از دیدگانم بزانو

شبان از تبِ فرقت تو به بستر — تنم مثلِ سیماب پهلو به پهلو

جهد جای خون از رگ من شراری — بسوزد طبیب ار گشاید سر اوی

دمد صور از نالهٔ من بهر جا — قیامت شود از فغانم بهر کو

همی گشته اندر خیالِ دو لعلت — اوتاقم چو بیت الحزن از نیاهو

اگرچه همه ظلم و جور جهانی | ولی مهر ...

ندارم ز تو دوست تر هیچکس را | ندانم ز تو ماه را به ...

مگر مهر آن خسرو دین و دنیا | مگر طاعت آن شهنشاه دلجو

امام جهان جعفر ابن محمد | که از هیبت او ست آفاق مملو

فتد بر دو من گر غبار سمندش | شود پشک چون نافهٔ مشک کلبو

ز عدلش بهم جمیل و بثینه | شن عاشق یکدگر مار و راسو

بضرب عمود گران وقت هیجا | کند منهدم شنب این سبز بارو

یلان سپاهش چه دارا و بهمن | جوانان فوجش چه دستان و کاکو

همانا بهنگام طیبت [illegible] | [illegible] ستاره و کر [illegible]

[illegible] گردون | گریزد سراسیمه زآوای تیهو
[illegible]ای که از جلوهٔ ذاتِ پاکت | وجوبی بامکان شده هم ترازو
بامدادِ عدلت توان نیز الی | دیت میتواند گرفت از پلاکو
زعونِ تو ضرغام پولاد برزن | براتِ غلامی نویسد به آهو
بروزِ وغا خصمِ تو در کمندت | نماید بدانسان که در تار هندو
چو از قهر بینی به سهراب و نیرم | چکد چون عرق نطفهٔ سام و برزو
پرند آور برق تابت ربوده | تلألو ز آتش روانی ز آمو
پی نصرتِ مومنان ابر نیسان | برای رگِ جانِ کفار نیشو
الا ادهمِ تو که گیتی نگرده | همین چرخ را اندر آتش تکلو

گران پشت فربه تن و آهنین سم — سبکرو ... [illegible] دم

رکابش بود پر گرِ خان ترکان — نعالش شود حلقه گوش ...

چو خور در حمل پایگه دون مسیحا — نمانی به پشتش بوقت نگاه

اگر از سرِ مهر بینی پذیرد — خزف همچو گوهر هزاران تلالو

به الطافِ تو زائران حرمیت — زنند از تفاخر به افلاک اردو

کمینه کنیزت فرنگیس و شیرین — کمینه غلامِ تو پرویز و کیخسرو

نفورِ تو مهلک ولای تو شافی — عتابِ تو زهر و حبابِ تو دارو

ثنای تو میکال را نقشِ جوشن — مدیح تو جبریل را حرزِ بازو

عدو چون صفاتت بپوشد گزند — چو شد رخ مهر پر پرستو

...ین نخوت | که گاهی نشد در حریم تو جارو

ز ضعف تو گردد دل خار چون | ز خلق تو گردد خس و خاشه خوشبو

بلا فد عدو در حضور تو یکیک | که سر پنجهٔ عرش تابی به نیرو

به تیغ حیات تو طغرا انتبار | مدیح تو با بسمله در تکافو

شماره شود همسر کفر ایمان | نسازی خطاهای من چون معفو

کند عالمی در جنابت تظلم | بر دیار جهان در حضور تو عفو

کریما کن انصاف با صد ترحم | که در فیض عام ست خیّ ممنوع

بمانده تا چند گریم که اکنون | شده چشم من رشک رود فرا سو

من و جوش آزار و امراض و کلفت | دل و نهب و رنج و کدورت ز هر سو

امیرا بانعام چندین مدیحه　　زاحسان [illegible]

که با عجز در پیشگاه محمد　　کنی عرض حالم با آداب

دعایم رسان تا بباب اجابت　　گناهم ز آب شفاعت فرو شو

الا تا تبسم زند بگاه تبسم　　ترا ود چو شبنم ز لعل سخنگو

الا تا که پیچید چون موی دیلم　　جگر تفتگان حسینان مهرو

ببیند از دایزد بفردوس هردم　　برای تو بنیاد یک خلد مشکو

بر آهنگ نواب ای همنشینان　　ز مستی برقصید تا حشر و صلو

لغز آفتاب بمنقبت حضرت امام موسی کاظم علیه السلام

چه چیز است ز آیات بینات الله　　که هست پرتو نورش فروغ عارض ماه

[illegible] سلیمان وار | به شب چو یوسف مصری فتد به سیاه چاه

مثال پادشهان جلوه گر شود به سریر | ولی نه فوج و حشم دارد و نه بنده و جاه

گهی بناز بپوشد ز عفرین کسوت | گهی ببر بکشد چست لعل گونه قبا

ز صیقلش رخ گیتی چو آینه روشن | بفرقش تن غبرا برنگ قیر سیاه

رود بسجن چو زهاد صاف دل شام | کشد چو میکش مخمور سر بجیب پگاه

وصال یافتگان از غیاب او خوشدل | ستم کشان بفراقش اسیر ناله و آه

نظام عالم امکان بتاب او مربوط | قوای نشو و نما ز وست در شب و بگاه

فلک بدوری او مثل عاشقان حزین | شبانه اشک همی ریزد از ستاره و ماه

مدام می بدرخشد بسان نی حمیل | شود سیاه چو موی شبینه در بیگاه

ازو ثمار حدائق چو کام جان شیرین | ازو ...

بسان مهر شه جن و انس عالمگیر | چو عقل سرور ملک و ممالک ملک پناه

فراخ رتبه و عالی نژاد و والاشان | جلیل مرتبه و پاک دل خدا آگاه

بهشت پرچم و طوبی علم مجره نشان | شهاب بیرق و مه سنجق آسمان درگاه

امام موسی کاظم نظام شرع مبین | عمید ملت و دین خسرو ستاره سپاه

که شفاعت او زاهدان برستاخیز | ثواب را بفروشند در بهای گناه

با آبیاری میراب رحمت عامش | دمد ز خار عداوت نژاد مهر گیاه

با انتظار شفاعتگری او ز ازل | نهاده رحمت رب غفور چشم براه

خلاف طاعت او گر سری بجنباند | کنند ترک فلک را بقهر تخته کلاه

[illegible] جاه تو [illegible] ت — که نظاره ستاره فتد ز سرش کلاه

توئی که کرده خدائی منش ترا تشریف — بهر دو کون چو ذات وحید خود یکتاه

ز نقش نرگسه بام تو فلک حیران — بر آستان در رفعت فلک دو تاه

کحل حریم رفیع تو کحل دیده حور — نشان سجده دهلیز تو بهای جباه

ببزم گاه تو از مجمر نشاط و سرور — چو عندلیب زند نغمه صوت دیباه

ربوده به عمل گوی فضل از اقران — نهاده بکرم پای پیش از اشباه

ز نور طبع منیر تو گر کنند سخن — سواد زنگ به بینند از زبین سراه

همارہ چله نشینان گوشه گردون — برای کورنش تو چون کمان شوند دوتاه

اگر نه ذات تو خضر جهانیان گشتی — شدند جمله نیکان چو پرمن گمراه

بسیر باغ چه حاجت ترا که می بینی — بهار ...

بسهم عنف تو در رزم خصم سرکش تو — چنان گریزد کز شیر ناتوان روباه

ز بیم ضرب عمود تو گاو زیر زمین — بگیجد تحت ثری وان پچرخ بر رود ماه

بتیغ تو ندهم نسبت زحل که بود — بزعم خلق بشومی قرین صید اکراه

به پیش چرخ تو نوشه کمانچه حلاج — به پیش درقه تو ماه ماکوی جولاه

عدو چو حمله نماید بسوی لشکر تو — بر آید از دهن تیغ بانگ قاها قاه

بخواهد ار بخلاف تو ده تهی دارا — کشند سد سکندر بروی دولت و جاه

بگیرد حکم قضا برنتافتی امضا — اگرت نام نه بدر رسم بعد بسم الله

ببین بفرخی بخت مدح خوان کیمیا — که وقت مدح زند بوسه ام ملک شفاه

[illegible] یرانه تو	که هیچکس نخند در بحار سبعه شناه
[illegible] تعانت عشقت کنون بعالم فکر	بخاک درگهت افتاده ام بجان تباه
اگر خلافت خلدم بروز حشر دهند	نگیرم و بروم بهر گدیه ات والله
بده ز ور ید اللهی آن قدر نیرو	که چرخ را بدهم گونه گونه باد افراه
بگیر دست من از رحم گر فلک برسید	برم هزار بلا از نوائب جانکاه
بآن زمان که رسد هول حشر در گیتی	بآن زمان که فتد لرزه بماهی و ماه
بآن زمان که نوردند شش جهات و سبع	بآن زمان که بپاشند کوه را چون کاه
بآن زمان که فشاند شرار آتش قهر	بآن زمان که جهد شعله از بطون میاه
بآن زمان که زارواح اولیا و رسل	به لمحه لمحه برآید صدای وا اسفاه

با آن زمان که نه نبی وری نفخهٔ ثانی	ز خاک [illegible]
دوان دوان نه مقابر شوند با حسرت	نه پهنه که نباشد دران سیاه و سپید
بدان مثابه بدرگاه ایزدی بروند	که فرق کس نتواند کند گدا ز شاه
نه چتر باشد و فی پره و طوق و تاج و کمر	نه سنج و کوس و طبل و چار طاق و نه گاه
نه عزم رزم و تمنای بزم از حشم	نه شوق قصر و نه ذوق زر و نه خوش جاه
نه عقدهای دُر و فی زمرد و بنده حلی	نه طاقدیس مکلل نه کوسر و نه کلاه
نه گنج گنج عقاقیر و توده توده عبیر	نه حلهٔ خز و سیفور و زرنگار قباه
غرض که باد و صد اندوه و صد ز افسوس	روند خلق بر آن یگانه شاهنشاه
که ذات اوست رحیم و نوال اوست عمیم	منزه است ز جهل و بری ز جور و سفاه

١٠٧

... برسد — چه کبر ظالم کافر چه مومن آواه

خدایگانا ثواب تو چه خواهد کرد — که چشم خجلت او بر گناه اوست گواه

ورا به قلت نیکی و کثرت عصیان — نیامن نظر هیچگونه شکل رفاه

جز اینکه رحمت خاص تو دست بگیرد — جز اینکه تا در جنت مر اشوی همراه

بباب جنت خلد برنیم رسانی و گوئی — گرای ضعیف من اکنون ان کالسف ما

که در تلافی کربت جنان بقبضه تو — که در صلای مدحیت نصیب قسمت صلوٰة

دو دست پاک ترا بوسم و دعا گویم — به آن صفت که ملک گوید تعالی الله

چو عمر خضر حیات فدا یابنده باز — مثال آن زمان عمر خصم تو کوتاه

مدح امیر المومنین حضرت عثمان ابن عفان رضی الله عنه

الامان از سپهرِ چوگانی | داد از چرخِ [illegible]

الحذر زین حصارِ فولادی | شهر بندِ دو صد پریشانی

خوش نشینِ رهِ غم انگیزی | شمعِ افروزِ خانه ویرانی

که بهر لحظه با هزاران چشم | صد بلا را کند نگهبانی

از ازل در سرشتِ او مضمر | یک جهان ظلم و نامسلمانی

در دلِ سفله پرورش بست است | همه جهل ست و جمله نادانی

ساغرِ ابلهان کند سرشار | ز آبِ حیوان و راحِ ریحانی

در مذاقِ سخنوران ریزد | زهرِ آلام و دردِ پنهانی

نیست کس در زمانه کو نشود | از جفایش اسیرِ حیرانی

… گوهر — همه خون گشته لعل رمانی

زاغ در نغمه نشاط و سرور — نوحه خوان بلبل گلستانی

خار بستر گل عقیق نقاب — داغ بر دل شقیق نعمانی

کف افسوس گشته برگ چنار — شکل آه است سرو بستانی

ای بسا یوسفان ببیدادش — در لحد گشته اند زندانی

با دو صد حسرت و دو صد افسوس — کرده در بر لباس عریانی

خم ابرو ز عقد رنج و ملال — زلف در بند صد پریشانی

لب شان را نه ذوق شکر خند — چشم شان را نه میل فتانی

دست شان در میان گوهر — مهر بر لب ز جوش حیرانی

فلکا سوختی تنم ایدای | ز آتش [illegible]

زورق عیش با غم و شامم | شد در بحر رنج طوفانی

سرو قدم چو بید گشت و بسوز | مانده ام زین از گرانجانی

شب من مثل روز حشر دراز | روز من چون شبان ظلمانی

شد از نهب و غارتت پامال | خلد عیشم چو کشت دهقانی

تا کجا میرمد ایکنه عیش | میدهی غم مگر نمیدانی

که ز روز ازل مرا دادند | منصب خاص مدح عثمانی

ابن عفان جد یو ذی النورین | نور اکرام و نور یزدانی

افتخار خلافت کبری | شرف دولت جهانبانی

ذی النورین بهر حضرت از آن است که دو دختر یکی از حضرت خواجه هر دو عالم صلعم در نکاح حضرت آن بودند

... درت	دمِ عیسیِ صُنعِ یزدانی
که از سرِ عالمِ امکان	عالم از رمزهای عرفانی
آشنای بحارِ حلم و حیا	برکران از هوای نفسانی
گرچه سیّم خلیفت اما اوست	اوّلین عقل و آدمِ ثانی
آنکه بخشد کمینه چاکرِ او	تاجِ فغفور و تختِ خاقانی
آنکه گیرد کمینه خادمِ وی	چترِ کسری و افسرِ خانی
آنکه نبود ز فیضِ او عاجز	مور در دعوتِ سلیمانی
گر ببیند قهرِ او شود جوشان	همه خون بارد ابرِ نیسانی
گوهر آرای طبعِ عالیِ او	نظم کرده کلامِ ربّانی

پیشِ علمِ لدنیش باشد — عقلِ [illegible]

تختِ او مسندِ رسولِ کریم — چترِ او آفتابِ نورانی

که غیظش ز خوف دم دزدد — بعرین ضیغمِ نیستانی

دفترِ مانی از نگارشِ او — نزدِ بحشد و نموده لامانی

آن توئی کز سیاستِ عدلت — گله را گرگ کرده چوپانی

خادمانِ تو از کمالِ علو — ثور را میکنند قربانی

صد چو موسی و خضر میدانند — بر حریمِ تو میلِ دربانی

شمه از خصالِ نیکوی تست — صبرِ ایوب و صدقِ سلمانی

نورِ ایزد بقلبِ تو مکتوم — از ازل مشعلِ رازِ پنهانی

[illegible] ی بیند — گر نبودی حجاب امکانی

[illegible] دشمنت مثل ابر دریا بار — پاک شسته رقوم طغیانی

روز پیکار در کمر داری — بوالعجب صیلم خراسانی

رشحهٔ آب در سحاب نیام — برق خاطف که درخشانی

از پی دفع دشمنت خواهد — مرگ را تا ابد به مهمانی

حبذا آن سمند تو که ندید — سایه‌اش را سپهر چوگانی

کفو خنگ تو نیست گرچه بود — بور گردون ستاره پیشانی

من کجا و طریقهٔ مدحت — من کجا وین رهِ سخندانی

لیک از معجز ثنای تو هست — شعر من رشک نظم خاقانی

وحش الله کلک من که نشست | دفتر [illegible]
دست بیعت زند بر فکرم | گبر و ترسا یهود و نصرانی
از ازل در رکاب خامهٔ من | هند و وارمنی و تورانی
تا ابد بر درم جبین ساینده | با ادب خسروان ساسانی
پیش من لعل نوشخند بتان | باز مانند از در افشانی
از مدادم بچشم چله نشین | عنبرین سرمهٔ صفاهانی
تن زد از در فشانی کلکم | نطق تازی و ذهن یونانی
آب اوراق نظم من بربود | رنگ و بوی گل گلستانی
قمریان را بدار سرو کشند | گر کنم در جنان غزلخوانی

... نمودند — رخِ خود در پرند لمعانی

ای بسا کاشنا که بشکستند — آب و رنگِ جنانِ رضوانی

لیکِ شد جلوه گر چه چامهٔ من — به ازینان برنگ و تابانی

رسدم گر به مدح تو بکنم — دعویِ سنجری و سلطانی

خاطرم مست بادهٔ اسرار — طبع گنجور رمزِ قرآنی

نرسد دشمنم اگر بزند — پیشِ من صد هزار لامانی

آری آری به مهر می نرسد — تابش کرمک بیابانی

دیو کی رتبهٔ ملک گیرد — گر کند جا و دانه رضوانی

گر شهی سر نهد بخاکِ درت — میکند در سپهر کیوانی

رشحهٔ رحمتِ تو در دو جهان | می کند [illegible]
حیف باشد که در دلِ تو اث | غم نماید چنین فراوانی
پادشاها بحقِ ختمِ رسل | آن خدیوی که نیستش ثانی
عقده هایم کشا بناخنِ مهر | مشکلم حل بکن به آسانی
تا که از فیض همنت دارد | قطره در سر هوای عمانی
دوستنت را بواد عیش نصیب | دشمنت را دو صد پریشانی

منقبت حضرت امام حسن عسکری علیہ السلام

شام صد غنج و ناز از تتقِ عنبری | غالیه ساخته باز بر صدفِ گوهری
ترکِ فلک از نیام آخته رخشان حسام | بهرِ هلاکِ ظلام با فرِ اسکندری

…ی عدم — آمد با صد حشم خیلِ شهب چون پری

بهرِ نثارِ قمر زنگیِ شب تا سحر — ریخته دُرّ و گهر در طبقِ اخضری

قاضیِ روشن‌ضمیر سرور کسری نظیر — زد به نیلی سریر زانوی دانشگری

زهره ز بهجت به پیش چنگ زنان و باده نوش — برزده چندین خروش نای فلک مشتری

گوئی شد آسمان چشمهٔ آبِ روان — جرمِ زحل اندران ساخته نیلوفری

تیر در آن انجمن بر سرِ لوحِ پرن — کرده رقم مثلِ من مدحِ شهِ عسکری

تختِ دل بوتراب قبلهٔ شیخ و شاب — مهر فرشته کاب عرشِ کرم گستری

پارهٔ صحفِ وجود سورهٔ تنزیلِ جود — بسمله هست و بود آیهٔ دین پروری

ظلِ ظلیلِ اله ثالثِ خورشید و ماه — رونقِ دیهیم و گاه زینتِ نیک اختری

[illegible] تو هجر ب — در صفتت بسته لب اصمعی و انوری

تو فته همچون بندمانش شود تا ابد — بر سر گردون کند حلم تو کر لنگری

شیوهٔ رنج و عنا ساخته تا فنا — کودک آشوب را کرده عدم مادری

خنجر تو برق دم آذر تو صور دم — خامهٔ تو پر پیچ و خم چون خطش خنجری

در زمنت پر بهاری شدی ار روزگار — ریختی ابر بهار راح خوش کوثری

شحنهٔ عدلت به بست بازوی چیره دست — قرّه جاست شکست سلطنهٔ سنجری

قهر تو سازد برون گرز جهان نهب و خون — غمزه کند در عیون نفع به زنارگری

بی کرمت از نکال سرو بهشتی جمال — پوشد قمری مثال کرتهٔ خاکستری

حال اگر در منام روی تو بیند مدام — مضغه بزهدان مام سازد و را مشتری

نامه سیاهم چو قیر در کهنستم شهیر
بو که
می نشود از قلم مدح و ثنایت رقم
به که دعا را کنم زیور بند ختم
باش بحسن قبول گر زن فرق فخر
تا که به مشت رسول خاتم پیغمبری
تمت القصائد
١٢١

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

ردیف الف

ای نامِ همایونت زینت دهِ عنوانها
امیدِ عطای تو آموخته عصیانها

ذاتِ تو بود سرمد شوقِ تو بود بیحد
اشکِ غمِ تو باشد آرایشِ مژگانها

از شانِ جمالِ تو گل کرد کمالِ تو
افشانِ نوالِ تو عطری گلستانها

آن احمدِ مرسل را کز تُست نهان پیدا
تو داده بیک ایما یک عالم ایمانها

ابرِ کرمش هر دم در ریزه بهر عالم
نواب چرا انجم از گردشِ دورانها

انکار چرا ورزی از بستنِ پیمانها
دارم پی آتش دل دو صد ارمانها

دیدم بتِ رعنائی با زلفِ چلیپائی
حالا من و سودائی اکنون من و زندانها

جانی و هزار ارمان چشمی و دو صد طوفان
شکرست که در هجران ستیم بسامانها

از غمزهٔ تو گریان اهلِ خرد و ایمان
در گنجِ لبت پنهان صد خونِ مسلمانها

تا کی شبِ فرقت دارم تمنایت
یک سینه و صد حسرت یک دیده و طوفانها

از تذکرهٔ جنت داریم بسی وحشت
ماراست دو صد عشرت در گوشهٔ زندانها
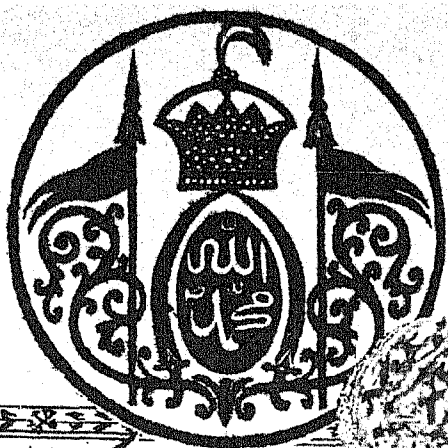
در عشقِ تو چون مجنون تا چند دلم پرخون

...واب بزن اکنون دستی بکن بیابا

دلم در سوز عشقت گر کند شوق رقم پیدا
شود صد شعلهٔ جانسوز از نوک قلم پیدا

چو آن عیشی که گردد در هجوم درد و غم پیدا
بود لطف نهانِ تو ز بیداد ستم پیدا

بری در کوشش عمری بسوی کعبه آمد ها
تماشا مست کن تا که شود بیت الصنم پیدا

چنان مرقد من لغزش مستانه گردی
که گشت اندر فرازم جلوهٔ خلد ارم پیدا

بخود دم کم هوای جان بشاری گر بهیری
کنی قتلم هزاران بار و گردم دمبدم پیدا

به آن نازم بکش ظالم که ارواح همه عالم
شود یکبار در شوق شهادت از عدم پیدا

کدام آشفته دل داده است خط خود بتو قاصد
که گشته یک جهان حسرت ز نقشِ هر قدم پیدا

برای طوف کوی خود چو اذنِ عام دادی
نما نغمهٔ لبیک گردد از حرم پیدا

چو در ایران نبین از بهر اصلاح کلام خود ق
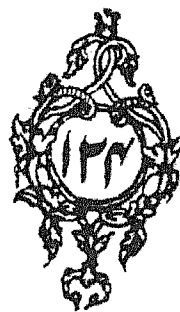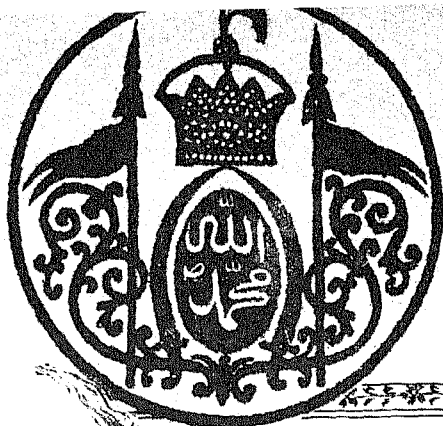
کجا هندوستان نواب در نازک خیالیها
نظیر من نخواهد گشت گاهی در جهان پیدا

فلک آموخت استغنا اگر این عشوه کاران را
تو یارب صبر روزی کن دل امیدواران را

نخواهم شد خجل از زاهدان در وادی محشر
که اشکم پاک شسته نامهٔ پرهیزگاران را

بنازی دوش قتل عالمی کردی و باز امشب
همان در راه تو بینیم هجوم عشقبازان را

بنه جام لبالب بر لبم با بوسهٔ شیرین
که سوزم در جحیم رشک چندین توبه کاران را

گذشتی گر دمی از کشتگان بر لوح قبر من
نمودی از بقای من خجل صد گنه‌کاران را

برو ای مرگ نزد زاهدان کز بادهٔ تو شبها
گزندی نیست از تو تا قیامت میگساران را
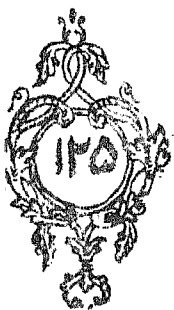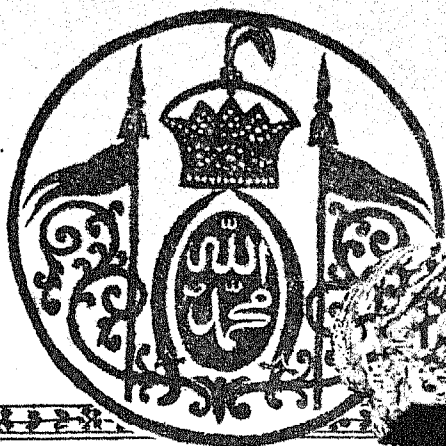
عجب نی گر شود از چشم بانیم منقلب عالم — بسا تاثیر میباشد نگاه دلفکاران را

ز خوف جور او بر دیگران اندر غمی من — همی نالند بر من حبا این سوگواران را

همان نواب مسکین بود کو از ساده لوحی ها

نفهمید در بزم تو دی افسون بازان را

سهل است بستن از رخ تو مردو دیده را — اما کجا برم دل حسرت کشین را

حرفی بگفت قاصد من از کمال شوق — پرسم هزار بار پیام شنین را

این ظلم دیگرست که رسوا شدن ز جور — بدنام کردن آه لب نازنین را

رحمی بحسرتم بکن ای شهر فتنه ساز — بگذار این شهید بخون آمین را

بر چشم حوریان بگذارند چون مژه — از پای من کشند چو خار خلین را
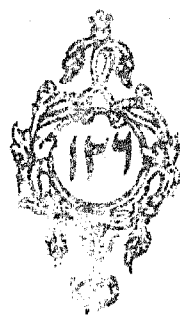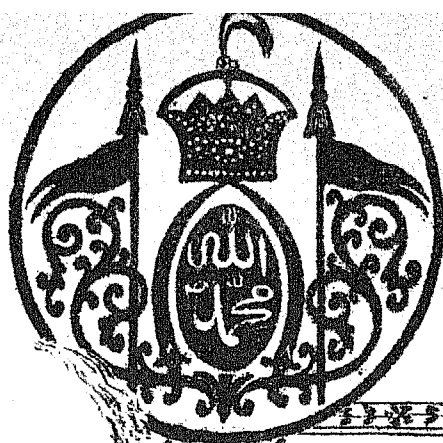
دلهای عالمی شده آماجگاه چرخ — زه [illegible]

نواب را یک امشب اینجا گذر فتاد

دیدم سحر بکوی تو اشک چکیده را

فلک بخاک فکن طرز خودنمائی را — و یا ببر ز جهان آفت جدائی را

هزار چاک رفو کردم و ندانستم — که غایتی نبود زخم بیوفائی را

سواره میروی و حال دل نمی پرسی — برو برو که ندانی تو دلربائی را

دمی بخانهٔ زاهد بغنج و عشوه و ناز — خرام و باز ببین زهد این ریائی را

تغافل دو سه روزت چنان ز جا ببرد — که پای صبر بلغزید پارسائی را

اگر بدست من افتد ز دل بحکم پدر — بگوی دوست دو صد خون بینوائی را

[illegible] بیداد
که حرف حرف شناسی تو بیوفائی را

کدام سوخته دل ناله کشید دوش
بلرزه یافته ام عرش کبریائی را

عبث همی کنی اخفای عشق ای نواب
که یافتم ز رخت رنگ آشنائی را

مداوائی بکن امشب طبیبا خسته جانی را
که با صد شوق در دم خوانده ام کلکِ نهانی را

سخن با غیر و داری بسوی من مروت کم
ز چشم حسرتم فهمیده باشی بدگمانی را

چنان بیخود شدم از ذوقِ غم کاندر شب هجران
دو صد تحسین نمودم این بلای آسمانی را

برای عاشقان اخفای الفت خوش بود لیکن
چه سازم ناصحا این چشم پر اشک ارغوانی را

دمی از وصل جانان کرامت کن من بیتاب
بعیسی خضر ده لطفِ عمر جاودانی را

بهر ظلمی سپاسی تا دم محشر نمیخواهد
چه خواهد [illegible]

دمیدم صدره با یک عمر در عشق گلی بلبل
بیاموز از من دلخسته رسم نوحه خوانی

ز گمنامی خود شادم که چون قتلم کنی ظالم
نگوید هیچکس ناحق فلان کشته فلانی را

خدا را قاصدا یک لحظه بنشین از ره رحمت
بگو با یک جهان آداب پیغام زبانی را

گدای کوی تو گردید تا نواب مینازد
چه محتاجی که یابد تخت فغفوری و خاقانی را

تا ابد بگذار از بهر خدا بسمل مرا
تا نماند از طپیدن حسرتی در دل مرا

خوف رسوائی ندارم زانکه کردند از ازل
بر جفا و جور و ظلم و ناز تو مائل مرا

چون نمودی دعوی عصمت میان مردمان
مدعی آورد آندم بر سر محفل مرا

[illegible] از دردِ دل — سازیا رب بهرِ نازِ او سراپا دل مرا

نامه بر راهِ عدم بگرفت شوقِ دل هنوز — می برد صد بار سر دم بر سرِ منزل مرا
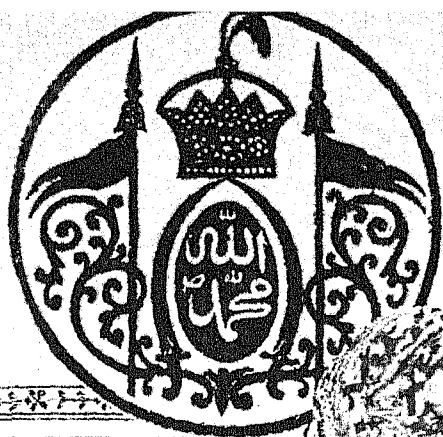
ایکه میگوئی که عشقم اینهمه دشوار نیست — سهل هست اما بسی افتاد زین مشکل مرا

دیده و دانسته دل دادم بدست چون توئی — طرفه نادانی اگر دانسته عاقل مرا

از نصیحتهای تو ناصح نکردم ترکِ عشق — باز میدانی بکارِ خویشتن غافل مرا

لیلی عالم شدم زین رو که مجنون توام — جا بزنکِ مردمک زیباست در محمل مرا

کُشت هر روز قیامت کارِ خود انجام ختم — وای نگذارند گر ره جانبِ قاتل مرا

بر سوال بوسه نواب آن رخسار گفت — نیست زیبا مُهر کردن لبِ سائل مرا

در غمت دیدم نزع چو بیتاب مرا
داد [illegible]

تا به محشر سر هر موی گواهم باشد
چون شوم کشته بشوئید بخوناب مرا
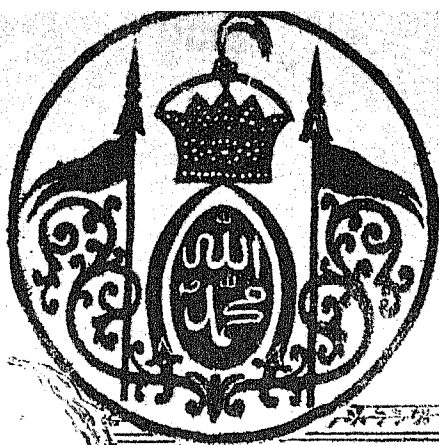
می نخواهم شدن از خواب چو چشمم بیدار
آید آن ماه شب افروز چو در خواب مرا

سر چو من داغ بدل از غم خسارت گسستی
بنشانید شب هجر بمهتاب مرا

برکنار عدمم زود رساندی اکنون
بیشتر زین مفکن خست سیلاب مرا

صید یقین بود بتمکین تو لیکن امروز
شک بیفتاد بدل زآه تو نواب مرا

رستم از بند خودنمائی ها
دل نهادم به بینوائی ها

بوفای من ای خدا پُر کن
همه عالم ز بیوفائی ها

[illegible] بارِ دگر — نبرم نامِ آشنائی ہا

من و رندی و بیخودی زاہد — تو و ایمان و پارسائی ہا

نالۂ من بگوشِ تو نرسید — وای از دستِ نارسائی ہا

ابروی تو زمانہ را آموخت — طرزِ صد گونہ کج ادائی ہا

قیس از خود مرو ز من آموز — رہ و رسمِ برہنہ پائی ہا

خلوتِ وصل بین کہ از دل شست — یک جہان شکوۂ جدائی ہا

الحذر از دلِ تو ای نواب

میگریزی ز آشنائی ہا

اگر این ست سخت جانی ما — وای بر ما و ناتوانی ما
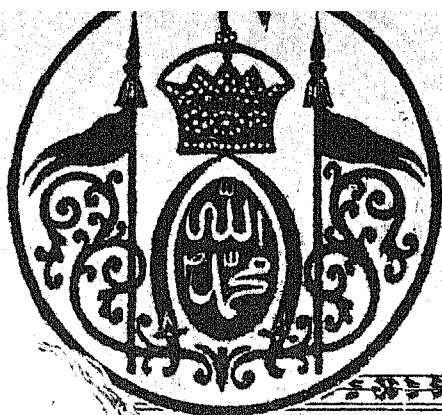
مژن از یاس و نبستن به امید / این [illegible]
شبی از رحم سوی ما نگر / باز بین طرز نوحه‌خوانی ما
چون نداریم درد را در دل / که بغم بود یار جانی ما
بر زبان بوسه ها دهیم اگر / بشنوی قصه زبانی ما
غم و اندوه تا چه خواهد بود / اگر این است شادمانی ما
صد دعا و اثر همی نالد / بدل از دست بیزبانی ما
خود دوا درد شد ز شدت ضعف / صندل افزود سرگرانی ما
بعد ما داغ با بدل داری / نیست بهتر ازین نشانی ما
لاله خون گشته نگه بکفن / دین رنگ ارغوانی ما

...اهد تو	اگر این ست بدگمانی ما

مرده بودیم در غمش نواب
گر نمی‌بود سخت جانیِ ما

زلفِ سیه شکسته بدوش و بکمر بیا	ای من فدات بلکه ازین خوبتر بیا
گر شوق استماع فغانم بود ترا	روزی درون خانهٔ من بیخبر بیا
رسوائیم بکوی تو خوانده است خلق را	برخیز و یکدو گام تو هم پیشتر بیا
خندان میا براه غلط نیز ناصحا	آئی اگر بمجلس من نوحه گر بیا
ای آه تا بحشر حضورِ خدا بنال	ور باز آئی از فلکی با اثر بیا
با غنج و ناز پیش عدو نیز میروی	آئی چو نزدِ من با ادای دگر بیا

در هجر و وصل هر دو جداگانه لذتی است | شامی اگر

خواهی که شادمان کنیش ای عزیز
نواب پیش یار تو با چشم تر بیا

بگداخت آتش غم تو سر بسر مرا | باشد که نزد خویش نه بینی دگر مرا
ترسم که از نوید دهم جان منتظر | گر میکشی بناز بکش بیخبر مرا
افسانه درازی شب گفتن از تو است | بگذار زین ای اجل تا سحر مرا
روزیکه هر کسی بکف آورد بهره | دادند این دو دیده حسرت نگر مرا
بینم ردیف غیر ترا آنزمان مبا[د] | بگذار نیم جان بر لب رهگذر مرا
داری سری به مهر من ای دشمن وفا | روزیکه روزگار در آمد بسر مرا

در راه کعبه خانهٔ جانانه یافتم

نواب باشش رنجه من بشیر مرا

قاصد ز مقدم تو خبر میدهد مرا
جانم دگر پیام سفر میدهد مرا

با ظلمهای خویش دو صد وعده میکشد
یک بوسه در وصال اگر میدهد مرا

آهم چنانکه بود همانست پیش چرا
امشب دلم نوید اثر میدهد مرا

پنهان نموده گرچه حیای تو در عدم
ضعفم مگر نشان کمر میدهد مرا

تا لذتش بوصل به بند لب سوال
دشنامها چو شیر و شکر میدهد مرا

اشکم مگر پسند قضا و قدر فتاد
کاندر ازل دو دیده تر میدهد مرا

آماده می شوم چو بقطع محبتش
صد وعده دروغ دگر میدهد مرا

عیسی نشسته بر سر بالین و نفس	تو میدیم [illegible]

تا تر شود صحبت نواب خلقی

الزام وحشتی بحشر مسید پدرا

ردیف بای موحده

مستم بادای دگری نوحه گر امشب	باشید ز من همنفسان با خبر امشب
زخم مژه کیست که هر موی تن من	رقصان شود از لذت درد جگر امشب
فردا به عدو نیست اگر وعدهٔ وصلت	خواهم [illegible] بوده است چرا با دگر امشب
دی خشن زبان آمن بودم بدر والی	رفتم سر کوی تو با چشم تر امشب
غم نیست که هر شب شب هجرت شب حشر است	قلم کن و این قصه مختصر امشب

گریه چون شمع نماو شب

ردیف تای منقوطه

مگر امروز آشوب بلا نیست / که در عشاق شور مرحبا نیست
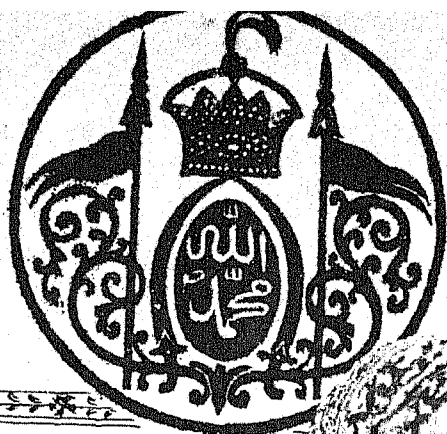
بوصلت بیخودی بسته دهانم / تو پنداری که در دل مدعا نیست

همی ترسم ز خوی تو وگر نه / هجوم آرزوها تا چها نیست

عجب بر سادگیهایم که خواهم / گرمهای که در عهد شما نیست

گناه عشقبازان را خدایا / بجز فرقت مگر دیگر سزا نیست

دل اندر مرگ بستم زانکه جز مرگ / تغافلهای جانان را دوا نیست

گره از زلف بگشا در عزایم / فدایت جانم این بند قبا نیست

… سنی را — بجان تو که این هم ناسزا نیست

چه گوئی چون نه مردی در فراقم — ز تقدیرست ظالم این نه ما نیست

قیامت بعد قتلم گشت شاید — که هیچ آرایش بزم عزا نیست

اگر اینجا بتی آنجاست حوری — بلای عشق ای زاهد کجا نیست

چه جان باشی تو در آغوش نواب
چه مطلب زین که عالم هست یا نیست

وفا یا رب بعالم هست یا نیست — که در دلهای خوبان جز جفا نیست
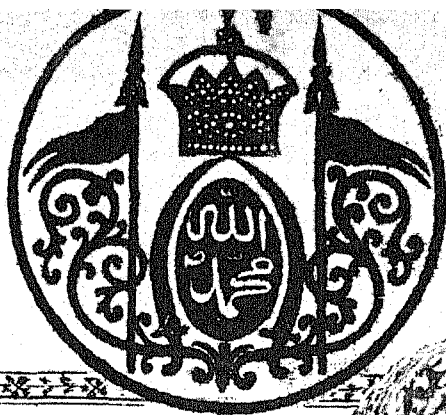
نه ترسی از ستم ظالم نه ترسی — چنان دانی که عاشق را خدا نیست

بمانا تا که محشر غم و دل — مثال مشک و بو از هم جدا نیست

شب فرقت چنان آید بچشمم
گر آ ... نیست

همی گوید بوقتِ خواهشِ مرگ
بفرمانِ من احکامِ قضا نیست

همه دارد ز درد و یاس و حسرت
شکیبی در دلم یارب چرا نیست

فنا شد گر شبِ وصلی بکشِ غم
که روزِ فرقتش را هم بقا نیست
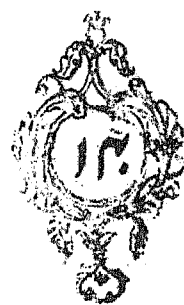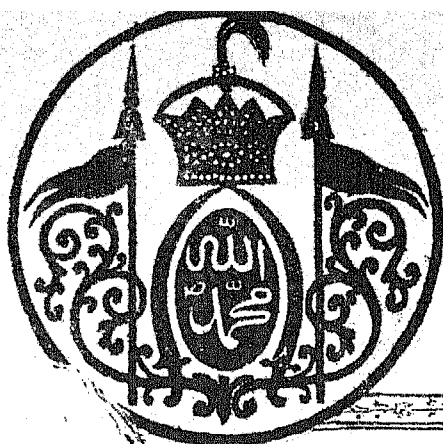
شنیدم شامِ روزِ حشر لیکن
شبِ تاریکِ غم را انتها نیست

بعالم از غمِ رشکِ که میرم
ندیدم کس که بر تو مبتلا نیست

مریضِ عشق را تا حشر نواب
سوای وصلتِ جانان دوا نیست

گرهی نیست که در کاکلِ پیچانِ تو نیست
هیچ دل نیست که اندر خمِ چوگانِ تو نیست
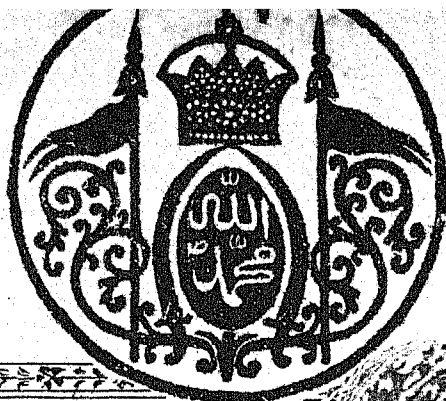
[illegible]...یدی
خوشتر از ظلمت شام شب هجران تو نیست

دل دشوار طلب بین که تمنا دارد
آن وفائی که بعهد تو و پیمانِ تو نیست

آنچه در ذوق خلشِ ناز تپیدن دارد
مگر امشب جگرم همدمِ پیکانِ تو نیست

عیسیا فکر علاجِ مرضِ عشق مباش
بخدا چارهٔ این درد بدرمانِ تو نیست

یکجهان قتل نمودی بستم باز چرا
اثر خون کسی بر سرِ دامانِ تو نیست

این چه سوداست که با اینهمه وحشت تو را
تکمهٔ نیست که در چاکِ گریبانِ تو نیست

یا بختِ مرا بر منِ مسکین نظری نیست
یا بهر جفای تو بعالم دگری نیست

با غیر اشارت کنی و من بسر تو
زانگونه نشینم که بدانی خبری نیست

هر صبح بشامی رسد و شام بصبحی
لیکن [illegible]
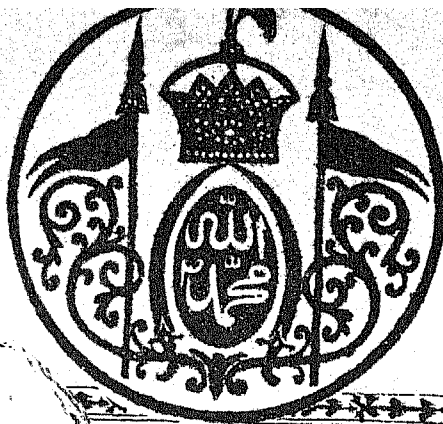
مضطر مشو از خوف مکافات ستمها
خوش باش که در نالهٔ زارم اثری نیست

رمزیست محبت بدل خلق که او را
جز غمزهٔ ناز تو دگر پرده دری نیست

آسوده نشین در دل زارم که درینجا
تا حشر ز اغیار کسی را گذری نیست

یا رب چه بلا شد که ز سوز تب فرقت
داغیست بپهلو و نشان جگری نیست

جز زمزمهٔ ناله و فریاد تو ایدل
صوتی نشنیدم که درو هیچ اثری نیست

قربان تغافل که ترا از غم ما آه
زانگونه خبر هست که گویا خبری نیست

دستی که بهجر سینه زن نیست
آن دست عدوست دست من نیست
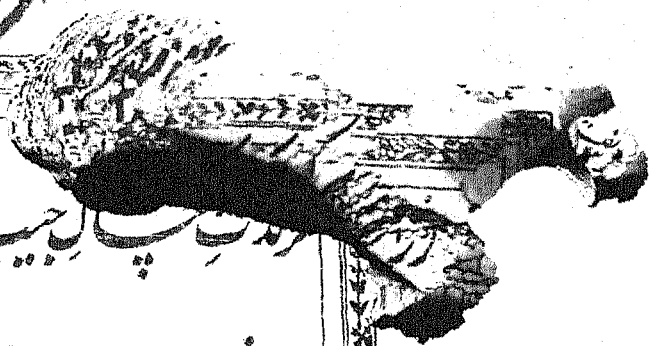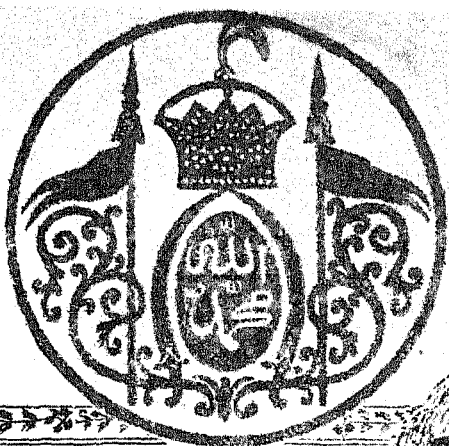
[illegible] ندب چاک جیب این ست
در وا که به تن دو صد کفن نیست

خاموشی تو براه شوخی ست
بالله که ز تنگی دهن نیست

دستم چه کند کنون حبابا
یکجا بجیب پیرهن نیست

آنرا که دل ست در سر زلف
محتاج بحلقهٔ رسن نیست

تا دوش به بزم بود نواب
امروز چرا به انجمن نیست

مریض عشق تو منت کش مسیحا نیست
که جز بمرگ غم هجر را مداوا نیست

به محفل تو که گنجایش دو عالم هست
چرا برای دو ساعت نشستنم جا نیست

بهوش باش نشستی چو بر درش زاهد | که سنگ راه صنم هست این مصلا نیست
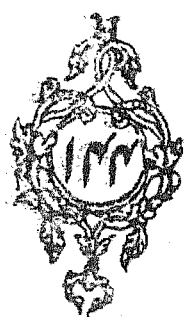
تو مضطرب ز دعایم مشو که دور فلک | چنان کند که مراد دل آن تمنا نیست

از آن نیاز که مقبول حق شد از یوسف | چه رشته‌ها که نصیب دل زلیخا نیست

برو بغمزه مداوای درد غیری کن | که این مریض همین امشب است و فردا نیست

نیم منکر خلاقی خداوندا
شکیب هست ولی در نصیبهٔ ما نیست

بکش به تیغ کسی را که جامه گلگون نیست | ببین بناز دلی را که بر تو مجنون نیست

خرام تست که صد فتنه میکند تعلیم | وگرنه اینهمه شوخی مجال گردون نیست

ترحمی که به افزایش ستمهایت | تحملی که به آغاز بود اکنون نیست
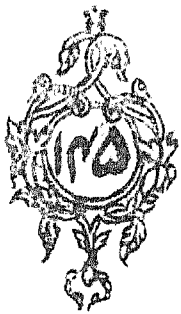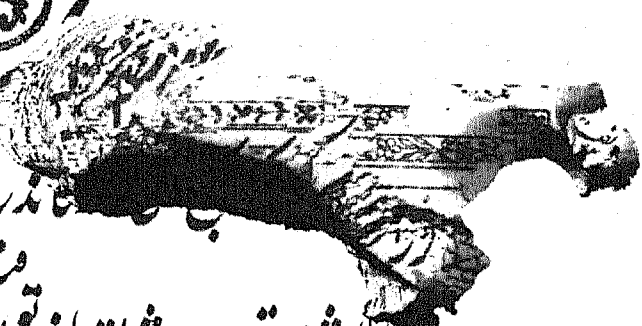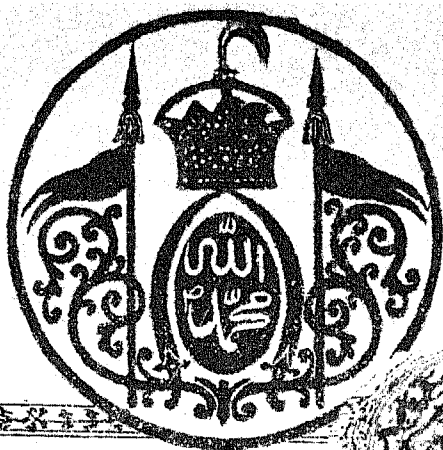
ب... ...اند روی | بجز حدیث وصال تو هیچ مضمون نیست

بعشق تهمت عشاق ازین قوی‌تر یافت | که کس چو من بفراقت نبود مجنون نیست

بدوستی جمال تو دشمنی دارم | بآن دلی که بحسن و ادات مفتون نیست

قیامتست پرشیده فتنها نوا نیست
بلی چو قامت آن سرو ناز موزون نیست

غیر گیسوی تو بوسیده چو ماران برخاست | دود آهی ز دلم تا سر کیوان برخاست

شاد زی خو کرده جورم که بدور حسنت | شیوهٔ مهر ازین عالم امکان برخاست

فتنه ناز چو بنشست بچشم خوبان | بهر قتلم ز کمین گردش دوران برخاست

من و صد رنج و ملال تو و صد غنج و دلال | باش یک لحظه که صبر از دل و ایمان برخاست
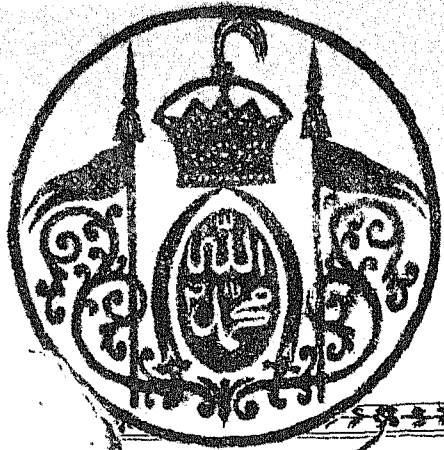
بر گذشتی ز مزار من و جوری کردی
گر ز سر تربت [illegible]

دیده چون آب بخورد ز تماشای رخت
کامد آئینه به بزم تو و حیران برخاست

این نه آن آب که انگیخته طوفان تو بود
حشر برخیزد ازین چو طوفان برخاست

بر فلک شبانه و برخیزد و سر آتش کرد
اینک از بزم تو نواب پریشان برخاست

زیر تیغت نه همین ذوق تپیدن باقیست
بلکه در دل هوس روی تو دیدن باقیست

اندکی صبر کن ای مرگ ازین که مرا
لب حسرت بصد افسوس گزیدن باقیست

سر بالین بدم نزع رسیدی اما
سر نعشم ز دو بار رسیدن باقیست

گرچه صیاد فلک ساخت مرا بی پر و بال
در هوای تو همان شوق پریدن باقیست

[illegible] بود دادم یمن — باش حرفی ز زبان نیز شنیدن باقیست

در لحد منتظر حشرم و شادم بکفن — که هنوزم هوس جامه دریدن باقیست

فتنهٔ حشر ز عالم شد و عشاق ترا — از تو یک حسرت مستانه دویدن باقیست

ضبط فریاد و فغان بی اثر آمد نواب — آه گرم و نفس سرد کشیدن باقیست

قاصد نقش نشناسم ز وصال چیست — پس در دلت حیا بجواب و سوال چیست

این کشتن من ست نه قتل رقیب من — خونم چو ریختی سبب انفعال چیست

جز هجر نیست از تو نصیبی دل مرا — در حیرتم که باز امید وصال چیست

گر خواهش قضا نبوده است صبر من — بیتابی و شمردن این ماه و سال چیست

دریاب از خموشی من آرزوی دل
هر دم زدن پ[illegible]

آشوب یک جهان نه پسندی گر ای خدا
پس از ازل نمایش حسن و جمال چیست

واعظ بخوف حشر مبیز فزینا
کان فتنهٔ خرام و قد بیمثال چیست

ایدل اگر بحسن کسی جان بداده
ورد زبان ستایش ابرو و خال چیست

ایدل هنوز یاس نداری ز وصل او
هنگام نزع ورنه خیال محال چیست

آنرا که جام بر کف و ساقی ست در بغل
اندوه روز حشر و جواب و سوال چیست

نواب دادهٔ دل خود را چو خود بدوست
پس از جفاش اینهمه رنج و ملال چیست

پیداست چه شوخیها از نرگس فتانت
صد فتنه همی بالد در سایهٔ مژگانت

١٤٩

... ید ببندیم — آن سلسله گیسو از لطف پریشانت
عشاق ستمکش را خون ریخته ظالم — این راز نهان پیداست از سرخی پیکانت
تا غمزهٔ تو دارد خنجر بکف از مژگان — جاریست دو صد جیحون از خون شهیدانت

نقصی که سکینه داشت از خویش تو آب
قربان سرت گردم طول شب هجرانت

گذر بکوی تو ای شوخ مشکل افتاده است — که روبروی تو یک جهان دل افتاده است
کسی لذت بسمل شدن بود آگاه — که وقت نزع نگاهش بقاتل افتاده است
بتی که شور قیامت بود چه غم دارد — که چون منی بر هش نیم بسمل افتاده است
هنوز ناقهٔ لیلی به نجد می سوزد — ازان شراره که آهم به محمل افتاده است

چه سان بوصل شوم شاد کین درعهدت — بروز عیش شب غم مقابل افتاده

سوای صبر نباشد علاج خسته دلم — کنون که دوست به آزار مایل افتاده است

شبی بجنگ فرازم بیا بناز و ادا — گمان مکن که دلم از تو غافل افتاده است

بجوم شوق زخود میبرد مرا شاید — گذار نامه بر من بمنزل افتاده است

همان دو دست که بر سر زدم ز هجرانت — کنون بگردنت ای بت حمائل افتاده است

به هجر نه فلک آهم شکست و حیرانم — که روز وصل چرا شرم حائل افتاده است
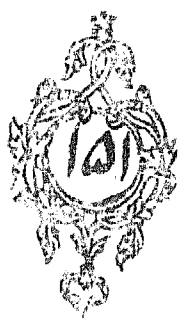
شنیده اند مگر آمد آمد نواب — که شور حشر به ارباب محفل افتاده است
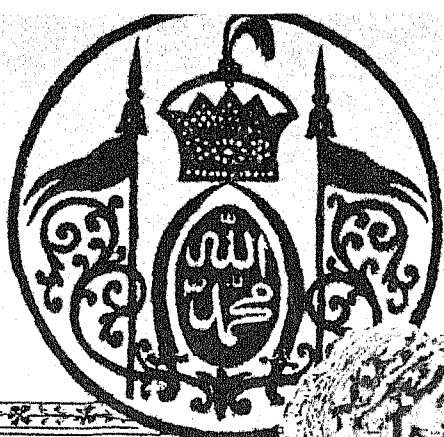
ردیف ثای مثلثه

الغیاث از جور خوبان الغیاث	الغیاث از رنج هجران الغیاث
چون شود حال توای گردون دون	چون نمایم پیش یزدان الغیاث
خوش نمی کر حال من پرسی و من	بر کشم پیشت فراوان الغیاث
گفت قاصد با تو حرفی از رقیب	من کشیدم صد هزاران الغیاث
دور کر دور تو ست ای محتسب	زود بر خیزد ز زندان الغیاث
چون بطفلی عشق تو آموختم	می نمودم در دبستان الغیاث
فرصت وصلت کم و شوقم فزون	از هجوم شوق دارسان الغیاث
دارد از بیداد گلچین روز و شب	بلبل زار گلستان الغیاث

صرف فریادت شد نواب عمر
تا بکی از جورِ جانان الغیاث

ردیف جیم تازی

چون بخوبان دل دهی از جمله آنها مرنج
از ادا و ناز و جور و ظلم و استغنا مرنج

گر نشد تا روز حشر آخر سحر خواهد شدن
شاد باش ای دل ازین طولِ شبِ یلدا مرنج

راست بازانِ محبت را غلط گفتن خطاست
میکنم غوغا بعشقِ تو ازین غوغا مرنج

دی شنیدیم وعده دیدار دادی با رقیب
بعد ازین از نالهای زار من اصلا مرنج

ترک کن این کج روش سر روزه الهی آشنا
یا ز تیر ناله و آهِ فلک فرسا مرنج

عاشقان را آفریدند از پی مهر و وفا
در رهِ عشقش بمیر و از غم دنیا مرنج

[illegible] ما جرم مست ای نواب رحمتهای حج
می بپوشش امروز از رسوائی فردا مرنج

ردیف جیم فارسی

دشوار لعشقت نبود دادن جان هیچ
گر ضعف نمانده است مرا تاب و توان هیچ

گویند که دارد اثری ناله شبگیر
یا رب چه بلا شد که نیامد ز فغان هیچ

از مقدمت آورد خبر نامه بر من
آن دم که نمانده است ز من نام و نشان هیچ

واعظ نه پسندم ببر خود ببر خود
وعظی که نبوده است در و ذکر بتان هیچ

شادم بقیامت که کند پرسش محشر
جز قصه تو نیست مرا ورد زبان هیچ

در ملک عدم از لب تو بوسه گرفتم
منت کش اویم که نبوده است دهان هیچ

نواب مشو عاشق موی میان
مشهور میان ست و ندارد میان هیچ

ردیف حای حطی

در وصلم نبخشد اثر کرد عای صبح
خواهم که شام وصل تو آید بجای صبح

صبح وصال هست و شراب و نگار و عیش
تا شام روز حشر مبادا انتهای صبح

نگذاشتست تیره شب من بهیچ نور
در هیچ عالمی اثر دلکشای صبح
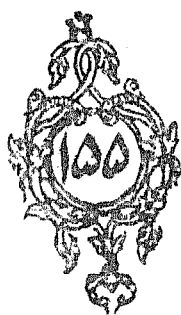
دیجور نیست این شب تاریک و تار من
پوشیده است رخت سیه در عزای صبح

صبری که بود صرف شب غم شد ابتدا
باید شکیب نوبی جور و جفای صبح

نواب خوش بزی که نصیبت ز عیش شد

رود و سرود و سیر بهار و صبوحی صبح

ردیف خای معجمه

آمد بهار و گشت دگر کوهسار سرخ
گردید همچو مشهد من لاله زار سرخ

خونم همین نه کوی تو گلگون نموده است
در کوه و دشت ساخته سر نوک خار سرخ

چون پر طوطی ست همه مرغزار سبز
چون روی سوری ست همی خوشگوار سرخ

آن صید گیر را اگر این ست ذوق صید
خواهد شدن زمانه بخون شکار سرخ

روز سیاه بین که ببزم مصیبتم
در بر نموده است لباس آن نگار سرخ

چندان فشاند خون مژه من بعد مرگ
گردید تار تار کفن در مزار سرخ

رنگی نداشت خون تو نواب از وفا

ورنه نبود همچو حنا دست

ردیف دال مهمله
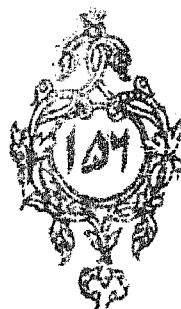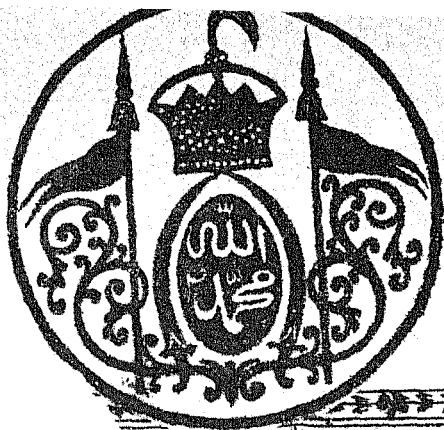
گر تمنای وصالت بدل زار نبود — مردن اندر غم تو اینهمه دشوار نبود

لذت جور خودت بین که دلم خوش داشت — آنقدر ظلم که در هیچ ستمکار نبود

آن زمان باب اجابت بگشادند افسوس — که بجز مرگ امیدی بدل زار نبود

بپا شد که قیامت بجهان آمد و رفت — مگر آن قامت دلجوی به رفتار نبود

گه بسر که بگریبان گهی بر دامن — دست من در غم سودای تو بیکار نبود

بدل ریش که بر زخم تو صد جان میداد — احتیاجی که بمرهم نمکدار نبود

من از آن روز نهفتم غم عشقت در دل — که کسی بر سر کوی تو ز اغیار نبود

۱۵۷
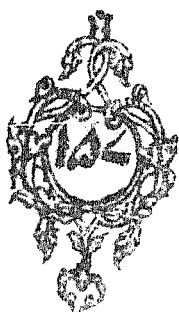
[illegible] رقمی نهاد
وصلِ شیرین تراشیدنِ کهسار نبود

بکیفرِ خواهشِ مشفقم حاصلی
بزمانِ تو کسی طالبِ دیدار نبود

از خدا خلد چرا خواست بمحشر نواب
بنجاتش مگر آن سایهٔ دیوار نبود

یاد آن زمان که شورشِ آه و فغان نبود
فریادِ بخت و شکوهٔ جورِ بتان نبود

جز بیکسی بماتمِ من نوحه خوان نبود
زین رو بدهر شورشِ آه و فغان نبود

ذوقم بخنجر که در سرِ مژگانت یافتم
آن گونه لذتی که بنوکِ سنان نبود

گفتی که فاش کرد بآفاق رازِ عشق
جز عشوهٔ تو هیچکسی رمزدان نبود

در محفلِ وصالِ تو ناخوانده آمدم
صبری که بایدم بدلِ ناتوان نبود

عیارِ من فریب و دغای مرا شناخت — جز او برای

گشتم در آفرینش و دلها بکافتم — آن دل نیافتم که بعشقت نشان نبود
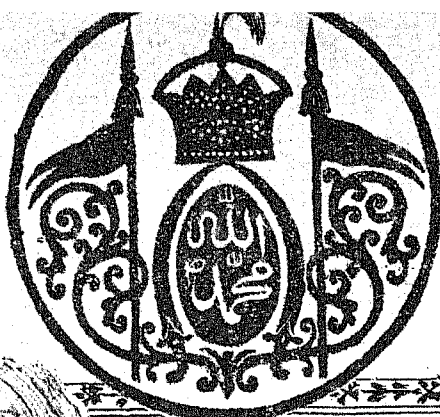
گویا که درد تو ز دلم می‌برد کسی — ورنه بجد سختیِ من کس این چنان نبود

دیدم بخواب روی تو از یاریِ خیال — آمدم که از رقیب در آنجا نشان نبود

چون آفریده شد شب هجران ای عجب — آیا خیال طرّهٔ عنبرفشان نبود

ثواب رفت در شب عشرت بخواب او
جای خوشی آمدش که در آن آسمان نبود

دستی که در کشاکش جیب کفن نبود — آن بود دست بوالهوسی دشمن من نبود

جوری نموده که نکرده است آسمان — او همدم رقیب به آزار من نبود

[illegible] ن کشان — ورنه مرا هوای گل و نسترن نبود

شاید شکست خورده براه عدم شتافت — دوشینه دل ز زلف شکن در شکن نبود

بر ناله که وجد نمودی چو گل بجا — دریاب کو ترانهٔ مرغ چمن نبود

برداشت دل بعشق قد و گیسوی دراز — آن ذوق و لذتی که بدار و رسن نبود

رسوا نمود خندهٔ تو ورنه خلق را — در تنگی دهان تو جای سخن نبود

تعلیم کرد غمزهٔ تو ورنه پیش تیر — این فتنها بگردش چرخ کهن نبود

یارب تو آمدی بخیالم که در فراق — آن رنج دیده ام که به بیت الحزن نبود

یک جلوه سحر شب هجرت نمی نمود — صد گونه حسرتی که بجیب کفن نبود

نواب را ببزم تو جستم تمام شب

بودند همگنان مگر آن خسته من
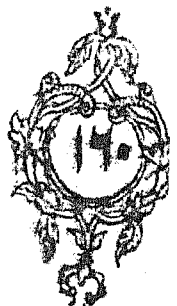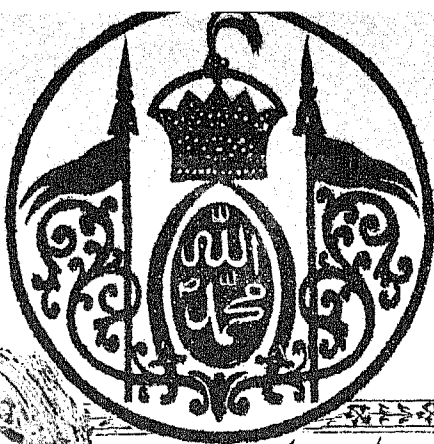
عیادتم بطریق ستم شعاری بود — که روبروی من از غیر شرمساری بود

هزار بوالهوسان بعد من بخاک شدند — سه مرا مگر آهنگ سوگواری بود

سپاه غمزه تو فوج غم بمن بخشید — فلک نه وز ازل این چه شهریاری بود

تو چند انتقامی ای سنگدل نداری یاد — ازان بانکه مرا صحبت بد شماری بود

دریغ حسرت یکباره دیدنت خون کرد — دل مرا که در آن صد امیدواری بود

به قبر کشته ناز تو رفتم و دیدم — نشو جان و دلش وقف آه و زاری بود

فغان که لعل لب یار بوسه داد بمن — دمی که شوق مرا عزم جانسپاری بود

سحر بعارض خورشید از آن شفقت تم — که دوش بر تن آن مه حصاری بود
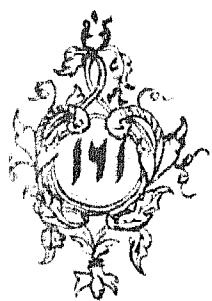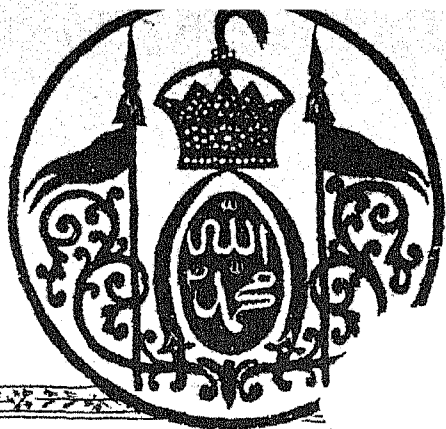
در محفل عشرت شکسته شد نواب
بگو که دوش ترا این چه بیقراری بود

دور از تو ماندن از دل بیتاب دور بود
لیکن برای صبر جدائی ضرور بود

صد عشوه و کرشمه بداد و داد بخدا
در قسمتم همین دل ناصبور بود

از سجن کشته برق تجلی جبین من
شاید که آستان تو از سنگ طور بود

صبرم نداد و داد غمت در ازل مگر
از جلوه ات بعقل قصنانم قصور بود

درکوی تو بدوش ملائک رسیده است
تابوت بیکسی که ز نامش نفور بود

شاید نیامدی بسر خسته زنانه
کش وقت واپسین نگهی سوی حور بود

در غیبتم نصیب عدو شد نزاره حیف
آن اضطراب دل که مرا در حضور بود

یک ناله ام به نیم نفس آشکار کرد | خوفی که [illegible] زار دم ...

نواب حالِ وصلِ عدو ناشنیده مُرد
بر جانش آفرین که چه مرد غیور بود

کاهی دلی برند و کهی قصد جان کنند | با ما اجل نکرد که این دلبران کنند

جمع اند عاشقان سرِ راهِ رضای تو | میرند یا زیند بگو تا همان کنند

کردم ز راهِ مصلحتی دعویِ دروغ | ایوای گر به صبر مرا امتحان کنند

این جور دیگرست که ترکانِ فتنه گر | گیرند دل ز دستم و عارض نهان کنند

ای گریه وصال بعشاق تیره روز | بگذار طاقتی که شب غم فغان کنند

آنانکه از حدیثِ عدو جان همیند | آه از دمی که با تو چماش گمان کنند
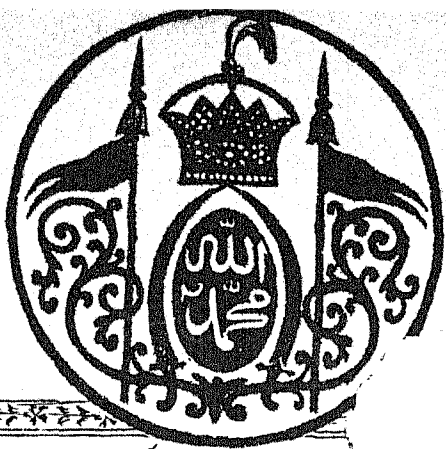
[illegible] هلاک کنون | بگذار یک دو جور که رعنا بتان کنند

نواب زیر خنجر بیداد دم نزد
صد مرحبا که اهل وفا همچنان کنند

یاران چو پا بدیر و حرم جستجو کنند | آیند و در حریم دلم دید او کنند

بوی محبت تو دمد از مزار من | گر خاک تربتم به پس مرگ بو کنند

جمعه است محتسب ز در میکده برو | تا میکشان بباده حمرا وضو کنند

شرمنده ام به پیش ندیمان که جیب را | تا چند پاره سازم و تا کی رفو کنند

یارب بحیرتم که چه سازند در وصال | آنانکه روز و شب بفراق تو خو کنند

جانم فدای عالم مستی که میکشان | در بزم باده از سر زاهد سبو کنند

کاهی که لاف مهر و محبت نمی کنند
آنوقت کاهش دل بو [illegible]

ای بس عجب ز عربده جویان که ظلم و جور
بر دوستان خویش برای عدو کنند

بیخود شده ببوی گل مرقدم ملک
آه از دمی که این دل پر داغ بو کنند

نواب را بکشش به ادای که دیگران
صد جان دهند و جلوه مرگ آرزو کنند

دوش در میکده این مژده بمستان دادند
که شما را دو جهان نذر می ایمان دادند

گل که افشاند بمرقد که مبارکبادم
عندلیبان بدو صد نغمه و الحان دادند

از ازل کشمکش محنت و طغیان بالا
بهر آرایش گیسوی تو فرمان دادند

روز محشر عوض نامه اعمال مرا
پاره چند ز صد پاره گریبان دادند

[illegible] ...مو ند زنانه	چشم بخوابِ مرا خوابِ پریشان دادند
بعد عمری بدست خاک شدم بحکمِ خدا	آنچه مرغوبِ دلم بود بمن آن دادند

دی بیادِ تو همی رفت بگلشن نواب
بخرامی که دو صد مست بر آن جان دادند

کشتگانت نه همین حسرت و ارمان دادند	بلکه در عشقِ تو اندوهِ فراوان دادند
بهر آرایشِ فردوس شنیدم که ملک	پارہای دلِ پرخونِ شهیدان دادند
آن وقارم که بصد حشر نجنبید زجا	نازنینان بیکی جلوه خرامان دادند
مرکبی یافت مقامی بقیامت لیکن	بختِ بد بین که مرا جانبِ زندان دادند
عاشقانت زرهِ شوق ببازارِ ازل	نقدِ دل داده متاعِ غمِ هجران دادند

زاهدان نتوان گفت مراقب بخدا | چون بدید ...

بود نواب همان خسته نهفت گویا

از سر کوی تو با حال پریشان آمد

تا بر رخ تو سلسلهٔ عنبرین رسید | آهم ز دل بذروهٔ عرش برین رسید

برخاست خاک من که زند بوسه بر رکاب | آن شهسوار حسن چو بر پشت زین رسید

سرگرم شیون اند چرا حاملان عرش | شاید که ناله ام بسپهر برین رسید

روزی نشد که در شب هجر تو نشنوم | کاینک ز مهر آن صنم دلنشین رسید

خواهد شدن قیامت دیگر بروز حشر | با این خرام ناز چو آن نازنین رسید

از شعلهٔ جحیم چراغان نکرده اند | آفت بجانم از نفس آتشین رسید

... ببین من ولی | وقتی که نوبتم بدم واپسین رسید

از من مپرس قصهٔ نواب خستهٔ جان

برخیز و خود ببین که چه بر آن غمین رسید

مگر امشب وفات عاشقی از دلم بر چرخ هفتم شد | که آثار اثر ز آفاق چون مهر و وفا گم شد

چرا ای کس میجوئی نشان جان ز من | شکن عمر کی او قربان آن طرز تبسم شد

بقتلم برگشا بازو مترس از طعن بدگوئی | که این تهمت اول حصهٔ افلاک و انجم شد

مخواه از من و بر حشر خود بار حسابش گو | دهانم بسته خاموشی چو او محو تکلم شد

شهیدی را که تو قدرش ندانستی همان آخر | پی ویرانی کون و مکان پای قلزم شد

که این تشنه لب ساحل وصالش امشب رسید | که در بحر سپهر اکنون جوشش تلاطم شد

منم آن کشتهٔ عصمت که صد مردم از غیرت — چو بعد از قتل [illegible]

گریبان چاک شد مانند گل هر غنچه لب را — مگر ناهید من در باغ سرمست تبسم شد

ز رشک غیر ای نواب کارت شد خراب آخر
که دوش از یک نگاهش خاطر صدهم تو خوش شد

به محشر از نوید خلد جان من حزین باشد — که می‌ترسم بآنجا نیز حوری در کمین باشد

اگر صد خنجر نازم زنی دل می نرنجم — که جرم عشق خوبان را سزا اینچنین باشد

همین یک بیکسی ظالم نه پنداری که عاشق را — هزاران نالهٔ حسرت در نگاه واپسین باشد

درخشش نور ناز از طور در چشم من مجنون — همانا جلوهٔ آن لیلی محمل نشین باشد

دم بسمل شدن نواب چندین مرحبا گفتی

که بر دست تو اکنون جای چندین آفرین باشد

تا بگیسوی تو این پیچ و شکن خواهد ماند — بجهان شورش و آشوب فتن خواهد ماند

مردم و خاک شدم بار خدایا این عشق — تا کجا دست و گریبان بکفن خواهد ماند

بگلستان بگشا رهی شمیم ای صبا — ورنه در دل هوس سیر چمن خواهد ماند

دل بتو دادم و فکری ننمودم ای وای — که رقیبی نهان در بر من خواهد ماند

همه خون ریخت گرم تیر تو زان نیم کشم — بدلم ناوکت ای تیر فکن خواهد ماند

باب توبه برخ کس نگشایند گر — بجهان تا چو منی توبه شکن خواهد ماند

لب شیرین بکسی گر نمکی ریخت بزخم — لذت شکر شکرش بدهن خواهد ماند

آه بخشیده بسی خاک شدند ای نواب

تا کی گردش این چرخ کهن خواهد

تا کی ز تو ماند بدل من هوسی چند
رحمی که نمانده است کنون جز نفسی چند

از حال اسیران خبرم نیست ولیکن
آویخته دیدم بگلستان قفسی چند

تدبیر بکن ناصح مشفق که برآید
در وصل بهر نازوی از ما هوسی چند

برقی مفکن چرخ برین خانه تنگم
آتش ساخته جانم پس عجم زی خسی چند

چون پیشه و احسان ستمهاش الهی
در حشر نباشند چو فریادرسی چند

ضعفم نه چنان هست که خطی بنویسم
قاصد ببر از نامه من ملتمسی چند
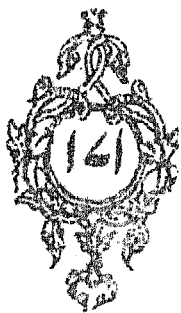
وی قافله صبر تو نواب همی رفت
از ناله شنیدیم صدای جرسی چند

ردیف ذال معجمه

ای عقیق لعل نمکت از می حنظل لذیذ
بوسه خواهم تو چون بادهٔ کوثر لذیذ

غالباً ناخن بدل زد یاد مژگان کسی
ورنه نبود هیچ زخم دم خنجر لذیذ

لذت آگین جمله خوبان دهن باشد ولی
هست سرتا پای تو چون شکر یکسر لذیذ

قطره از خون شیرینم درون خم بریز
تا شود ساقی شراب تلخ سرتاسر لذیذ

آمدی و بر دل خراب پاشیدی نمک
آن نمک شد در دهان زخم چون شکر لذیذ

ردیف رای مهمله

به عشرت ساختی جا شاید اندر خانهٔ دیگر
که خفتی جانم از شب تا سحر جانانهٔ دیگر

به یک لغزیدن پا بیت جهان شد درهم و برهم
سرت گردم بنی [illegible]

دلی اول باو بسپردم و آخر بکار آمد
کرامت کن خداوندا دل دیوانهٔ دیگر

روا باشد که خود را در شمار رهروان آری
اگر پیدا کنی ناصح چو من فرزانهٔ دیگر

به حشر از من حساب می بجویند ار چه هم اکنون
فدایت جان من ساقی بده پیمانهٔ دیگر

نگنجد ناله ام در تنگنای این جهان یارب
بنا کن از برای نوحه ماتم خانهٔ دیگر

چو میگویم ز درد هجر با هم مرا گوید
همین یک داستان تا کی بگو افسانهٔ دیگر

چرا بر خود ننالد در لحد کافر نخواهد یافت
دل وحشت طلب بهتر ازین ویرانهٔ دیگر

چرا نواب غمگینی ازان عیش پریدوشین
بده انصاف ازین به دیده باشی خانهٔ دیگر

[illegible]ن می صبح نسیم بال خبر دا
یکدست بدل برنه و دستی بجگر دا

کفتی که هرست اینهمه دشنام مسلسل
بستان ز من از بهر خود این تحفه که دا

ترسم که اسیرش نشوی چون من وحشی
از دوش فکن زلف و بنی تا کمر دا

مشنو صفت کوثر و مشکوی زبرجد
بینا بکفی کیسه و خُم باده ببر دا

مست است بعشق رخ و زلف تو دل ما
ای دشمن جان شکرت او شام و سحر دا

چون غیر محبان آمن ز عشق تو بگریخت
تو نیز دل از پرسش این واقعه بر دا

خواهی که شود حشر دگر در صف محشر
نواب بدل توسنه و آهی بجگر دا

ردیف زای معجمه

باقیست لوحِ تربتِ من در جهان هنوز | عشق [illegible]

کردم نثارِ غمزهٔ او جان و لیک هست | آن ترکِ کج ظلم دوست ز من بدگمان هنوز

زخمی زدی و منتظرِ چشمِ دیگرم | زخمی که هست بسملِ تو نیمجان هنوز

زاهد بدلق و خرقه عبث ناز میکنی | شوخی نرفته پیشِ تو دامنکشان هنوز

یک عمر آزمودم و این طرفه سادگیست | دارم دگر امید ز آه و فغان هنوز

صد ره بقهر از برِ خود راندیم ولی | سرمستم از تصورِ لطفِ نهان هنوز

روزِ جزا بشام رسید و ز هجرِ یار | ناگفته ام تمام یکی داستان هنوز

باآنکه در فراقِ تو ای مستِ نازنین | چشمم ندیده سرمهٔ آن آستان هنوز

جورت اگر تمام شده تنگدل مباش | باقیست بهرِ کشتنِ من آسمان هنوز

[illegible]ب شهرهٔ تو بعشق از ازل مگر

آگه نه ز رسم و ره عاشقان هنوز

همه گویند با قضا امروز ‌ ‌ روز هجرست زود آ امروز

دی بنوعی نه مرده ام که شود ‌ ‌ دیگری بر تو مبتلا امروز

ای شب هجر از جهان گم شو ‌ ‌ که بود روز وصل ما امروز

غم فردا مخور بیار و بده ‌ ‌ ساغر باده ساقیا امروز

شب عیش ست و یار می آید ‌ ‌ رحم کن رحم ای قضا امروز

شب وصل عدو همی آید ‌ ‌ حشر برپا کن ای خدا امروز

مدعی را بمشهد گشتی ‌ ‌ یافتم از تو خونبها امروز

وعدهٔ بوسه داده باز نداد	دیشب یار را حیا امروز
دوش در کوی تو ندادم جان	آمدم بهر عذرها امروز

کس فدا چه داند ای نواب
جان خود را بکن فدا امروز

ردیف سین مهمله

دلبری کشت قاتلم که مپرس	غمزه ساخت بسملم که مپرس
در فراق تو ای بتِ خودکام	حسرتی مانده در دلم که مپرس
تو چنین غافلی که نتوان گفت	من چنان بی تو مائلم که مپرس
آنقدر زخطِ اشتیاق مرا	شُست خونابه دلم که مپرس

[...]ستی ها
کافری کرده بسملم که مپرس

دوش با طرفه حسرتی از پیشت
رفته دامان قاتلم که مپرس

در ره عشق صد خرابی ها
شد بطرزی مقابلم که مپرس

چون تو رفتی بخانهٔ اغیار
دوزخی گشته منزلم که مپرس

چند پرسی که حال دل چو نست
صدمهٔ سست بر دلم که مپرس

دوش بخواب نالهات چندان
ساخت رسوا بمحفلم که مپرس

ردیف شین معجمه

چشم تر از قتل من الحیان مباش
بهر من از کرده پشیمان مباش

خاکِ درِ احمدِ مختار شو	تاجِ سرِ سحر [illegible]
هست شبِ وصلِ من ای آسمان	باش بجای خود و گردان مباش
خونِ مرا ریخت چو رفتارِ تو	بعدِ من از غمزه خرامان مباش
کشتنیم بر زده دامان بیا	بهرِ حنا سر بگریبان مباش
میروم از خویش کنون ای جوان	در پیِ آرایشِ زندان مباش
نیست کسی کز تو کشد انتقام	چون کشیم قتل هراسان مباش
کافرِ عشقت چو بخواند کسی	درگذر از دین و مسلمان مباش
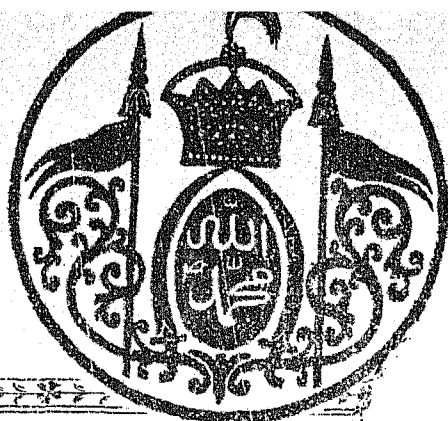
ناز بکن بر دلِ نوّابِ خویش
بر رخ و زلف اینهمه نازان مباش

…ف صاد مهمله

وفا چو گشته پسندت بکن بجا اخلاص
بنا کسان جهان می‌کنی چرا اخلاص

ز نسبت نگهِ التفات تست پسند
وگرنه این دلِ وحشی کجا کجا اخلاص

چرا بصبر نسازم که طبعِ حیله گرت
نموده است شبِ وصل با جفا اخلاص

طمع مدار که دور از هزار فرسنگست
ز خوی عهده بیانِ شوخ تا اخلاص

غمِ دو کون فرو آیدش بسر نواب
مگر کسی ننماید بدلربا اخلاص

ردیف ضاد معجمه

عمرها شد که کشی از منِ دلگیر اغماض
لیکن اکنون نظرستادنِ تحریر اغماض

گردش نرم شد این لذت بیداد کجاست — [illegible] بکن ای [illegible]

داد حسن دو جهان چون تو چه خجلت کیشی را — کرد از حسرت من کاتب تقدیر اغماض

صید آن نیست که دارد هوس آزادی — میکنی بهر چه از کشتن نخچیر اغماض

گوش کن پند مرا ای دل نادان در عشق — تا کجا از ره اندیشه و تدبیر اغماض

غیر بیباک شد از طلب رافت تو — مکن اکنون ز ره ناز به تقصیر اغماض

باخبر باش ز فریاد و فغان تو ای

منما از اثر ناله شبگیر اغماض

ردیف طای مهمله

یارب بچه تدبیر که رساند بیار خط — یک قاصد است پیش من و بیشمار خط

[illegible] مهلتی — کاورده است نامه برمن ز یار خط

قاصد بشد بسوی تو و من زمان زمان — در جوش اشتیاق نوشتم هزار خط

بشناس شرح مطلبم ای نامه بر که باز — از خون نوشته ام بسوی آن نگار خط

اوراقِ نُه فلک اگر افتد بدست من — انشا کنم بتو زرهِ اختصار خط

پیدا کند مگر بدل تو ترحمی — تحریر سازم از مژه اشکبار خط

دادند دفترِ عملم روزِ حشر و من — دانم که آمد از طرفِ آن نگار خط

صد خارِ غم خلیده مرا در دل و جگر — تا بر دمیده است برخسار یار خط

چسپان نمای بر سرِ لوحِ مزار من
نواب بعد من چو فرستد نگار خط

ردیف عین مهمله

می نمود اول بمحفل جلوهٔ جانانه شمع
سوخت آخر تا سحر در مشهد پروانه شمع

گر ببیند ساعد پر نور سیمین نازک تو
چاک سازد جیب هستی چون من دیوانه شمع

عالمی از دود آهم شد سیه ای بی حسین
پرده بردار و بکن روشن بهر کاشانه شمع

تا ببزمت در لگن جا کرده از کبر و غرور
می نماید همسری با ساغر و پیمانه شمع

شرم دارد در شب وصل آن مه محبوب من
زین سبب روشن نمیسازم بخلوتخانه شمع

چون کند نظارهٔ انگشت تو نبود عجب
گر بمیرد از حسد در گوشهٔ کاشانه شمع

تا نه بیند میکساران گر آید محتسب
خیز ای نواب و کن خاموش در میخانه شمع

ردیف غین معجمہ

آمد گلم بطرفہ ادائی میانِ باغ
باید شدن برای عدو پاسبانِ باغ

ساقی بپندِ شیشہ فگن بر رخم کہ باز
گردیدہ ہست رحمتِ حق سایہ بانِ باغ

شاید ہوای شوق بیارد بروضہ ام
خوانید روبروی کسی داستانِ باغ

زود آ بپہلوم کہ بیک لمحہ بہرہ و
فصلِ بہار و سبزہ و آبِ روانِ باغ

خوش آیدم فغانِ اسیرانِ دامِ تو
زانک چنگ و زمزمۂ بلبلانِ باغ

دیدم بسبزہ دین چو ہجومِ گل و سمن
آمد خزان و نیست کنون جز نشانِ باغ

نواب نوحہ خوان کند ار چون بہجر تو
آن دم ببین تپیدنِ مرغان فشانِ باغ

ردیف فا

تا بکی باشم بامیدِ شهادت سر بکف
محشری بنما و باز آبر سرم خنجر بکف

بخت آنم کو که در خلوت بوقتِ میکشی
مست و بیخود گشته آرم گیسوی دلبر بکف

دی بجرمِ میکشی از مسجدم راندند و باز
یافتند امروز بر منبر مرا ساغر بکف

عاقبت خاکِ خود اندر چشمِ عدا انگیختم
داشتم بهرِ همین این مشتِ خاکستر بکف

بهرِ نذر آوردم اما بیجا بار بدآ
دل بدستم نیست دارم گو بیا اخگر بکف
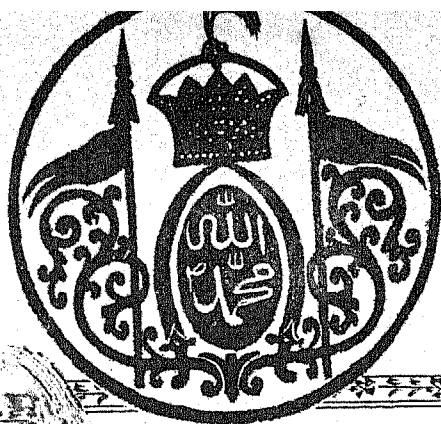
چون جبینِ تو عرق آلود شد پنداشتم
ماهِ رخشانی ست دارد بجهان گوهر بکف

با اداهای خوشش امشب دیده ام بخواب
زلفِ شوخی در کف و جامِ می خلر بکف

ردیف قاف

خوشم بشوقِ وصالت ز پیچ و تابِ فراق / وگرنه نیست کسی طالبِ عذابِ فراق

تو و بدادنِ یک بوسه صد هزار احسان / من و بخاطرِ من یک جهان حسابِ فراق
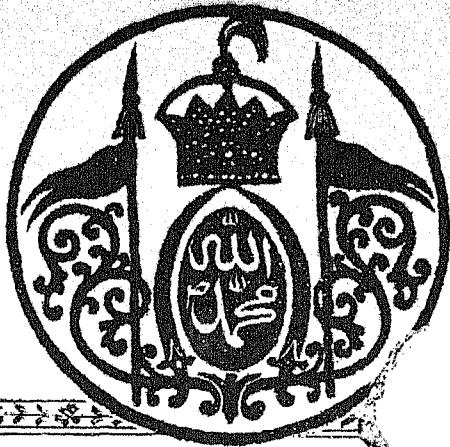
بفرقتِ تو ندانم که حالِ غیر چه شد / مرا که دل همه خون شد ز پیچ و تابِ فراق

بپرس لذتِ خواب از رقیب در هجران / که نیست خواب بچشمِ من از عتابِ فراق

ز آفتابِ قیامت مگوی ای واعظ / که دیده ایم بسی شورِ التهابِ فراق

تپیدنِ دمِ بسمل خوش است لیکن / نمیرسد باداهای اضطرابِ فراق

نویس بهر چند ابر فراز من نواب / که نیست هیچ بلا بدتر از عذابِ فراق

ردیف کاف تازی

سازد جفا و جور بما تا کجا فلک
آهی کشیم و جنگ نمائیم با فلک

کردم فدای تیر بلای کمان نشان دهند
زانکس که ساخته است با او یکجا فلک
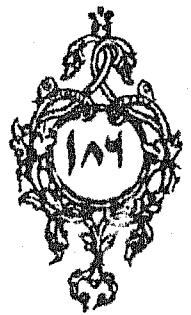
شاید که یافت رخصت ظلم و ستم ز تو
بر پا نمود ورنه چرا این جفا فلک

روزی اگر بناز درآیی بخانه ام
گردد به آستانه من جبهه سا فلک

این طرفگی ببین که چو کشتی رقیب را
گرد از هزار رشک مرا مبتلا فلک

نواب پرسد از دل زارم آن پری
از رشک من شود ز دل و جان جدا فلک

ردیف کاف عجمی

حرم سست که به پود دل بصد تیر خدنگ | نبود ور نه به از من بدهر باز تنگ

فرو چکد چو عرق از تو رنگ شوخ جهیا | شب وصال چو من در برت بگیرم تنگ

بحیرتم که چسان تیر فتنه میبارد | ز راه دود من شست آسمان دو رنگ

چو قصد آه نمودم قیامتی برخاست | نعوذ بالله اگر بر کشم ز دل آهنگ

ز قتل همچو منی غم مخور ولی شلا | که گشته از ستمت جا بهر دو عالم تنگ

مباد آتشی افتد بجسم نازک تو | گریز بهر خدا از دلم بصد فرسنگ

شکسته ایم سر محتسب بمینائی | ببین که شیشه ناموس چون زدیم بسنگ

بصلح کی کند آهنگ عاشقان نواب

پریوشی که کند آشتی نسگالد خشک

ردیف لام

تا چند واعظ دفتری از وصف کوثر در بغل
روزی سر منبر بر آیینا و ساغر در بغل

روزیکه دشمن را ببر بگرفته پیشم آمدی
ایکاش من میداشتم آنروز خنجر در بغل

دل ندزد زلفت که ده ظالم پریشانش مکن
ماندهست مدتها مرا این نازپرور در بغل

یارب ندانم تا کجا سر رشتهٔ نازش کشد
آنرا که باشد روز و شب شوخی سمن بر در بغل

کشتی چو ما را بی سبب ترسان مشو از پرسشی
بهر جواز قتل خود داریم محضر در بغل

دی بر سوالی کشته نواب سوای جهان
امروز دیگر میبری از شوق دفتر در بغل

گر تیر جگر دوز تو پران رود از دل
جذبم نه چنان است که پیکان رود از دل

[torn] ... که دعاها — در ذوقِ اجابت ہمہ رقصان رود از دل

صد جانِ منِ غمزدہ قربانِ لبِ تو — گفتی کہ ز وصلم غمِ ہجران رود از دل

آزادی ازین بود شوقِ اسیری — ای وای اگر حسرتِ زندان رود از دل

گر محو کنم یادِ وصالش ز دلِ تنگ — یا رب غمِ عشقش بچہ عنوان رود از دل

با غیر مکن وعدۂ وصل از رہِ شوخی — مگذار کہ خونابہ چو طوفان رود از دل

تا چند بود بسملِ تو منتظرِ مرگ — زخمِ دگری تا رمقِ جان رود از دل

نواب برقص آمدی از مژدۂ وصلش
فریاد اگر وعدۂ جانان رود از دل

دوخت لبہای مرا لطفِ اسیری بلبل — بخموشیِ دلم خندہ نگیری بلبل

لرزه افتاد بجانم ز نوایت یارب | همچو من در [illegible] بپیری بلبل

عجبی نیست اگر مثل تو سرمست شود | بسرود غزلم روح نظیری بلبل

سالها شد که بکنج قفسی افتاده‌ام | از من آموز ره و رسم اسیری بلبل

شرط عشق است بسوزی صنمی خاک شدن | نزد من چون پر پروانه حقیری بلبل

یاد کن یاد ز لخت دل خون آلودم | برگ گل را چو بمنقار بگیری بلبل

بوی عشرت ز گلی نیز شنیدی گاهی
یا چو نواب باندوه اسیری بلبل

ردیف میم

بهر آزار تو طرز دگر ایجاد کنیم | واله غیر شوم پیش تو فریاد کنیم

[illegible] با صد حسرت
دم بسمل نگهی جانب جلاد کنیم

بچه شوق آمده ام پیش وی ای حشمت دل
باش یک لحظه که بنشینیم و فریاد کنیم

جلوه موسم گل باز خدا را اینجا
تا دگر آرزوی خانهٔ صیاد کنیم

شاد شد خاطر اغیار ز وصلش من هم
دل ویرانهٔ خود را ز غم آباد کنیم

غیر را خاک نما تا بفشانم بر سر
تا کجا خاک ره کوی تو بر باد کنیم

گر شوی رنجه ز فریاد گرفتاری غم
جان من گرد تو گردانم و آزاد کنیم

کار خود را بسپارم بخدا ای آصف
تا کجا پیش بتان شکوه و بیداد کنیم

بعد یأس از جهان امروز آهنگ سفر کردم
جفا بر تو مبارک من حکایت مختصر کردم

چه میگوئی حدیث وصلت دوشینه با دشمن
بپرس از من که در هجر تو چون شب تا سحر کردم

کسی با چون تو ظالم تا براه سهو دل ننهد
به آه و ناله عالم را ازین ره باخبر کردم

چنان دانستم لذت زیر تیغ خونفشان تو
که از خالق بصد دل خواهش جان دگر کردم

اگر یک لمحه از نظارهٔ خود شادمانم کردی
باندوه فراقت روزگاری چشم تر کردم

شدم آنمایه نومید از خلاف وعدهای تو
که آخر حسرت وصل ترا از دل بدر کردم

ز خوف من نبود آسوده خاطر دشمنم روزی
چه خواهد شد اگر از بزم او روزی حذر کردم

بر نواب آمد یار و برد از هوشش ای همدم
ترا دیدار ارزانی که من خاکی بسر کردم

دلبرم امشب همی آید بنازی در برم
تا ابد خواهم نتابد مهر بر بام درم

رندِ دی ام می بزمِ الست باک نیست
حسرتم پُر کرد از خونِ تمنا ساغرم

دل به آزارم نهاده است و نمیداند که من
آنقدر نالم که او را بر سرِ مهر آورم

ایکه گوئی میکنیم ترکِ رقیب از بهرِ تو
خوب گفتی لیکن این گر نیاید باورم

چون تهی از حرفِ لطفت نامهٔ اعمال بود
اشکِ حسرت پاک شست اندر قیامت دفترم

بسکه دل شد منبعِ اسرار شد اعجازِ عشق
ترجمانِ لوحِ محفوظ است دل اندر برم

شاد زی صیاد از دامت نخواهم رفت من
گر ازل شوقِ اسیری کنده یکیک شهپرم

تا چه بنماید دگر این گردشِ لیل و نهار
در برم خندان بیا نواب و پُر کن ساغرم

زان به آغوشِ تو سر حلقهٔ ملالت داده ام
که بدنبالِ ضلالت شبِ فرقت داده ام

بصد الطاف برم بو الهوسان باش که من
بهمین جور و جفای تو قناعت

شوق تو گر بگذارد بدل من صبری
بهر طول شب هجر تو امانت دارم

کس مبادا چو من ساده دل اندر عالم
گرچه تو دلشکنی چشم مروت دارم

حشر نواب اگر آورد بلائی من هم
ز آه جانسوز بدل طرفه قیامت دارم

چرا ز طول شب هجر دل غمین دارم
که مثل درد فراق تو همنشین دارم

خیال هجر و هجوم امید و خوف سحر
چه فتنها که بوصل تو در کمین دارم

بغمزه تو دهم یا بحسن عشوه فروش
تو آگهی که همین یکدل حزین دارم

عبث رفو مکن ای چاره ساز جیب مرا
دو دست بهر دریدن در آستین دارم

[illegible]م بس در حدیث وصل عدو
بجان شکایت و بر لب صد آفرین دارم

ببین برای خدا شان و شوکتم واعظ
دمی که بت به بر و قشقه بر جبین دارم

غمین مشو که دم نزع از جفای تو نیست
برای عبرت غیر آه آتشین دارم

چرا ز قتل دو عالم چنین پشیمانی
که من ز طبع تو امید بیش از این دارم

بعرش زلزله افتادنی ست ای نواب
ز اضطراب دل بسملت یقین دارم

ندیدم دوش روی غیر و خوش از انجمن رفتم
لب خود بر لبت بنهادم و از خویشتن رفتم

باین حسرت نرفت از ملک هستی هیچکس گاهی
ز بزم دلفریب تو بدانحالت که من رفتم

بجوش نوبهاران گلچیان خواهد شدن محشر
اگر روزی چو بلبل نوحه گر سوی چمن رفتم

بنازی یافتم در خوابِ شیرینش که من دانم
شبی بهرِ زیارت چون بَرِ [illegible] رفتم

کجا رفت ابجد از خانه‌ام رنج و مصیبتها
مگر امروز من از یادِ این چرخِ کهن رفتم

چنان داشتم لذت بچاکِ جیب و گریه حشمت
بهر بار از صدره در هوای پیرهن رفتم

همانا حزن و اندوهِ دلِ زارم بود یکسان
نه رفتم از درِ تکیه بر در بیت الحزن رفتم

چرا می پرسی از من کز چه رو سوی عدم رفتی
بقربانت پی تسکینِ یار این وطن رفتم

نپرسیدی کی نواب از برای چیست شب یا وقت
ز کوی تو غزلخوان یا اگر من نوحه زن رفتم

دوش در خواب سرِ زلفِ پریشان دیدم
خوش آمد که شریکِ شبِ هجران دیدم

آه آن دل که بسی در خم گیسوی تو ماند
پاره هایش بغمبت شهرِ کان دیدم

[illegible] در حدیثِ وصلِ عدو — بجان شکایت و بر لب صد آفرین دارم

ببین برای خدا شان و شوکتم واعظ — دمی که بت به بر و قشقه بر جبین دارم

غمین مشو که دمِ نزع از جفای تو نیست — برای عبرتِ غیر آهِ آتشین دارم

چرا ز قتلِ دو عالم چنین پشیمانی — که من ز طبعِ تو امید بیش ازین دارم

بعرش زلزله افتادنی ست ای نواب — ز اضطرابِ دلِ بسملت یقین دارم

ندیدم دوش روی غیر و خوش از انجمن رفتم — لب خود بر لبت بنهادم و از خویشتن رفتم

باین حسرت [illegible]فت از ملکِ هستی بیکسی گاهی — ز بزمِ دلفریبِ تو بدانحالت که من رفتم

بجوشِ نوبهاران گلچنان خواهد شدن محشر — اگر روزی چو بلبل نوحه‌گر سوی چمن رفتم

بنازی یافتم در خواب شیرینش که من دانم
شبی بهر زیارت چون [illegible]

کجا رفت ای جدا از خانه ام رنج و مصیبتها
مگر امروز من از یاد این چرخ کهن رفتم

چنان سر داشتم لذت بچاک جیب و خشت
بهر بار ار صد ره در هوای پیرهن رفتم

همانا حزن و اندوه دل زارم بود یکسان
نرفتم از در تکیه بر در بیت الحزن رفتم

چرا می پرسی ای من کز چه رو سوی عدم رفتی
بقربانت پی تسکین یاران وطن رفتم

نه پرسیدی که نواب از برای حضرت یادت
زکوی تو هزاران بار اگر من نعره زن رفتم

دوش در خواب سر زلف پریشان دیدم
خوش اسد که شریک شب هجران دیدم

آه آن دل که بسی در خم گیسوی تو بماند
پاره هایش بغمت شهر بکار دیدم

[illegible] بدین حد و در سحاب بدو مشکین | شرر مگین گشته و از کرده پشیمان دیدم
مردم از وهم که شاید نظر اقش باشد | هر کرا از المی چاک گریبان دیدم

محتسب مرد زاه تو مگر ای نواب
که دگر باره ترا مست و غزلخوان دیدم

آرزو های ترا تا بدل اندوخته ام | با دو صد رشک دل مدعیان سوخته ام
بهر تسکین دلِ غمزده کنجِ فراز | پاره جیب بدامان کفن دوخته ام
تو تبه ساز که خواهی دل من گیر که من | درس عشق تو ستمکار بیاموخته ام
سوز شمعی سر قدم بره مهر و وفا | که چو پروانه بعشق تو بسی سوخته ام

گر شوم غرقه دریای محیط ای نواب

سرد هرگز نشود آتشِ افروخته

از دلِ آزرده در غم نوحه خوانی داشتم
روز و شب از دردِ عشق آزرده جانی داشتم

پاسِ عشقت بود گر جورِ تو بخشیدم نفس
ورنه بهرِ شکوه من هم زبانی داشتم

در وصالت جمله درد از دل بدر کردم ولی
آه را از بهرِ تخریبِ جهانی داشتم

خواه با من ساز و خواهی در برِ اغیار باش
پیش ازین البته در خاطر گمانی داشتم

بهرِ قتلِ دیگران آمد همی بختِ بلند
منت ایزد را که من هم نیم جانی داشتم

من شنیدستم حدیثِ محشری از عنفوان
در غمش نواب من هم داستانی داشتم

ردیف نون

...ی بسته عهدِ وصل آن غارتگرِ من	جهان را عمر دیده برای انتظار من
اگر اینجا نمیکردی خجل از جور خود آیا	نخواهی گشت در روز جزا هم شرمسار من
میفشان بر رخ حورای نسیم خلد حاکم را	بجا بگذار در راه وی این مشت غبار من
نمیدادم باو گاهی نمیدادم نمیدادم	دلم بودی اگر ناصح بدست اختیار من
نمودم همدمی پیدا بهجران از تو پنهانی	قضا را کو برد از سینه ام جان فگار من
خیالت را ز تو بهتر شناسم گر سراپای	همی روز و شبان باشد بهجران غمگسار من
کدامین شعله رو امن کشان بر تربتم آمد	که حسرت میچکد چون اشک از شمع مزار من
بفردای قیامت در جزای گریه ام یارب	دو چندان سیل خون ده بهر چشم اشکبار من

چه می پرسی که ای نواب در دلم چه میخواهی

سرت کردم تمنایم بدان اضطراب

رشکم ربود جان و قرار و سکون من
بر گردن رقیب ستمکار خون من

روز جزاست داور محشر حسیبی
بهر تظلم آن جوشش جنون من

با غیر صد حکایت لطف تو گفته‌ام
آه از دمیکه دید رخ نیلگون من

گریان شدی ز نالهٔ من شب وصال
تاثیر کرد در دلت آخر فسون من

گفتی که رنج و غم بازل آفریده‌اند
بهر دل حزینم و بخت زبون من

جانم بسوخت در غمت ای وای گر تو هم
آگه نه هنوز ز سوز درون من

از مقدمش بداد خبر اضطراب دل
نواب باز گوی کجا شد سکون من

گر حدیث روی تو در انجمن خواهد شدن
در فراقت یک جهان بیت الحزن خواهد شدن

سوخت برق آه من هفت آسمان لیکن چه سود
گر جفایت طرح صد چرخ کهن خواهد شدن

گل بدامان و تبسم زیر لب داری مگر
زین چمن آرایش تابوت من خواهد شدن

خوف رسوائی مکن از بوسهٔ لعل لبت
این خطا پوشیده در کنج دهن خواهد شدن

روز اول زد رقم اندر جبینم کلک صنع
کاین جبین سر مشق اندوه و محن خواهد شدن

از کرم دلها عزیزت گشته ای یوسف جمال
محبس دلها ترا چاه ذقن خواهد شدن

گر همین اعجاز عشق تست صد طوفان نوح
از دو چشم اشکبارم موجزن خواهد شدن

پارهای جیب ای نواب برچین از زمین
بعد مرگت اینهمه صرف کفن خواهد شدن

جانم ربود لذت خونها گریستن	شبها ز درد عشق تو تنها گریستن
سرمست آن دو نرگس مستانه ام چرا	باید بیاد ساغر و مینا گریستن
روز جزا هر آنچه که در طالع من است	یارب بغیر ده همه الا گریستن
اشکی اگر چکید ز چشمم چه میشود	باید به هجر از همه اعضا گریستن
بی آب شد چو چشم من ای ابر باک نیست	خواهم ربود از تو به یغما گریستن
از وعدهٔ دروغ تو نصیب قسمتم	امروز خنده کردن و فردا گریستن
بر خود ببال ای مژهٔ خونفشان که باز	بسته است عهد دیدهٔ من با گریستن

دلهای عالمی همه خوناب خون شدند
بگذار ای عزیز خدا را گریستن

چه خوش است از تو روزی بسر بسملی رسیدن
دو سه غمزه نمودن بنگاه ناز دیدن

سر مشهدم ز شوخی بخرام ناز شکین
بغم منت نزیبد لب حسرتی گزیدن

بشکی اگر بیائی بزبان غنج و نازی
ندهیم تا قیامت بتو رخصت رمیدن

چه زنی دم مداوا بحضورم ای مسیحا
تو پی علاج سودا من بجا مهاد بریدن

نمکی فشان بر جسم که ذبح تا بدانم
که چه لذت است ظالم دم مرگ در تپیدن

ز رقیب در اندان شب فراق لواش
برسد اگر بمشکل سر ناله تا شنیدن

جرعه صهبا بجام باده خواران ریختن
آنچنان باشد که خون نامسلمان ریختن

از گل افشانی اگر عار آیدت ظالم چه باک
مشت خاری بر سر خاک شهیدان ریختن

طرح رفق نو بعالم افکنی انصاف نیست
کشتن و بسمل سرشار از چشم فتان ریختن

قهر بر من لطف بر دشمن جفای تازه ایست
جرح کردن پس نمک بر زخم خندان ریختن

مرحبا بر رسم عهدت کز پی دیوانگان
فکر دلجوئی نکردن طرح زندان ریختن

از هوای سیر گل بگذر بیا در مشهدم
لخت دل چیدن بهست از گل بدامان ریختن

در هجوم فصل گل نواب در بستان خوش است
خنده از ما و از تو رنگ افغان ریختن

دشمنم را بوصال بت من شاد مکن
خانهٔ رشک حسد را بکهی آباد مکن

چون بشوق دل خود آمدم در دام بلا
مرغ بی بال و پری را تو هم آزاد مکن

می بری گر بلحد ریخته چشم گردون
ای صبا خاک من سوخته برباد مکن

حالِ این بلبلِ افتاده بمجنون زار نگر   بوالهوس آرزوی آن ستم ایجاد مکن

کل مرغانِ قفس بدل کن ای باد صبا   زینتِ بام و درِ خانهٔ صیاد مکن

یا به عشاق حسین شیوهٔ صبری آموز   یا برین جورکشان اینهمه بیداد مکن

تا دگر هیچکسی نام اسیری نبرد   بیکسی را چو اسیرت شود آزاد مکن

گر فراموش نمود آن بتِ عیار مرا   فلک تفرقه پرداز تو هم یاد مکن

طرفه حشری بجهان کرد فغانت نواب
بیش ازین بهر خدا ناله و فریاد مکن

ردیف واو

چنان گم گشته ام در حسرت و شوقِ جمال تو   که با صد سعی و کوشش هم نیابم در خیال تو

دمی با من نشستی سر به اوج آسمان سودم
چه خواهم کرد اگر باشد شبانه روزی وصالت

دم آخر ستمگر باعث شیون چه میپرسی
برای خود نمیگریم همیگریم بحال تو

حسرت کردم چه خواهی گفت در حق شهید خود
اگر پرسد کسی در عرصهٔ محشر فعال تو

همین فکرست در هنگام ای نواب روز و شب
دل خود را باو دادی چه خواهد شد بحال تو

نعشم ببرید از طرف رهگذر او
شاید که بتابوت من افتد نظر او

صد موسم گل رفت و رخ یار ندیدم
کو پیک نسیمی که بیارد خبر او

ذوقی که بگلگشت عدم یافتم از ضعف
دل داند و من دانم و داند جگر او

گر بار کتابم نکشد بال کبوتر
بندید دلم را عوض خط به پر او

ز ستم نه دهد رخصت تنهائی قاصد
آن به که شوم سوی تو خود در اثر او

از نکهت گلها نشود تازه دماغم
ای باد بیفشان بسرم خاک در او

تیری بدلم گر بنشیند بنشیند
یارب نه نشینند رقیبان بر او

گر جور نسازد بتو نواب چه سازد
کس خوارتر از تو نبود در نظر او

ردیف هاے هوز

ایکه حشری از جفا و ناز برپا کرده
حیرتی دارم که چون در دلی جا کرده

یک نظر شوخ مرا ای یوسف کنعان ببین
باز گو حسنی بدین خوبی تماشا کرده

در ره الفت چه ترسانی ز بدنامی مرا
من همان هستم که تو صد بار رسوا کرده

باب رحمتها فرو بستند بر روی امید
از جفای خویش ظالم تا دری وا کرده

غمزه و جور و جفا و عشوه و ناز و خرام
بهر قتل من چه سامانها مهیا کرده

جز به مظلومیت نباشد پرسش روز جزا
منت ایزد را که تو بر من ستمها کرده

جنس عیشم بردی و نقد غمت دادی به من
ای فدایت جان من این طرفه سودا کرده

جوش استغناش میدانی و با ابدال شوق
از شکایتها با او باب فقر انشا کرده

مرحبا نواب کز عهد دروغ وصل او
خویش را آسوده دل از هر تمنا کرده

تا به نازی عجبی مست و غزلخوان شده
در پی غارت ایمان و دل و جان شده

سهل تر بود علاج ستم چرخ ولی
چه توان کرد که تو فتنهٔ دوران شده

از خیالِ رخِ تو هیچ دلی خالی نیست
شمع کاشانهٔ هندو و مسلمان شده

با اجل دست و گریبان شده صد خسرو مسیح
تا تو از ناز سوی خاکِ شهیدان شده

بکد این هوس اقدام نمایم ابدال
تو که در وصل همه صورتِ ارمان شده

کفنش جان باد ای تحفه کهف نباز
الله الحمد که تو نیز ادادان شده

آه و فریاد و فغانت بدل است ای نواب
باز در عشق کسی بی‌سر و سامان شده

بعد یک عمر که در عالم خواب آمده
با ادا و ستم و ناز و عتاب آمده

آمدی بر سر بالین من ای شوخ مشب
باورم نیست مگر باز بخواب آمده

مرحبا بر دلِ نرم تو که در ماتم من
با دف و زمزمه و چنگ و رباب آمده

من هم از رشک رم سوی عدم گرز ادا | از پی قتل عدو کرم عتاب آمده
بهمین طرز رسی بر سر کس شب هجر | یا فقط بر سرِ من بهر عذاب آمده

دل این غمزهٔ پنهان بدر چون آوان
که عروسانه دگر رو بنقاب آمده

ردیف یای تحتانی

نه شوق گلشنی دارم نه ذوق وصل رعنائی | که جوشِ حسرتم نگذاشت در خاطر تمنائی
چه با این لغزش مستانه آئی بر مزارِ من | زخاکم بر دمد جای گیا از باده مینائی
اگر بر حسن خود نازی چه یوسف باش گرچه حسرت | نه اینجا اشک یعقوبی است نی آه زلیخائی
بخونم گر در افکندی نگه بر قصد بسمل کن | نخواهی کرد عالم باز زین خوشتر تماشائی

شنیدم در جزای صبر حوری نه تو دادند
غریبی را که بُد در فرقت تو ناشکیبائی

خودی گر خود پسند طبع تو افتاده پس یارب
چرا دادی باین غایبان حسن خود آرائی

دلم را منزلی داده در شکنج کاکل پیچان
که این بی خانمان را نیست در عالم دگر جائی

بپرس از من که چون عمرم گذشته در غم هجران
چه دانی تو که از دل هم برون ننهاده پائی

تجلی گر نمائی بر سر کویش نما یارب
که ره بیدست و پایان را کجا بر طور سینائی

بعشق و عاشقی نواب فکر عزتی داری
مبادا در جهان مثل تو نادان هیچ رسوائی

دلم بربود شوخی گلعذاری سرو بالائی
درون صلحی برون جنگی همه نازی خود آرائی

دراُفکندی بنای صبرم از یک غمزه الظالم
پی قتلم کنون از آن دو چشم مست ایمائی
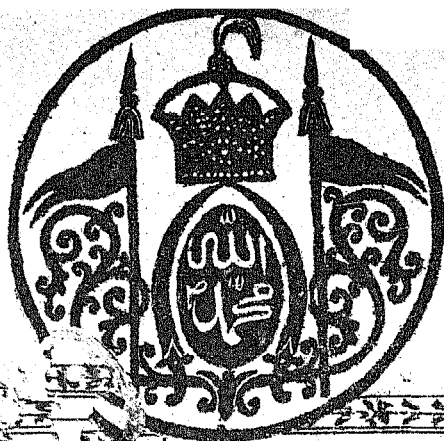
بهجران تا قیامت سوز یارب همچو من او را | اگر دارد کسی در عشق او دیگر تمنایی
بدوش نازنین بر داشت چون صد بار تمکین | ببین چون می‌برد از آفاق نعش ناشکیبایی
حذر کن از عداوتهای من شوریده ای گردون | تو و صد طرز عیاری من و یک جوش سودایی
ز بس جان حزینم را بغارت لذتی داده | همی جوید دلم غارتگری اکنون بهر جایی
چو من ذوق شهادت گر شهیدانت بدل دارند | نخواهد بود روز حشر بر تو هیچ دعوایی
گرت باشد سر تیمار من با این بیمارم | که دردم به نخواهد شد ز اعجاز مسیحایی
نوید وصلتم دادی غم فردا از سر شوخی | مگر دانسته باشی کامشبم را نیست فردایی

سرت بر آستان میر و پایت در حرم هر دم
نباشد هیچ کس نواب چون تو بی سر و پایی

تو و صد عشوه و ناز و ادا و کبر و یکتایی | من و چندین بلا و درد و یأس و رنج و رسوایی

ز من ای ناله سوزان بگو با چرخ مینایی | که روزی یوسف ما را ببین طلع زلیخایی

بدستی ست مرگ بر کف خود نقد جان دارم | بمیرم یا زیم در ذوق وصلت تا چه فرمایی

کرا این نازنین آمد ببالینم که مردن | که روحم شد بجنبت با هزاران غنج و رعنایی

اگر از لطف جان بخشی شهید غمزه خود را | نخواهد گشت چیزی کم ز اعجاز مسیحایی

تماشایش میسر شد بیکدم مر مرا صد ره | پسند آمد از آن ناصح مرا معشوق هرجایی

ز بیم نازش نقد خودی از کف ابدال | نگردی نامور تا خسرو در صبر و شکیبایی

غباری کرده ام وانستم بچشم غیر تا پایم | نبرمت لذت دیدار از چشم تماشایی

چو نواب خوشنودی ما دیده وصل در محشر

مرا امروز طاقت شد تو در امید

میرم از وهم چو در پردهٔ محفل باشی	آه ازان روز که بی من تو به منزل باشی
چند پرسی ز تمنای دل وارهٔ من	نیست خواهش بدلم جز که تو در دل باشی
حسرت کشتهٔ خود گر تو بدانی ظالم	تا ابد نوحه کنان بر سر بسمل باشی
بچه آداب برندش بحضور ایزد	بسملی را که بصد ناز تو قاتل باشی
ای خوش آن دم که شوی مست و ز پا افتی و من	بوسه از لعل لبت گیرم و غافل باشی
میرم از رشک که در محفل اعدا روی	عرض حال دل خود گویم و غافل باشی
گر رسد بر سر تو جمله بلاهای فلک	به ازان است که دلدادهٔ و مایل باشی

ازمن آموز ره و رسم محبت نواب

تا به ارباب وفا مشکل باشی

دل زارم اگر در دین باشی
ز دردش تا ابد نالین باشی

برنج فرقتم گر دین باشی
ز خود هم دستی رنجین باشی

تو نشناسی مرا و از نگاهت
چنان دانم که کاسے دین باشی

سخن آهسته میگوئی بدشمن
مگر حال از او پرسیده باشی

نمی پرسم ز تو رسم وفا را
که راه و رسم آن نادین باشی

بخواهند مرا در حشر یارب
بآن نامی که تو نشنین باشی

دعای بد نگویم مدعی را
که شاید در دلش گنجین باشی

فتادی در بر غیری بنازی
بسرمستی مگر لغزین باشی

بدشمن بود وصلش دوش بوا
چه یارب ها که تو نشنیده باشی
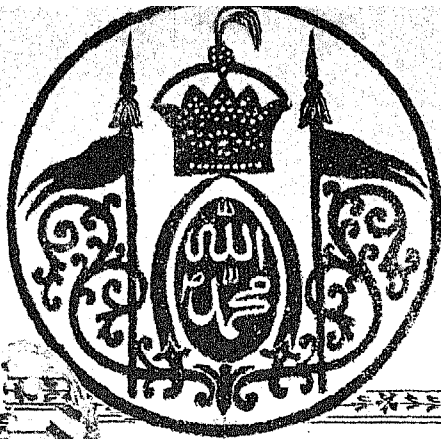
این غصه و این عتاب تا کی
تا کی ز من اجتناب تا کی

شرمی بادا و نازتا چند
نازی بد و صد حجاب تا کی

محروم وصالم ای غم هجر
تا کرده کنه عذاب تا کی

بازش بستان که در گذشتم
یک بوسه و صد حساب تا کی

واعظ بهوای باده مردن
باز اینهمه احتساب تا کی

گاهی بنوای ناله گوشی
آهنگ نی و رباب تا کی

از بهر شمار جور و ظلمت
دارم به بغل کتاب تا کی
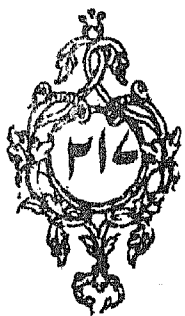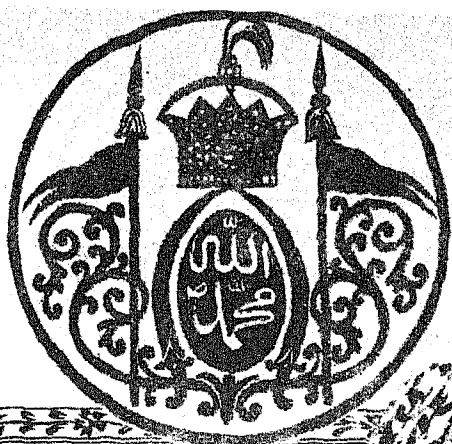
...اری پی شکستم دو صد رنگ
یک یک کنی انتخاب تا کی

بشکن ای محتسب خم ام
سر بسته خم شراب تا کی

صد حشر بسر رسید نواب
از محشرت اضطراب تا کی

گر بیاد وشش طرف منبر و محراب شوی
واعظ آندم سزاوار قابل آداب شوی

قصه هجر تو ساختم از شام آغاز
تا عدو چشم بره ماند و در خواب شوی

بخت آن کو که بآغوش قیمتم گاه
نام من گوئی و یک مرتبه بیتاب شوی

خون بریزی چو نبینی رخ دلدار ای چشم
وقت نظاره چرا افتاد که بی آب شوی

از مهم طرز دو صد فتنه بپا مینو رز فلک
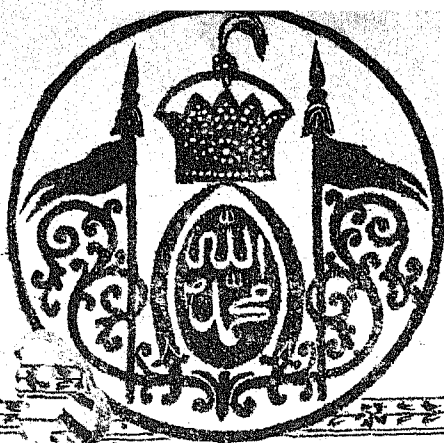
آن زمان کز پی جان و دلِ نواب

محتسب آبِ خرابات اگر نوش کنی	هر دو عالم به یکی جرعه فراموش کنی
بتِ چشم تنگ چنان روزِ وصالت بدر	که فنون و ستم و غمزه فراموش کنی
خانه در پهلوی اغیار بگیرم شاید	که شبی ناله جانسوز مرا گوش کنی
سرِ شوریده‌ام از روز ازل بار تنست	ای خوش آن دم که ازین بار سبکدوش کنی

نه چنان محو فغان است بیادت نواب
که توانش صد عرض خاموش کنی

نه همدمی سرِ بالین نه یار همنفسی	مباد همچو منی در زمانه هیچکسی
قیامتی که جهانی از و همی ترسید	بعهد جورِ تو در عمر دیده‌ایم بسی

سپهر چون تو بلائی مگر بخاطر داشت
که از ازل نستوده است جز تو هیچ کسی

گذر فتاد گر ادر چمن کم می شنوم
صدای ناله ز هر گوشه و هر قفسی

دلت چو رفت مبارک بتو بود انوش
غمی و هر نفسی حسرتی و هر نفسی
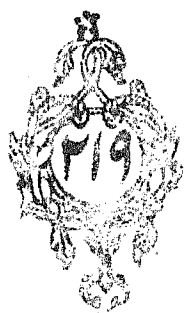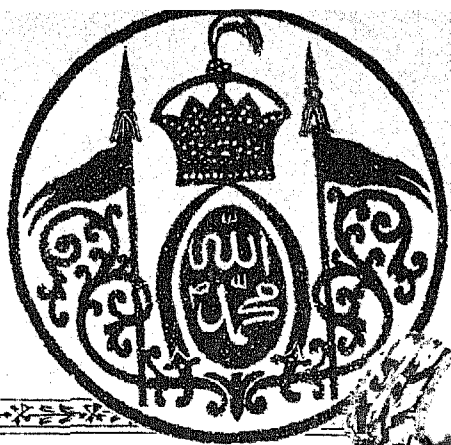
خنجر کشی بناز و نگردد فدا کسی
شاید که زین نسبت ز اهل وفا کسی

ظالم نه قاصدی نه پیامی نه وعده
پس بر کدام امید شود مبتلا کسی

تهمت نصیب چرخ شد و کشتیم دریغ
ظلمی کند کسی و فتد در بلا کسی

روز جزا که کیفر خلقی دهند کاش
بگرفته دست و پیش کشاند ترا کسی

صد جان و دل نثار ره دوست ساختم
روزی نگفت بر سر ما مرحبا کسی

سازی جنان برای شهیدانش انجذا	چون میشود خواهد اگر جو بهار
گم گشته راه میکن از پند و عظان	خضری شناسش چو شود رهنما کسی

نواب نوحه کرد چنان در غمت که باز
تا حشر بر تو می نشود مبتلا کسی

چرا یا رب جفا با خوی این عنابتان کردی	که نام یک جهان اهل وفا را بی نشان کردی
عبث بادل بجز منش ضبط فریاد و فغان کردی	که آن نا آشنا را باز از من بدگمان کردی
نخواهی رست از آشوب آهم تا دم محشر	شب وصلم اگر یک جنبشی ای آسمان کردی
به نزد دشمنانش بوسه زین عنایت کن	کسی را گر هزاران جور صد ره امتحان کردی
نماندم سوختی از شوق سجده پایه عقلم	پس از عمری که آن بت را خدایا مهربان کردی

...ب حدها پوسیده وی ایه اودم | چو ای واعظ عذاب روز محشر را بیان کردی

پرنده شبین مگر آمد بخواب غمزای او خواب

که از دی بر در او آه خود را پاسبان کردی

از چاک جیب گر بوصالش رسیدمی | صد پیرهن ز شوق بوحشت دریدمی

ترسیدم از رقابت خلقی وگرنه من | دستی زده بحشر نقابت کشیدمی

میکردم آن بهانه که خود هم ندانمش | ناخوانده گر به بزم تو روزی رسیدمی

مرگم نیامد آه در آن ساعتی که من | نام تو از زبان عدو می شنیدمی

محرم شوی ز راز نهانی اگفتم | گر دست خود بسینه من برنهادمی

پیوند بستی ار سر زلفت بوصل من | تا روز حشر صورت هجران ندیدمی

بیشد پسند طبع تو ار گریه رقیب | اشکی شده ز دیدهٔ دشمن چکیدمی

بیخود ز شوق گشته زدم بوسه بر لبت | تا کی بعشق تو لب حسرت گزیدمی

گر آمدی چو زلف شکسته بخانه ام | بهر نثار عمر خضر را خریدمی

نواب کاش قسمت خارم شدی نصیب
تا در رهش بپای عدو می خلیدمی

دلی را پیش تو نا وردن اولی | که در عشق تو واند مردن اولی

نگردد بعد من تا قسمت غیر | غمت را همره خود بردن اولی

برم تا بست خواهد کرد خشمی | دلم را نزد تو بسپردن اولی

ز بیم چشم خشم کم نگاهان | ستمهای ترا نشمردن اولی

مبادا اشک طوفانی ببارد · فدایت دامنم نفشردن اولی

رود صد حیف شوقت از دل من · بامیدِ وصالت مردن اولی

دهد گر جام کوثر غیر نواب

ازان می تا ابد خون خوردن اولی

مفردات

غرق رحمت شود این ناصح مردم فریب · انحی ابیار طوفانی زجوشِ می فزست

دیگر

کدام گل بدلِ زار مید که چون بلبل · دمِ اخیر طلب نغمهای رنگین داشت

ازان صحبتِ خواب خوش گذشت شب · که در فراقِ تو افسانهای شیرین داشت
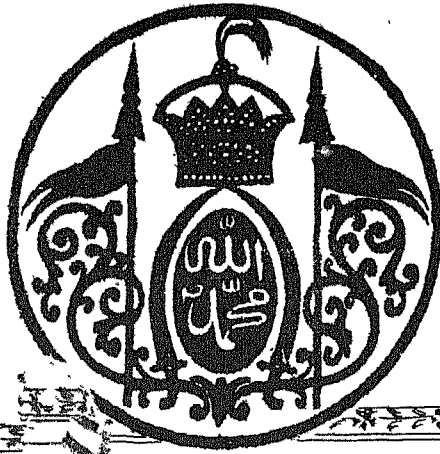
	دیگر	
شب که پروانه بشمع سرِ قبرم بسوخت		شعلهٔ رشک و حسد خانهٔ صبرم بسوخت
	دیگر	
دی گذر کرد چو نواب بکوی صیاد		نوحه ساخت که مرغان قفس با مردند
	دیگر	
گم سازیم ای عشق بدانسان که رقیبان		از هستی من تا بعدم هیچ نیابند
	دیگر	
بوفا شوم چو یکتا مهِ من بغمزهٔ خود		بکن آنچنان جفاها که کسی نکرده باشد
	دیگر	
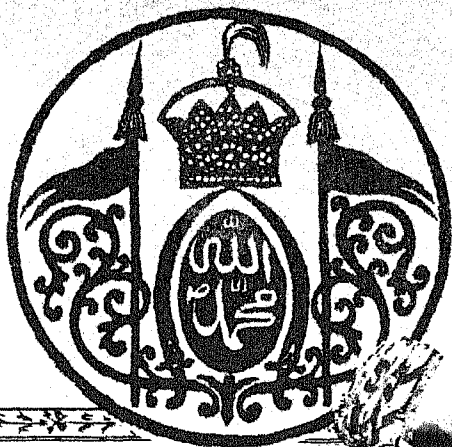
...ست که بر تقصیر ان باز کردمی		آن هم بدولت تو نصیب رقیب شد

دیگر

یارب چگونه میزید آنکس که جان خویش		قربان ناز و غمزهٔ خوبان نمیکند

دیگر

بشکست نه سپهر برین نالهٔ رقیب		آه از دمی که در دل تو هم اثر کند
وای ای بر مسافر بیچاره که او		تا دید جلوهٔ تو ز عالم سفر کند

دیگر

داد خواهم ز تو بر حشر ولی می ترسم		کز ره رشک مرا راه بمحشر بندند
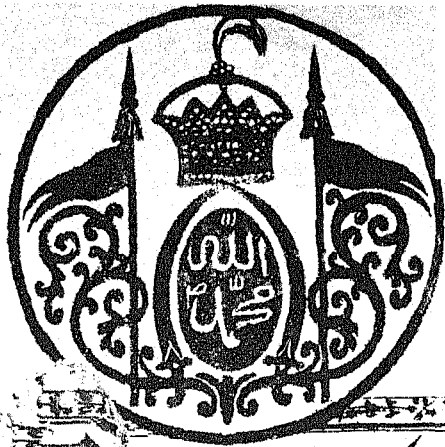
دیگر

در دیکه دوشم یار بودم شب کجا شد ز بزم — سوز فراق مگر بگداخت پیکان

دیگر

سر کشید از جنرام تو فلک زنجه مشو — بهر پامالی او ناله بدل داشته ام

دیگر

وه وه چه آفتی که رخ دلفریب تو — روزی بخواب دیدم و شبها گریستم

دیگر

بوفا بیت مگر چه خواهم کرد — من که جور ترا وفا دانم

دیگر

از گفتن رقیب نمائی جفا و من — چندان کنم شکیب که او خجل کنم
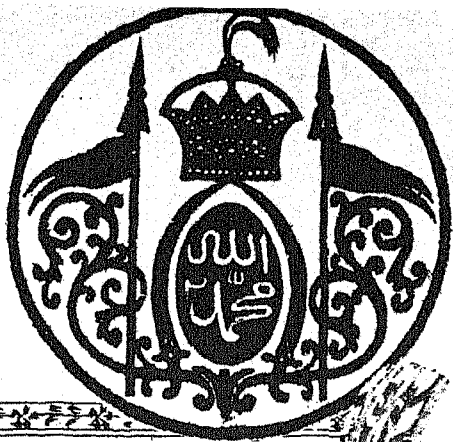
دیگر

آن عاشق دردم که دمی از غم تجربت | بالله که بعیش همه عالم نفروشم

دیگر

ضبط فریاد بود دشمن جانب نواب | خیزو از گریه بکنجی دل خود خالی کن

دیگر

آن شوخ مسیحای من بالیده صندل بر جبین | برکوه سینا ضیا کرد تجلی زین جبین

رباعی

یارب بحق حبیب و محبوب جهان | یا ختم رسل از پی ذات یزدان

رحمی رحمی بحال زارم رحمی | آسان آسان هزار مشکل آسان
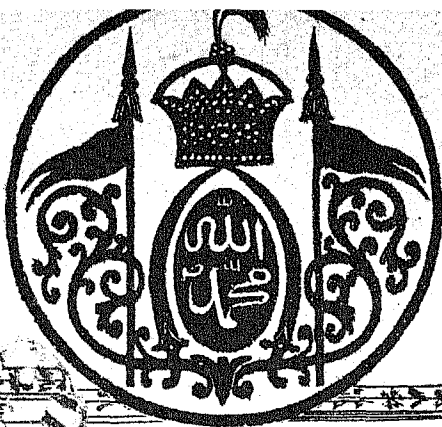
رباعی

چون رنگ تکون بجهان ریخته شد
صد عشق بخاک رسل آمیخته شد
لیکن بکمال شوق حسن ازلی
در کسوت احمدی برانگیخته شد

رباعی

ازمن نبود بهجر تو زارتری
در نزع غم و سویم تمامی گذری
شاید که بغنج و ناز خواهی آمد
آن دم که ز من هیچ نماند اثری

مخمس نعتیه

نرگس مخمور بست پادشه خاوری
لیلی شب بر شکست شیشه حسن پری
ماشطه صنع ریخت نخلچه عنبری
نافه مشکین شده مشکوی نیلوفری

نغمهٔ شوخ ترا زهره شود مشتری

بر خد زیبا فکن طرهٔ طرار را
تا به کمر بشکنی زلف چو زنار را

بر ید بیضا بنه ساغر سرشار را
مست می عشق کن کافر و دیندار را

وقف تبسم نما آن دو لب شکری

تا بکی از من کنی تیز کافرک سنگدل
تا بکجا بر کشم جور و جفا متصل

جان و تنم از غمت گشته بسا مضمحل
ای ز گل روی تو نیر گیتی خجل

بهر خدا ترک کن عادت غارتگری

ماه من در بزم مست و غزلخوان بیا
پی به دو صد غنج و ناز چست و گریبان بیا

بهر قبا و دو نیم برزده دامان بیا
چون کمر خسروی با همه سامان بیا

آنکه بعیوق زد سکه پیغمبری
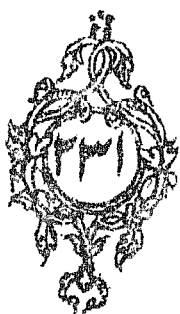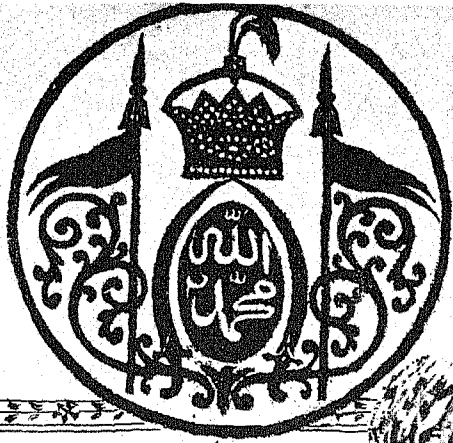
داور یحیی حیا قیصر آدم ادیم | فخر خلیل جلیل عالم علم علیم

مهر سپهر علا منبع مهر عظیم | سالم سلم و سلام بهر سلیم و سقیم

احمد مرسل که هست مرسله سروری

طٰه و یٰسین و کاف حق بشیر و نذیر | شاهد و مشهود و غیث صادق و صدق اجیر

منذر و داع و کریم و اصل و نور و منیر | شاف و شفیق و متین مهدی و هادی و شهیر

حامد و محمود و ماحی از همه نقصان بری

گفتش عزیر احید موسی طور | شعیا خواندش بعدل اجر گفته زبور

از رقم ماذماذ یافته انجیل نور | کرده به فحوای حیط در دل عیسی عبور

داده محمد خطاب حق ز ثناگستری

جبههٔ خشای او تاب ز گوهر بود — چشم دلارای او آب ز عبهر بود

عارضِ عنای او خواب ز اختر بود — زلفِ سمن‌سای او طاب ز عنبر بود

لعلِ لبش آب کرد تلخِ خوش گوهری

شهپرِ سقفِ او کرده به چرخ آشیان — ماهِ منور لقب یافته از انس و جان

جاروی ایوانِ او طرّهٔ حورِ جنان — تیره گلِ کوچه‌اش صندلِ لاهوتیان

خادمش افراخته رایتِ اسکندری

قطره زند در دمن شحنهٔ لطفش اگر — در فکند در چمن آتش قهرش شرر

بر دمد این را جحیم از بنِ سر برگ و بر — سنبل و ریحانِ خلد گُل شودش تا کمر

بلبلِ نکهت کند تا به ابد شهپری

بارِ خدنگ ار به اوج قصدِ نشیمن کند	در دلِ سختِ فلک رخنه و روزن کند
باز بسوی زمین گر سرِ گشتن کند	از خطرِ سهمِ او ماتم و شیون کند

روحِ عدوی لعین در شکمِ مادری
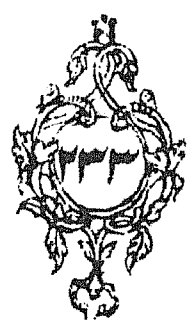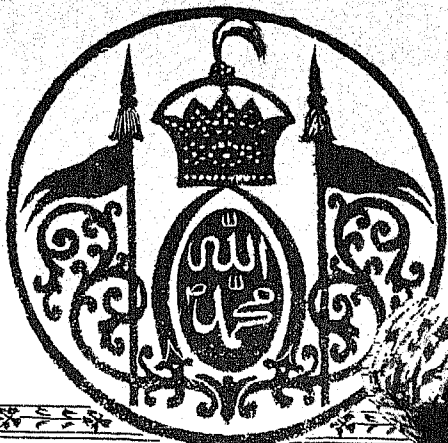
اژدرِ آتش فشان صیلمِ خاره شگاف	آنکه ندارد قضا از سرِ او اختلاف
گر بنهی در کمر ور بکشی از غلاف	آب شود خصمِ تو روی نهد از مصاف

جانبِ پشتِ پدر باد و جهان ابتری

غرهٔ شبدیزِ تو بارقهٔ والضحی	شعلهٔ شوقی مگر در دلِ اهلِ صفا
یا ذرِ تاثیر ریخت صنعِ کفِ دعا	نقطهٔ خورشید هست یا بخطِ استوا

وہ چہ خوری کش ضیا دادہ بہ نیک اختری

روز قیامت کشد حادثہ چون لشکرا — در ہمہ عالم رسد طنطنۂ محشرا

کوہ شود لخت لخت تیرہ شود اخترا — برق فتد بر زمین نعرہ زند تندرا

سیل فنا بگذرد زین تل خاکستری

بعد فنا و زوال ریشہ و اجنہ حیات — ہول حجر او سبزہ آب برد از ثبات

دیدہ ہر یک شود غیرت نیل و فرات — انس و وحوش و طیور بہر سلام و نجات

ہویدہ کسان در روز پشیمان داوری

تیغ عتاب و عذاب تیز و سر افگن رسد — طرفہ بلا کشتی بر سر ہر تن رسد

آہ ازان دم کہ چون داسیہ بمن رسد — گریم و سیلاب خون تا بہ دامن رسد

هم ز خدا خواهمت بهر شفا عسکری

چون ثمرِ مدعا در نگرم نارسی | زین الم و غم کنم ناله و زاری بسی
زود ز جود آن کنی در حق این بیکسی | کاه ربائی کند با پر کاه و خسی

دست کشان از کرم جانب جنت بری

پادشها خسروا رونقِ سند و عرب | گر گنهم التفات هست مقام طرب
ور بگناهم شوی ناظر یا للعجب | ناله دل بیخواب را تو برهان از تعب

بهر حسین و حسن مهر و مه حیدری

رسیدِ انبه

بعدِ حمدِ خدای جن و بشر | بعدِ نعتِ جناب پیغمبر

بعد تحریر اشتیاق و سلام / خامه‌ام می‌کند بنای کلام

که بهنگام دلکش و زیبا / انبهٔ مرسله رسید اینجا

هریکی بود زان بهشتی رو / بهر طیب دماغ و ستنبو

بحلاوت چو کوزه‌های نبات / بلطافت حباب آب حیات

بود لیلی مگر بمرّه و غام / بد عطاره ولیاب شیرین نام

دلکی سنے مگر بدل ہمسر / جانہ فی مگر بجان خوشتر

ذقن نوخطان ماه لقا / نافهٔ آهوان چین و خطا

آفتاب سپهر مهر عمیم / نشتر بام قصر خلد نعیم

بمثل همچو زمردین دولاب / بدن جرعهٔ خوش دوشاب

عاشقان را تبی ست شیرین کار — خسروان را طلائی ست افشار

پوستش رشک حله های جنان — تخم او چون گهر نهفته نهان

تا ز مستی چو خضر خضرا پوش — مهر بر لب چو صوفی خاموش

شیشهٔ از شراب بوقلمون — ساتکین رحیق آذرگون

تحفهٔ دلکشِ قباچهٔ حور — نونِ خم خوردهٔ لبوزهٔ نور

انبه آمد سرورِ جان آمد — من و سلوی ز آسمان آمد

آمد این تحفه از کسیکه من — یارب آید شتاب سوی چمن

تا بود اتصالِ جسم و روان — نشود رنج و کلفت هجران

تاریخہا
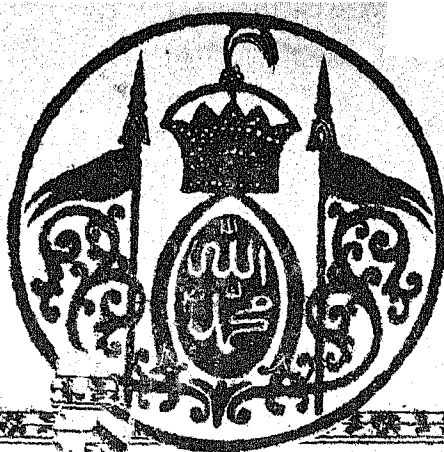
تاریخ وفاتِ اعلی حضرت رفیع الدرجت
جناب معلی القاب نواب
محمد یوسف علی خان صاحب بہادر
طاب ثراہ وجعل الجنۃ مثواہ

چون والد ماجدم بغفرانِ قضا

زین دار سپنج شد بجنت ساکن
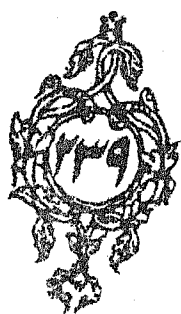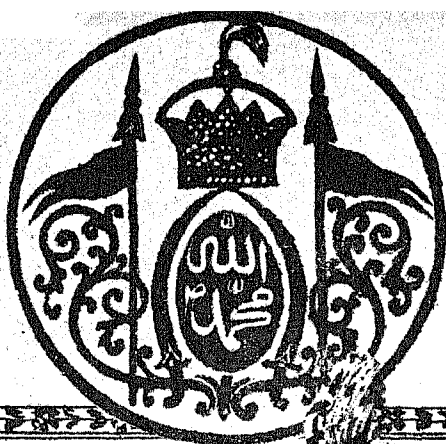
بخواست دلم سال وفاتش بدعا

ناگاه سروش غیب گفتا غفر
۱۲۸۱

تاریخ دیوان

چون ز گلهای سخن گلدسته بست طبع من

کز نسیمش داده عالم بوی مشک ختنی

خواستم تاریخ آن تا که سروش آسمان

لب بگوش من نهاد و گفت تاج فرخی
۱۲۹۳

لله الحمد والمنه که شاهد

دیوان فصاحت و بلاغت عنوان
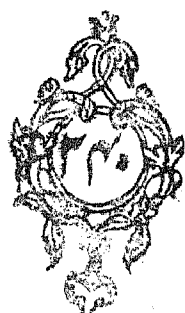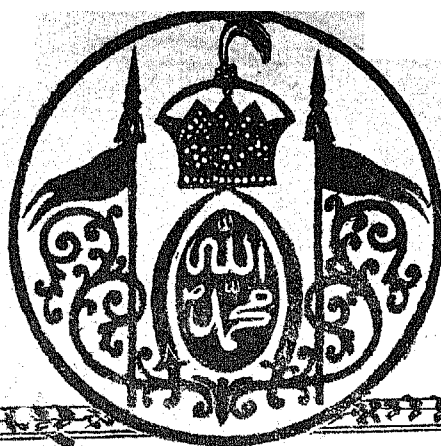
قصائد و غزلیات فیض آیات
رباعیات و مخمس و قطعات
پیرائہ طبع درکشید
فقط

الله
محمد
تقریظات
و تصدیقات
فصحای عجم
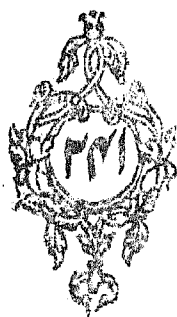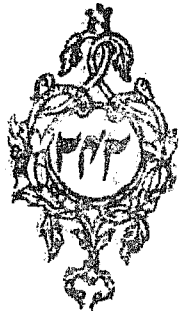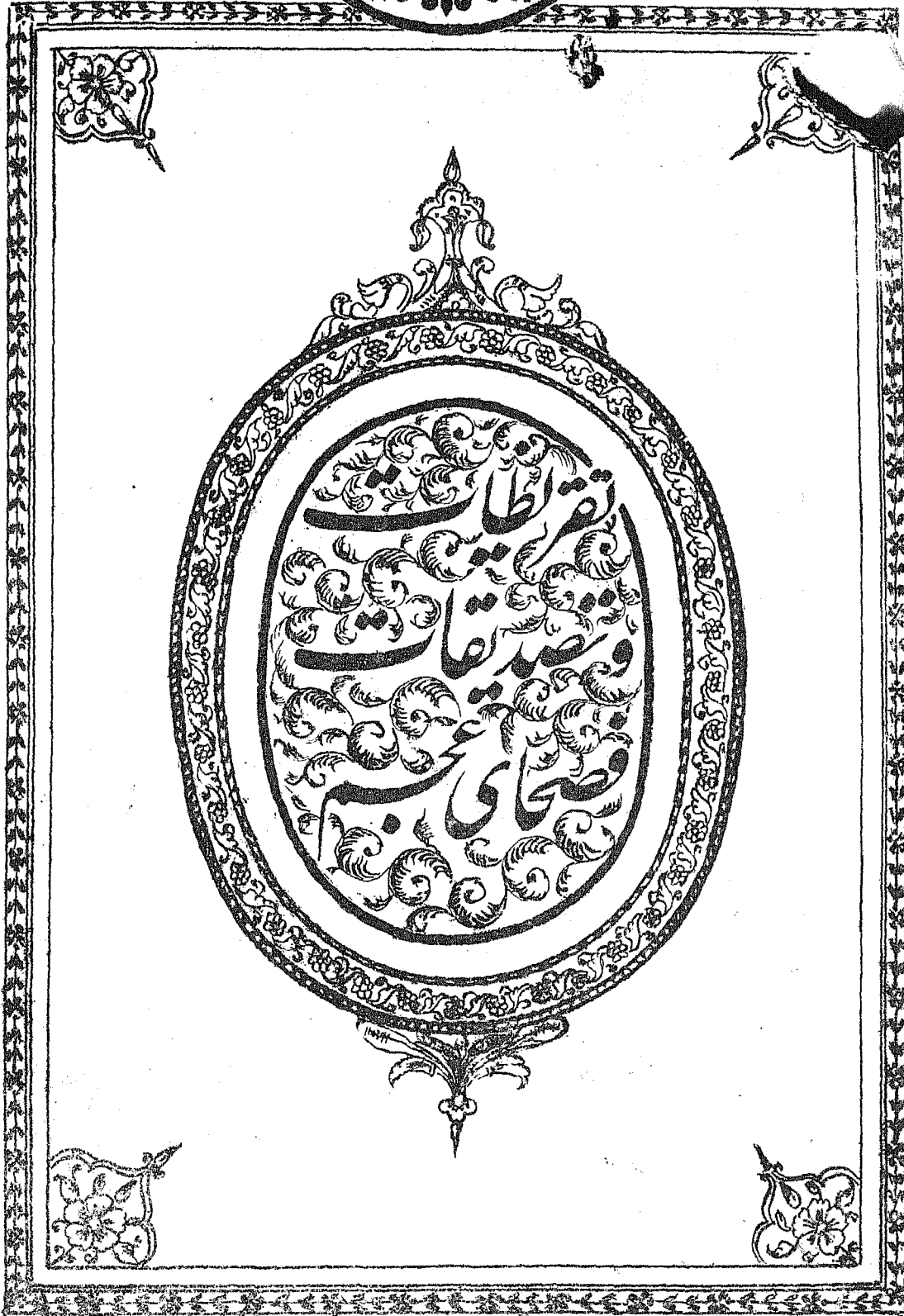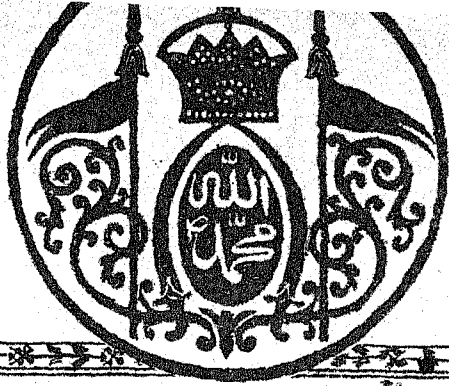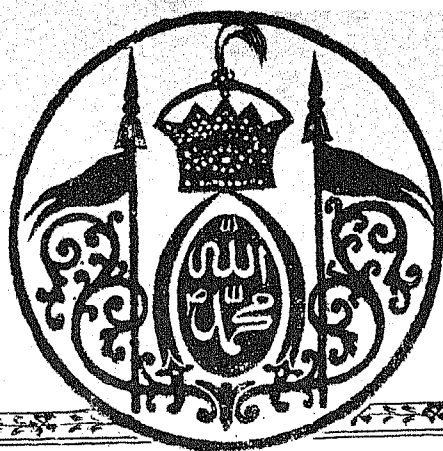
تقریظ سرلوح کتاب سخن گستری شاه بیت دیوان معنی پروری سرآمد
فصحای روزگار سر حلقهٔ شعرای دهور و امصار ادیب بحر لبیب
بی نظیر ارسطو فطنت افلاطون فطرت جناب مستطاب عالیجاه
مقرب الخاقان مؤتمن السلطان میرزا محمد تقی خان سپهر تخلص
ملقب به لسان الملک مستوفی اول دیوان همایون اعلی
سلطنت ایران مدظله العالی ما نورت الایام و ظلمت اللیالی

هذا کتاب لو یباع بمثله   درا لکان البایع المغبونا

که ریزش ابر طبع گوهر بار و جوشش بحر سبیکه زخار شمس آسمان مجد و جلال بدر ایوان فضل و
کمال عطارد دیوان براعت و طلاقت مشتری عنوان یراعت و ذلاقت محو کردن فصاحت
گوهر جیحون سماحت محی آثار صاحب و سحبان مجلی ابصار یعرب و قحطان ذخر دهر و زمان
کهف امن و امان قطب مدار علم و ادب منتها فخار حسب و نسب ادیب اریحی لوذعی
اریب اصمعی المعی فرازندهٔ رایت شهریاری برازندهٔ کسوت تاجداری بندگان گردون آستان
کیوان پاسبان جناب مستطاب مستغنی عن الاوصاف و الالقاب صاحب الریاستین
جامع الفضیلتین حاج الحرمین الشریفین زائر البیتین الحرامین خادم حضرت ختمی مآب نواب
کامگار کامیاب حاجی نواب کلب علیخان بهادر فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه
رئیس دلاور اعظم طبقه اعلای ستاره هند فرمانروای دار الریاسة مصطفی آباد عرف رامپور

لازال بحر علمه زاخرا و سحاب فضله ماطرا و کوکب رشده

طالعا وضیاء عمله لامعا ست که آنانکه در ایوان شعر و شاعری جوی صدر
مسند شدند و در میدان نظم و نثر تازی و دری پیشرو و مستند گشتند و بلغات فارسی
و عربی چهره طرس آراسته و ریاض بیاض را بکلمات عرب و فرس پیراسته از روی
تدقیق و تحقیق و تعمق در اذعان و تصدیق با خاطر نقاد و عقل مستفاد زانو زده آستان تخت
بر نمک سودند و گردن نهاده حلف سبر و ریادمنوند شرفا شرفا و جمفا جمفا سر وده
که الیوم ختم الشعر به و بدء به وان الادب مقصور علیه
وان الشعر نحو لم یرد نمیر مائه غیره والحق کتابی ست که آیاتش
سطر سطر ست بلطائف منطوق و مفهوم و دیوانی ست که ابیاتش مفرض ست بنظائر
منثور و منظوم و منطوقه لا یغادر صغیرة ولا کبیرة الا احصاها صحیفه ایست
راوی اربعه آسمانی و مجموعه ایست ثانی اثنین سبع المثانی و بحریست که لا یمتطی ثبجه
ولا یخاض لججه و تاکنون از متقدمین شعرای مخضرمین و متاخرین از بلغای اسلامیین
و سخن سرایان بلخی و مروی و نامه پردازان دری و پهلوی بمدلول قل لئن اجتمعت
الانس والجن علی ان یاتوا بمثله لا یاتون ولو کان بعضهم لبعض
ظهیرا چنین موجزی خالی از اطناب ممل و مطولی عاری از ایجاز مخل و بحری بدین موج
و بدری برین اوج و گنجینه بدین در و خزینه بدین گهر که ما لا عین رات ولا
اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر نه بگوش روایت شنیده اند و نه بچشم
درایت دیده لا یستطاع نفصله ولو ان العباد باسرها افواه
اللهم اشدد عضده بحبل المتین وایده بروح الامین

وصل یوم ملکه الی یوم الدین حرره غره شهر محرم الحرام
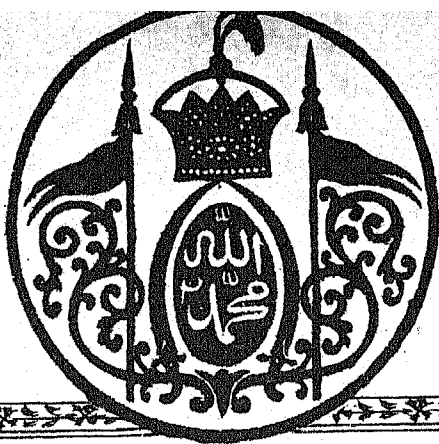
سنه پارس ئیل خجسته تحویل ۱۲۹۴

قطعهٔ نوآیین ریختهٔ کلک گهرسلک عالیجاه میرزا لسان الملک مشعر بر رسید فرمان قضا جریان سرکار فیض آثار دام ظلهم واقبالهم وزاد شوکتهم واجلالهم

در جواب اشعاری که در تلو منشور قضا دستور بسرافرازی بندهٔ ارادت شعار رقم شده بود این چند شعر را جسارت ورزیده بعرض رسانید

از سلیمان مور را مژده رسانیدی حبذا — حبذا مرغ سلیمان فرخا پیک سبا

از کجا سرمایهٔ دولت سپردی شادیا — از فلک پروانهٔ رحمت رسانیدی مرحبا

دیده پروانه که او را فدای گشت شمع — تا من آن پروانه دیدم شمع جان کردم فدا

فرد فردش عشرت آرا حرف حرفش کام بخش — سطر سطرش شادی افزا جزو جزوش غم زدا

پادشه هرگز گدای را نستاید بنظم — حبذا بخت مساعد بارک الله پادشا

دلنشین شعری که هوش فرخی آرد برقص — جان فزا نظمی که جان عنصری خندید جا

دیدم از سر تا بپا و خواندم از پا تا بسر — سر بسودم بر زمین و پا نهادم بر سما

سر همی شد در سماع و جان همی شد در سرود — تن همی شد در نوید و دل همیشد در نوا

۲۴۵
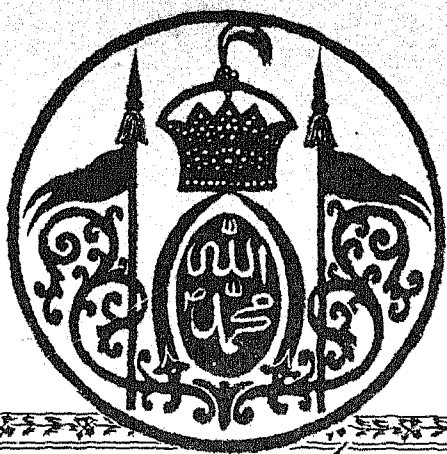
در دعایت چون سرایم جاودان بادت ملک | آسمان گوید بگوشم مستجابست این دعا

قصیده که با عرضداشت عالیجاه میرزا لسان الملک به پیشگاه جمجاه اعلیحضرت قدر قدرت گذشت

در مدح و ثنای اعلیحضرت قدر قدرت قضا شوکت خورشید رایت جمشید رایت فرمانفرمای مملکت رامپور

خلد الله ملکه و سلطنته

شوشه زر ریخت بر برگ رزان باد خزان | کاین چنین زرین شد از باد خزان برگ رزان

دامن گل پر ز تلو گشته شد شگفت اگر | کیمیا گر گشت بر برگ رزان باد خزان

بست با زرکان باد آن بستهای لاجورد | در ازای آن گشود این رزمهای زعفران

فرودین گر رایگان آورد سیم و ده‌هی | شش‌سری زر مهرگان آورده اینک رایگان

مهرگان را گر نه مهر کان همی آمد بدست | چون چنین زر پاشد در بستان آمد مهرگان

زان سپس گز پر طوطی کوه را بودی کله | گستریده بر سر از پر حواصل سایبان

سوده الماس دارد باد اندر آستین | بسته سیماب دارد آب اندر آبدان

بامدادا افسرده خاطر چون خزان پژمرده حال | نشسته بودم در خیال آن مه نامهربان

تا که آن خرم بهارم اندر آمد در وثاق | کرده بالای چو تیر از سهم سرما چون کمان

خند خندان آن رخ خورشیدش خورشید فش | لرز لرزان آن تن سیماب گون سیماب سان

خنده فی از شگفتی لرزه فی از سماع | مهر گفتی گشت خندان سرو گفتی شد نوان
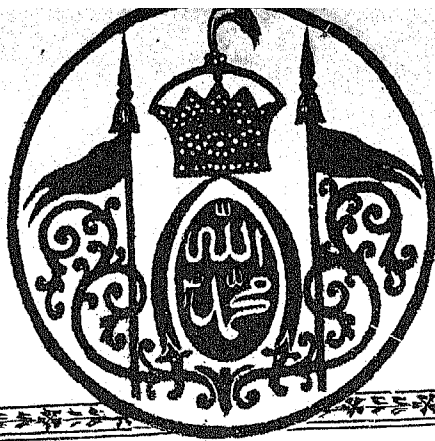
کرده چون لرزنده سرو آن قامت چون نارون
کرده چون ناری شبه آن لاله چون نار روان

لعلش از فرسایش گوهر بخ مانده فگار
آتشش از دنباله نرگس بگل گشته روان

گونه چون نار کفیده جبهه چون تابان سهیل
چون سهیل افروخت نار افزون کفیده بیگمان

خواست گفتی شوشه سیم آژنش بیرون جهد
بس بلرزیدی در آن اندام سیمین استخوان

عقد مروارید بش از بس کوفته بر یکدگر
ریخت مروارید تر گفتی ز لعل خورده دان

پوست همچون مغز بادام از سرین بگذاشتی
گر بر آن کس دست سودی از برای امتحان

من بدو دیدم چو مستسقی که بیند بر فرات
من بدو دیدم چو مستغرق که بیند بر کران

جستم از جا و دو ید آغوشش بگشادم بمهر
تنگ بگرفتمش و سر زد بوسه بر چشم و دهان

آمد و آوردمش و بنشاندمش اندر نهان
وان تن چون قاقمش در خز نهفتم در زمان

مجمره افروختم وز عود و عنبر سوختم
کاخ را در راه و روزن بر کشیدم بادبان

بر وی آن گونه هوای کاخ کردم تافته
که نگرد از کاخ سرطان خسرو سیارگان

آن شکسته گونه بازافروخت همچون نار گل
وان شبه گون لعل باز آمد بر نگ بهرمان

بر شکفت از خرمی چون گلبن اندر صبحگاه
گفت کای گلزار چهرم را نکوتر باغبان

نیستی غمگین که بگذشت آن زمان کز فرخی
با تو رفتیم بر سبزه عنان اندر عنان

لحم شنگرف گون و دیبه مشکین طراز
گفتی اندر باغ گسترده ست چینی کاروان

این زمان در کنج این بیغوله می باید خزید
ساخت چون شاگرد گلخن تاب آنکه خانمان

نه توان برداشت شادروان پیش این رواق
نه توان در این رواق تنگ تاردی مکان

۲۴۷

گفتم ای فرخنده گلشن گفتم ای نخل مراد ‌ ‌ گفتم ای زیبنده بستان گفتم ای سرو چمان

بی بهاری چند غمگین گو ممان هرگز بهار ‌ ‌ تو بهار دیگری چند از بهارت داستان

لاله گو دیگر مشو وارغوان هرگز مروی ‌ ‌ هم لبان چون لاله داری هم رخان چون ارغوان

نه شکوفه سر زند چون این رخِ عاشق فریب ‌ ‌ نه بنفشه بردمد چون این خطِ عنبرفشان

نه چو روشن روی تو در گلشن بروید نسترن ‌ ‌ نه چو مشکین موی تو خرم برآید ضیمران

سرو بن چون قد تو کی سر کشد از جویبار ‌ ‌ سرخ گل چون خندِ تو کی بشکفد از گلستان

کی چو چشمت نرگس از سبزه دمیدی سحر ساز ‌ ‌ کی چو لعلت غنچه از گلشن شکفتی شعرخوان

هم بود جز از جعدِ تو سیسنبر طراز ‌ ‌ هم بود جز دانه چهر تو نیلوفرفشان

رست نیلوفر ز آب این از کنار آفتاب ‌ ‌ خفت سیسنبر بخاک این بر بساط پرنیان

گو بمان اندر خلاب و گو بمان اندر سحاب ‌ ‌ سرو اندر بوستان و ماه اندر آسمان

آسمان و بوستان را چه افتخار از ماه و سرو ‌ ‌ رخ چو ماهِ آسمانت قد چو سرو بوستان

ماه را هرگز نبوده است آن دو لعلِ نوشخند ‌ ‌ سرو را هرگز نبوده است آن دو جعد مشکدان

ماه کی آویخت هرگز زلف مشکین از کنار ‌ ‌ سرو کی انگیخت هرگز کوه سیمین از میان

چون خزان دیده چمن تا چند آخر بی بهار ‌ ‌ ای بهار جان مشتاق ای بهشت بوستان

گر ز سرما سوگواری برفروزم آتشی ‌ ‌ آتشی بس بی گزند و آتشی بس بی دخان

آتشی پرتاب همچون روی یار تندخوی ‌ ‌ آتشی سیال همچون آب چشم ناتوان

آتشی چون یار ایمن نورِ چشم شیفته ‌ ‌ آتشی چون آب حیوان برگ عمرِ جاودان

در قدح اندر چو مهر و چون نجم اندر سهیل ۞ در دماغ اندر چو مغز و چون مغز اندر جهان

از فروغ آن همی روشن شود چشم ضریر ۞ از شعاع آن همی پیدا شود راز نهان
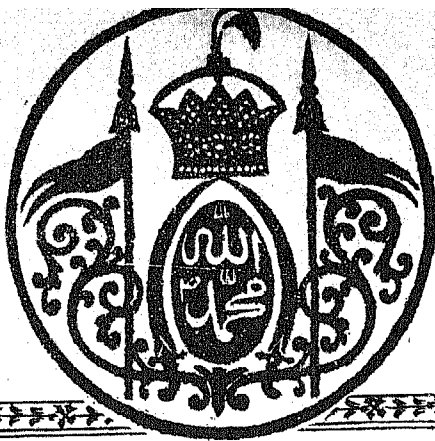
هم فتوت را فروغ و هم سخاوت را سبب ۞ هم شجاعت را توان و هم مروت را روان

اصل رادی بیخ مردی فره نجم آب فضل ۞ ساز رامش چشم بینش قوت دل قوت جان

گر نبودی جنبش آن چون از آن وادی جهر ۞ گر نبودی تابش آن کی بدو بردی گمان

جنبشی چونانکه گوئی بر پرد از ساتکین ۞ تابشی چونانکه گوئی بر جهد از بادوان

در جنان کوثر عجب نبود ازین باید عجب ۞ کاندر این بینی رخ ساقی چو در کوثر جنان

این بهار دلفروز و این شراب خوشگوار ۞ هان بیا تا ما و تو باشیم شاد و شادمان

در چنین بزم و چنین بستان بیاد کی دیهیم ۞ ساغر صهبا بیاد داور کشورستان

دادگر کلب علیخان بهادر آنکه هست ۞ داور کشورستان و خسرو هندوستان

دادخواه مرزبان و مرزبان دادخواه ۞ قهرمان شهریار و شهریار قهرمان

خشم را اسفندیار و مجد را طغرالتکین ۞ عزم را افراسیاب و عدل را نوشیروان

در سخن حسان نهاد و در سخا قاآن نژاد ۞ در سخط نود نیشت و در غزا آرش کمان

کامران چون چرخ و کیوان پاکدل چون ماه و مهر ۞ حکمران چون دهر و دوران نامور چون بحر و کان

دیگرش کوکب نه بیند یک نظیر اندر نظر ۞ دیگرش گردون نیارد یک قرین اندر قران

سیل را نوشیده جوشنده شراب از شاخ تاک ۞ شیر را بریان بخشیده کباب اندر دهان

گر خیال نیزه اش یک شب کسی بیند به خواب ۞ زان سپس در هر چه بیند زان برویدش خیزران

ور کسی را نام تیغش بر زبان می بگذرد | جاودانش سودهٔ الماس ریزد از زبان

چون بدشت رزمگه از نعرهٔ مردان جنگ | مقنعه بستاند از رودابه مرد سیستان

هم هوا از ژاله صارم شود چون لاله زار | هم زمین از نیزهٔ شیران شود چون نیستان

منفصل گردد ز بانگ کوس اعضای زمین | متصل آید بجسم خام اجزای زمان

زی صماخ چرخ پوید ویلهٔ طغرل تگین | از مسام خاک خیزد نالهٔ الب ارسلان

دشت را جای بیابان بر برد بیدگاو و چیر | کوه را جای صدا از دل بر آید الامان

او ز قلب لشکر آید یک تنه در رزمگاه | چون یل زابلستان در فتنهٔ مازندران

تیز تک تازد بمیدان پیل بند و شیر کش | مست چون پیل دمان و رفته چون شیر ژیان

دشنه سازد موی اندر سینهٔ شیر عرین | چنبر آرد چرم اندر گردن پیل دمان

زانکه صارم هوا آرد چو کاخ زردشت | زانکه بن خنجر زمین سازد چو رود عسقلان

دایهٔ دولت جدا شیند ز پهلوی تگین | شاهد ملکت گران گیرد ز آغوش طغان

بر وحوش از جسم شیران تیغ آرد مایده گر | بر طیور از مغز میران تیر سازد میزبان

ماند اندر سوگ ابنا دهر غمگین و نژند | پویه اندر خون مردان چرخ خیزان فتان

عکس تیغ بهرمان پیکرش در وقت ضراب | سهم رمح کهربا کو برکش در گاه طعان

لعل همچون کهربا آرد بقلب خاره سنگ | مهره همچون کهربا آرد بمغز برنیان

چون شود در دشت هیجا ابر رخشش ژاله بار | ناودان خون شود در بام گردون کهکشان

چون شود در مغز دشمن زخم گرزش خانه کوب | توتیای زر شود در پشت ماهی استخوان

جای مروارید مرجان از صدف بیرون جهد | گر بدریا کس نگارد نقش آن تیغ و سنان
جای مرزنگوش زمرد از زمین سر بر زند | گر بهامون کس نگارد نام آن کلک و بنان
هم زبان تیغش آثار فنا را مستدل | هم بنان رخشش آیات اجل را ترجمان
جوید ار برگستوان و تنگ بهر باره‌اش | کهکشان چون تنگ گردد چرخ چون برگستوان
ور بخواهد صولجان و گوی در پشت سمند | آفتابش گوی گردد آسمانش صولجان
ای به عهدت کامجوی وای بدورت کامیاب | ای بملکت کامکار وای بطلعت کامران
زائران با زر و سیم و سائلان با ساز و برگ | شاعران با صدر و قدر و راویان با نام و نان
رخش تو گاه جدال و تیر تو گاه قتال | دست تو گاه نوال و طبع تو گاه بیان
دشت پیما چون عقاب و خصم افکن چون شهاب | بحر افشان چون سحاب و گنج پرور چون عمان
وشخوش گشت از نهیبت باختر تا باختر | پی سپر شد با سیاست قیروان تا قیروان
ملک در ظل درفشت چون چمن در فرودین | فتنه از تاب حسامت چون قصب در زعفران
رونق کارت نائبه با رست با برنده تیغ | کائنات را تبه خوارست گسترده خوان
هم نشان بنهاده مهرت در دل خرد و بزرگ | هم کمند افکنده جودت بر سر پیر و جوان
در روانها نیست غیر از نقش مهرت و نشان | در زبانها نیست غیر از حرف جودت داستان
رفته در ظل ظلیلت هم سحاب و هم سپهر | خفته در ذیل امانت هم کهان و هم مهان
مدحتت شهد است مادح را که فارغ از شکر | خدمتت سود است مردم را که ایمن از زیان
تا چو چهر دلبر آید باغ در فروردین | تا چو چهر عاشق آید راغ در مهرگان

شخوش [illegible]
فرهنگ انجمن آرا [illegible]
بمعنی مشرق و هم بمعنی مغرب غیاث
پی سپر [illegible]
زیر پای کوفته شود برهان
جامع قیروان [illegible]
اطراف مجموعهٔ عالم و بمعنی مغرب
برهان جامع [illegible]
[illegible]
برهان جامع قصب
[illegible] غیاث

مهرگان جان خصمت را مبادا زپی بهار | فرودین عمر بدخواهت را مبادا زپی خزان
دشمنت بی توش و نامی حاسدت بی بار و برگ | ناصحت با آب و رنگ و یاورت با قدر و شان

مال بادت بیقیاس و ملک بادت بیحساب
بخت بادت بی زوال و عمر بادت بیکران

تصدیق نواب مستطاب اشرف ارفع افخم اکرم والا اعتضاد السلطنة علیقلی میرزا
وزیر علوم و رئیس مدرسهٔ دار الفنون و تمام مدارس دولت و وزیر معادن و
ضرابخانهٔ دولت و وزیر بناهای ایران و وزیر مشورت خانهٔ دولت
عم اکرم حضرت اقدس شهریار روحنا فداه

بر فضل و فضیلت و قدر و منزلت این کتاب برهان باهر و دلیل ظاهر
اذعان و تصدیقی ست که اوستادان ذو فنون و دانشوران ذو شجون نموده اند

وزیر علوم الرئیس دفتر علماء ایران ۱۲۸۵

تصدیق جناب جلالت مآب افخم اکرم میرزا هدایت الله وزیر دفتر
یعنی وزیر تمام محاسبات ایران و رئیس مستوفیان عظام و وزیر مشورتخانهٔ دولت

حقیقةً دیوان ممتازی ست و از تصدیق امثال این بنده بی نیاز صنعت خاصهٔ سلاطین
و شهریاران مملکت داری و معدلت گستری بحمد الله در نهاد خجسته بنیاد صاحب دیوان
تاج فرخی ادام الله ایام دولته کماهو حقه موجود و در میدان فصاحت و بلاغت
نیز گوی سبقت از سابقین ربوده اند چنانکه جناب فخامت نصاب لسان الملک سلمه الله
قدری مفصل و مشروح در صدر ورقه و جناب مستطاب آقائی دبیر الملک دام مجده

ذو شجون یعنی ذو فنون منتهی الارب
مستوفی اعظم اول دیوان
اهل دیوان که ازو
محاسبان حساب گیرد غیاث
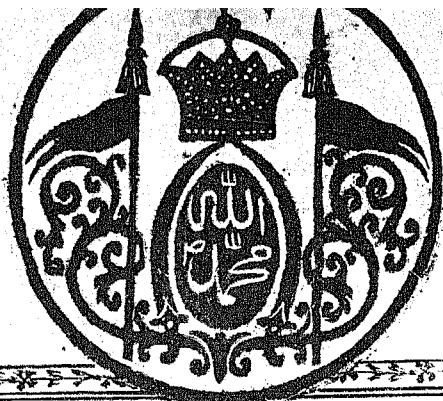
در صفحهٔ علیحده معروض و مرقوم داشته اند والحق حق واقع بطلبه بیان و بنان آورده اند

تصدیق جناب جلالت مآب میرزا محمد حسین دبیر الملک وزیر رسائل تمام ایران و وزیر مشورت خانهٔ دولت

از انجاکه از جانب جناب مستطاب لب الالباب و قدوة الاصحاب وحید العصر فرید الدهر کاشف اسبل استاد الکل شمس الفلسفه و نفس المعرفه نادرة الزمان و نتیجة الاوان هو الذی اَفتخرت بِهِ الاواخر علی الاوائل السحبان عند بلاغة بیانه و فصاحة لسانه با قل ع مدحش از وصف برون ست چه جای ادب ست عالم علوم و نجوم حضرت صاحب الاجل آقای لسان الملک صانه الله عن المکارهِ والآلام وحرسه الله لافاضة الفضل علی الانام تحریر تصدیق دیوان منظومهٔ جناب مستطاب فلک جناب شایستهٔ هزار القاب نادرهٔ زمان و معدن علم و عرفان صاحب السیف والقلم وجامع الفضل والحکم حاج الحرمین الشریفین و خادم رسول الثقلین نواب کامکار کامیاب حاجی نواب کلب علیخان بهادر فرزند دلپذیر دولت فخیمهٔ انگلستان و رئیس دلاور اعظم طبقهٔ اعلای هندوستان فرمانگذار دار الریاست مصطفی آباد عرف رامپور مادامت بحار علومه زاخرة و کواکب رشده طالعة باین بندهٔ شرمندهٔ حقیر اشارتی رفت اگرچه این بنده را چنانکه بایستی در انشای نثر و انشاد نظم پارسی و تازی دستی نیست که توانم درین میدان ترکتازی کنم لاکن بفحوای اینکه جولانه و قالی بافت بهتر از سائر محترفه و اصناف بدقائق نسج حریر و شال کشمیر

بتجویز ندرت و سئول آنجناب را دور از طریق صواب دانسته بمناجات رَبِّ اشْرَحْ لِي
صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي زبان کشوده شروع
در تحریر این مقصود خطیر نمود اما چه کنم که در اول وهله پای خیال در وحل فرو رفته درماند که از
سائل و قائل عرض کنم یا از مُصَدِّق و محقق اما جناب مُصَدِّق طَيَّبَ اللّٰهُ فَاهُ وَأَدَامَ
مِنَ اللّٰهِ إِبْقَاهُ معجز و زکارست و کمال قدرت آفرید کارست چنان آفرینش
که خود خواسته ❊ جهان را بنقش نیاراسته اختر از چرخ بزیر آرد و باشد بوقت
گوهر از کلک بسلک آرد و ریزد بنجار ❊ وَكَأَنَّ تَحْتَ لِسَانِهِ هَارُوتَ
يَنْفُثُ سِحْرًا وَكَأَنَّ حَشْوَ بَيَانِهِ ذَهَبًا وَعِطْرًا واضح ست بدانچه ایشان
تصدیق فرمایند امثال ما را چه جای سخن گفتن ست ❊ وَكَيْفَ أَجُوزُ فِي
مَيْدَانِ قَوْمٍ ❊ حَقِيقَةُ فَضْلِهِ أَرْجُو الْمَجَازَهُ ❊ لَهُمْ فِي كُلِّ فَنٍّ فَضْلُ
سَبْقٍ ❊ وَمِثْلِي مَا لَهُ فِيهِ حِيَازَهُ ❊ و اگر از قائل بعرض رسانم یعنی جناب نواب
کامیاب معظم لَيْتَ شِعْرِي بِأَيِّ نُطْقٍ وَلِسَانٍ وَأَيِّ بَنَانٍ وَبَيَانٍ
أَحْكِي وَأَكْتُبُ نُبَذًا وَجُزْءًا مِنْ كَمَالِهِ وَخِصَالِهِ وَفَضْلِهِ وَإِفْضَالِهِ
وَهِيَ مِمَّا لَا تُدْرِكُهُ اللَّحْظُ وَلَا يَجْمَعُهَا اللَّفْظُ وَلَا تُدْرَجُ فِي الْعِبَارَةِ
وَلَا تُشْرَحُ بِالْإِشَارَةِ مُعْجِزُ الدَّهْرِ وَمَنْقَبَةُ الْفَضْلِ مِعْرَاجُ
الْعَقْلِ وَمِنْهَاجُ الْعَدْلِ أَنْفَاسُهُ كَالنَّفَسِ إِذَا تَصَفَّتْ وَالرُّوحِ
إِذَا تَقَدَّسَ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ وَأَخْلَاقُهُ وَرْدٌ لَوْ لَا تَحَلُّسُ الرِّيَاحِ

وَمِسْكٌ لَوْلَا يَعْرِضُهُ السَّوَادُ وَدُرٌّ لَوْلَا يُدْرِكُهُ النَّفَادُ وَلَعَمْرِي
لَيْسَ مَا كَتَبْتُ بَالِغًا بِوَصْفِ كُنْهِهِ وَلَا بِقَالِعٍ وَجْهَهُ بَلْ هُوَ ضَرْبٌ
مِنْ ضُرُوبِ الْمَثَلِ وَشَأْنٌ مِنْ شُؤُونِ الْكَسَلِ أُشَبِّهُ صِفَاتِهِ
بِشَيْءٍ ثُمَّ أُنَزِّهُ ذَاتَهُ عَنْهُ وَمَا زِلْتُ مُتَرَدِّدًا فِي بَالِي وَمُتَحَيِّرًا فِي آمَالِي
وَمُتَقَلِّبًا بَيْنَ التَّشْبِيهِ وَالتَّنْزِيهِ لَوْلَا خَشِيتُ لَقُلْتُ لَيْسَ كَمِثْلِهِ
فِي عَالَمِ الْإِبْدَاعِ وَالْإِيجَادِ لِلّٰهِ دَرُّ صَحِيفَةٍ تَهْدِي الْوَرَى سُبُلَ
الْهُدَى وَمَسَالِكَ الْإِرْشَادِ نُسِخَتْ بِهَا نُسَخُ الصَّحَائِفِ كُلُّهَا
حَاشَايَ غَيْرُ صَحِيفَةِ السَّجَّادِ فَهِيَ الَّتِي جُمِعَتْ مِنْ كُلِّ نَادِرَةٍ كَأَنَّهَا
رَوْضَةٌ أَوْ خُلُقُ صَاحِبِهَا كَأَنَّهَا سِحْرُ أَجْفَانِ الْحِسَانِ بِمَا فِي الْعُقُولِ أَوْ
كُؤُوسُ الصَّهْبَا لِشَارِبِهَا وَلَكِنَّ قَبُولَكَ أَرْتَجِيهِ ۞ وَقَوْلِي يَرْتَجِي مِنْكَ
اعْتِزَازَهُ بَقِيتَ مُنَعَّمًا فِي ظِلِّ عَيْشٍ تَسُرُّهُ وَتَغْتَنِمُ انْتِهَازَهُ

تصدیق جناب جلالت مآب حاجی میرزا محمد خان مجد الملک وزیر وظائف و اوقاف تمام ایران و وزیر مشورتخانه دولت

بندهٔ درگاه آسمان جاه را در مرور این نسخهٔ فصیحهٔ فخیمه که جناب مستطاب استاد آدم
و مسلّم عجم و عرب مؤتمن السلطان آقای لسان الملک ادام الله تعالی افاضاته
باین شرح و بسط حق توصیف را ادا کرده اند نخواهد شد المجید را گمان عجب آورد
امریست مسطور و باید دفتری ترتیب دهد و بهر بیتی هزار بیت مدح کند و اگر کند

از انجاکه شرح و شرح معانی این دیوان را بجا آورده باشد بهتر آنکه اظهار عجز کند

وَالْعَجْزُ آخِرُ حِیْلَةِ الْاِنْسَانِ

تصدیق جناب جلالت مآب حسن علیخان وزیر مختار دولت علیهٔ ایران و

وزیر فوائد عامه و وزیر مشور تخانه دو

چاکر درگاه نیز عذوبت و طلاقت این دیوان را که مجموعهٔ فصاحت و ذلاقت ست

بهمین صفت و سمت که مرقوم ست تصدیق مینماید

تصدیق جناب مقرب الخاقان آقا میرزا علی مستوفی اول دیوان اعلی

پسر مرحوم مغفور قائم مقام

کِتَابٌ لَوْ اَنَّ اللَّیْلَ یُرْمِیْ بِمِثْلِهِ لَقُلْتُ بَدَتْ عَنْ هَجْرَتِهِ

ذُکَاءُ تصدیقات مرقومهٔ خاصهٔ آنچه جناب فخامت نصاب لسان الملک

دام علوه نوشته اند بر فضل این کتاب مستطاب برهان قاطع و فصل الخطاب ست

تصدیق جناب مقرب الخاقان میرزا محمد صدیق الملک رئیس دفتر وزارت خارجه

دولت علیهٔ ایران و نائب اول وزارت خارجه

انا عاجزٌ و قاصرٌ عن وصف فصاحة و بلاغة و سلاسة

هذا الدیوان کانهنّ الیاقوت و المرجان و توصیف و تصدیق جناب

قطب المورخین و استاد المولفین و عماد المترسلین و اعظم شعراء المتقدمین و المتاخرین

و افخم الادباء المحققین و المدققین لسان الملک و الملة طاب الله ثراه و بنانه و بیانه

فی وصفِ هذا الدیوانِ صَفَا کامِلاً صِدقاً صِدقاً حقاً حقاً
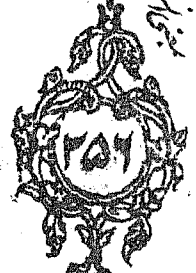
تصدیق فهرست خردنامهٔ آداب آموز اولوالالباب حضرت زاده هنر نسب بینش نهاد دانش حسب عالیجاه مقرب الحضرة الوالا میرزا هدایت خان دانش مستوفی دیوان همایون اعلی ابن عالیجاه میرزا لسان الملک سپهر اعلی الله شانهما

۴۲ فما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی

جدول اسامی کتب لغات کاشف معانی بعض الفاظ و محاورات

نام کتاب	نام مولف	کیفیت
بر هان جامع مطبوعه عجم	محمد کریم ابن مهدیعلی تبریزی صاحب (زبان)	مولف این کتاب لغات برهان قاطع و فرهنگ جهانگیری (را) تنقید کرده بعد حذف مکرر ضبط در آورده و اسناد مندرجه فرهنگ (را) بر حواشی نگاشته و حسب فرمان شاهزاده بهمن میرزا همت بر این کار گماشته
برهان قاطع مطبوعه کلکته	محمد حسین دکهنی متخلص برهان	کتابی ست مشهور در لغت فارسی

نام کتاب	نام مولف	کیفیت
بهار عجم مطبوعهٔ دهلی	تیک چند متخلص به بهار	مولف در لغات مستعملهٔ زبان فارسی و مصطلحات آن کتابی غریب مستند باسناد اساتذه تالیف نموده و ابواب تسهیل بر روی هندیان گشوده
صراح مطبوعهٔ کلکته	ابو الفضل محمد	بزبان فارسی ترجمهٔ صحاح ست که جوهری در لغت تازی ترتیب داده
غیاث اللغات مطبوعهٔ لکهنئو	ملا محمد غیاث الدین متوطن دار الریاست مصطفی آباد عرف رامپور	مولف در لغات عربی و فارسی و ترکی و رومی و کنایات و مصطلحات و مباحث بعضی از علوم طرح تالیفش ریخته در سنهٔ یکهزار و دوصد و چهل و دو هجری به اختتام رسانید و مردم هند را از تالیفات دیگر مولفین بی نیاز گردانید
فرهنگ انجمن آرای ناصری مطبوعهٔ دار الخلافهٔ طهران	رضا قلیخان متخلص به هدایت ملقب به امیر الشعرا صاحب زبان	مولف لغات متداولهٔ زبان پارسی درین کتاب فراهم آورده به تنقید و تحقیق و تصحیح و تغلیط آنها پرداخته و به تتبع بلیغ اسناد اساتذهٔ اهل زبان با هر لغتی منضم ساخته
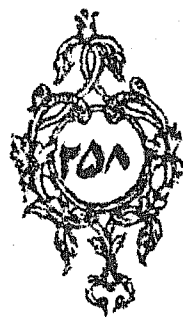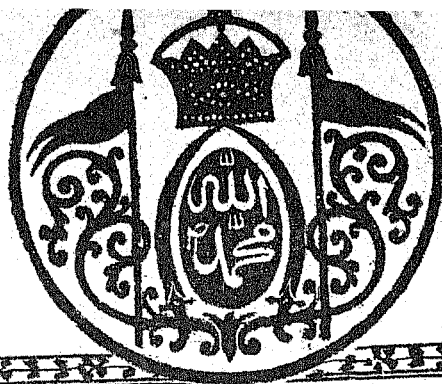
نام کتاب	نام مولف	کیفیت
قاموس مطبوعهٔ بمبئی	مجد الدین محمد فیروزآبادی	در لغت تازی کتابی ست مشهور و متداول در دیار عرب و عجم شهرتش از زیادت بیان مستغنی گردانیده
لسان السلاطین قلمی	فضل الله خان پسر عم سیف خان	رساله ایست مختصر در تحقیق لغات ترکیه معتبر
منتخب اللغات مطبوعهٔ کلکته	مولوی محمد علی	مولف در سال یکهزار و هشتصد و شانزده عیسوی حسب امر جوزف ٹیلر بهادر منتخب اللغات را تغییری داده بنای ترتیبش همچو برهان قاطع نهاده
منتخب اللغات مطبوعهٔ لکهنؤ	ملا عبد الرشید حسینی	مختصریست در لغات تازی بزبان فارسی در عهد شاه جهان پادشاه دهلی تالیف شده
منتهی الارب فی لغات العرب مطبوعهٔ کلکته	مولوی عبد الرحیم ابن مولوی عبد الکریم صفی پوری	مولف درین کتاب حل لغات قاموس بزبان فارسی نموده بترتیب حروف تهجی ضبط فرموده هر ماده لغتی یا معنی که در آن کتاب نیافته از دیگر کتب معتبره آن افزوده

	جدول متضمن اسمائی و سوانح والی الریاسته مصطفی آباد عرف رامپور					
نام رئیس	**زمانهٔ ولادت**	**مدت ریاست**	**زمانهٔ وفات**	**سبب وفات**	**مدفن**	**کیفیت**
جناب نواب علی محمد خان بهادر طاب ثراه خلف الرشید سید داؤد علی ابن سید یعقوب علی ابن سید دلدار علی حیدر ابن سید یونس ابن سید محمد طاهر ثانی ابن سید غیاث الدین احمد ابن سید محمد نجم الدین طاهر ابن سید خواجه عبد العزیز ابن سید ادریس ابو المعالی ابن خواجه ابراهیم ابن امام همام موسی کاظم علیه السلام	یکهزار و یکصد و سیزده هجری	سی سال	سوم شوال یکهزار و یکصد و شصت و دو هجری	استسقا	آنوله	از چهارده سالگی در فراخنای دلاوری و اولو العزمی قدم نهادند و داد مردانگی دادند از کثرت اعوان و انصار و اطاعت گروها گروه جانبازان جلادت شعار به تیغ و شمشیرکشی سرتاسر ملک کتیهر را قابض و متصرف گردیدند بعضی محمد شاه پادشاه دهلی را گران آمد از حسن اتفاق همدران بعضی از تمردپیشگان از سلطان طریق انحراف سپردند نواب عالیجناب از پیشگاه شاهی بر استیصال شان مامور گشتند و گوشهٔ خاطر خاقان زمان از گرد کدورت تنزیه یافت چنانچه اولاً سیف الدین علیخان و غیر آن از سادات بارهه را مغلوب ساختند و ثانیاً بر سر الهیا و رای کلا و غیره او از سرکشان تاختند و دیگر

نام رئیس	زمانهٔ ولادت	مدت ریاست	زمانهٔ وفات	سبب فوت	مدفن	کیفیت
جناب نواب محمد فیض الله خان بهادر طاب ثراه	سال یکهزار و یکصد و چهل و ششم هجری	بیست سال	بیستم ذیحجه سال یکهزار و دوصد و هشتم هجری	برآمدن دل	رامپور	راجکان و متمردان را در حلقهٔ مطیعان فرمان خود کشیدند و همچنین در هفتاد و دو معرکه فتح و ظفر بدست آوردند هرگاه جناب نواب علی محمد خان بهادر طاب ثراه وفات یافتند سران فوج بغی ورزیده بر اکثری از ممالک قابض و متصرف آمدند اندکی از ملک بدست سرکار فرزندان نواب غفران مآب درآمد هرگاه میانهٔ نواب شجاع الدوله بهادر وزیر الممالک اوده و حافظ الملک افسر فوج نواب مؤید من الله مورث اعلی جنگ افتاد و حافظ الملک کشته شدند نواب محمد فیض الله خان بهادر دوبین فرزند نواب غفران مآب بر رامپور و محالات آن فرمان فرما گردیدند از طفلی آثار شجاعت و پردلی از ناصیهٔ حال حضرت ایشان پیدا بود

نام رئیس	تاریخ ولادت	مدت ریاست	تاریخ وفات	سبب موت	مدفن	کیفیت
						چنانچه در چهار دو سالگی در افغانستان بهمراهی احمد شاه درانی نورمحمد نامی پهلوانی زبردست را که تنها بیاسا رسانیدند و قلعه سهرور را مفتوح کردند بکمال ورع و تقوی آراسته بودند و به تبعیت سنت نبوی پیراسته و بنای شهر مصطفی آباد عرف رامپور نتیجه همان عالیجناب معلی القاب است
نواب محمد علیخان بهادر طاب ثراه	سال یکهزار و یکصد و شصت و شش هجری	بست و چهار روز	بستم صفر سال یکهزار و دو صد و نه هجری	قتل	رامپور	بعد وفات پدر عالیقدر از خویش بر مسند ریاست متمکن گردیدند و بسی بر نیامد که از دست سران فوج مجروح و معزول شدند و در حالت زخمداری یک ماه و هفت روز بسر برده جان دادند
جناب نواب غلام محمد خان بهادر طاب ثراه	یکهزار و یکصد و هفتاد و شش هجری	سه ماه و بست و دو روز	ششم جمادی الآخره سال یکهزار و دو صد و سی و هشت هجری	عارضه فالج	نادون	بعد زخمداری نواب محمد علیخان بهادر برادر بزرگ خود مسند آرای ایالت گشتند و در اشاعت امور خیر کوشش بلیغ بکار بردند سرکار با نواب آصف الدوله بهادر

نام رئیس	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	مدفن	کیفیت
						درساحت فتح گنج غربی اتفاق جنگ افتاد دست از ریاست کشیدند وبنابر ادای فریضه حج سفر حجاز پیش گرفتند وهنگام مراجعت در ریاستهای متعدده بست و دو مهم عظیم سرکردند و عاقبت در مقام نادون اقامت ورزیدند
نواب احمد علیخان بهادر طاب ثراه	یکهزار و دو صد و یک هجری	چهل و سه سال	بست و پنجم جمادی الاولی یکهزار و دو صد و پنجاه و ششم هجری	سرسام	رامپور	هرگاه جناب نواب غلام محمد خان بهادر طاب ثراه رهسپر حجاز گردیدند بجای نواب آصف الدوله بهادر بر مسند نواب محمد علیخان بهادر پدر خود متمکن گشتند
جناب نواب محمد سعید خان بهادر طاب ثراه	بستم رجب جمعه یکهزار و دو صد هجری	پانزده سال و بست و یک روز	سیزدهم رجب یکهزار و دو صد و هفتاد و یک هجری	عارضه سل	رامپور	بعد ارتحال نواب احمد علیخان بهادر پسر عم خود بحسن تدبیر حقوق خویش را در پیشگاه گورنمنت به ثبوت رسانیده حکمران این ریاست گردیدند و مسند ایالت را

کیفیت	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نام رئیس
زیب و زینتی تازه بخشیدند فوج اشل فوج سرکار انگریزی آراستند و محکمها را همچنان پیراستند ریاست را رونقی تمام افزودند و نظم و نسق ملک را بنای خوب نهادند بالجمله به نیکنامی و حکمت پناهی و فطانت و دستگاهی مدت حیات بسر بردند						
بعد ارتحال پدر بزرگوار بر مسند سروری جلوس فرمودند و رونق ریاست را از آنچه بود افزودند در هنگامهٔ غدر سال یکهزار و هشتصد و پنجاه و هفت عیسوی هم حفاظت ملک خویش نمودند و هم تحفظ مرادآباد مطمح نظر داشتند و فیروزشاه باغی را از آنجا بدر کردند از برتش انڈیا ملک خراجی یک لک و بست و هشت هزار و پانصد روپیه با اختیارات دیوانی و فوجداری هم یافتند و تمغای ستاره سند و خطاب فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه فرا چنگ آوردند و به کسب علوم و فنون خاصه منطق همت گماشته بودند و شعر هم سهل میفرمودند چنانچه دیوانی مختصر در ریخته از نتایج طبع الانباد [illegible]	پرامو	سرطان	بست و چارم ذیقعده سال یکهزار دوصد و هشتاد و یک هجری	ده سال و چار ماه و یازده روز	پنجم ربیع الآخره سال یکهزار دوصد و سی و یک هجری	جناب نواب محمد یوسفعلیخان بهادر طاب ثراه
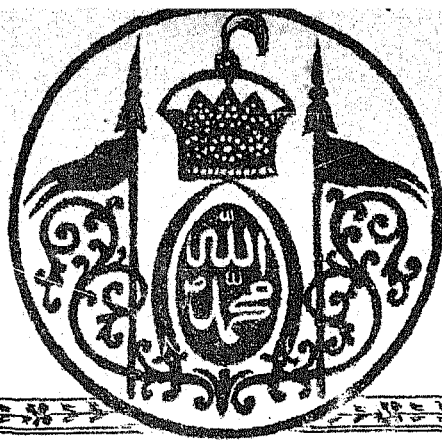
ذکر سراپا سرور عالیجناب معلی القاب حاجی حرمین شریفین زائر روضهٔ مطهرهٔ شهنشاه خافقین جناب نواب کلب علیخان صاحب بهادر مشیر قیصر هند فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه رئیس ولاور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند دام ملکهم و اقبالهم

ولادت باسعادت صباح روز یکشنبه بستم ذیحجه سال یکهزار و دو صد و پنجاه هجری مطابق نوزدهم اپریل سال یکهزار و هشتصد و سی و پنج عیسوی ست چون از عمر شریف سی سال و یازده ماه و چار یوم سپری شد همینکه حضرت فردوس مکان نواب محمد یوسف علیخان صاحب بهادر طاب ثراه پدر عالیقدر آن مهر سپهر ریاست مداری برحمت ایزدی پیوستند بست و چهارم ذیقعده سال یکهزار و دو صد و هشتاد و یک هجری مطابق بست و یکم اپریل سال یکهزار و هشتصد و شصت و پنج عیسوی روز آدینه بعد نیمروز بر وساده فرمان فرمائی و مسند حکمرانی جلوس فرمودند در سال یکهزار و دو صد و هشتاد و نه هجری شوق ادای فریضهٔ حج در دل فیض منزل جا گرفت بست و دوم ماه مبارک رمضان نخست لشکر کوچ گردید بست و سوم ماه مذکور سحرگاه بنفس نفیس با چند ارکان دولت عظم نهضت فرمودند و باعزاز و اکرامیکه جز سلاطین دیگری را دست نداده از حج و زیارات مشرف گردیده ششم محرم سال یکهزار و دو صد و نود هجری بار اتفاق ورود مسعود در دار الریاسة افتاد از عمر شریف سال چهل و هفتم و مسند نشینی را سال شانزدهم باشد نه صد و چهل و پنج میل کسری زائد اراضی مربع زیر حکم عالی ست و تعداد مردم حسب مردم شماری سال یکهزار و هشتصد و هفتاد و دو عیسوی پنج لک و هفتاد هزار و چار ست و اختیارات قتل و قصاص و دیوانی و فوجداری کما حقه حاصل بالجمله در صفت کمال از رؤسای پیشین شرف غالب بوده اند و کمالات آخر بر آن افزوده چنانچه محصول غله را معاف فرمودند و بنای زکوة اموال نهادند در محاربهٔ روم و روس دو لک روپیه به مجروحان قسطنطنیه عطا فرمودند و در آرایش شهر و اکثار عمارات بر جمله فرمانروایان گذشته فائق آمده
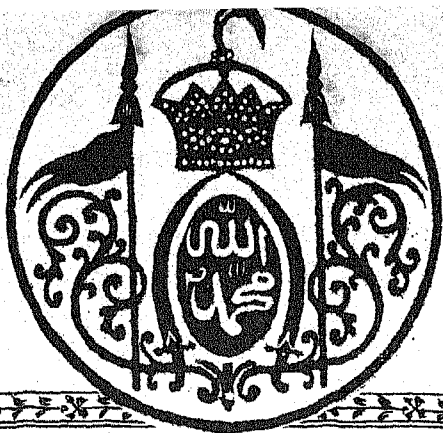
واہل کمال ہر طبقہ را گرد آوردہ اند و شبانہ روز توجہ عالی برین کار مبذول می مانند اکثر علوم متداولہ و غیر متداولہ مہارت
کلی دست دادہ و گاہ گاہی بشعر نیز فکر میفرمایند سہ مجموعۂ نثر در فارسی یکی ترانۂ غم دوم قندیل حرم
سوم شگوفۂ خسروی دیگر در ریختہ موسوم بہ بلبل نغمہ سنج و چہار دیوان در ریختہ یکی نشید خسروانی دوم [illegible]
خاقانی سوم درۃ الانتخاب چہارم توقیع سخن دیگر دیوان فارسی مسمی بتاج فرخی از نتائج افکار گہربار است
ایزد تعالی و تقدس باغ اقبال ہمچو فرمان روای عدیم المثال و مرشدزادہ کامگار جناب محمد مشتاق علیخان بہادر
سراپا اجلال را دائما از صدمۂ خزان مامون و مصون دارد بالنبی و آلہ الامجاد

تاریخ منشی مظفر علیخان بہادر اسیر

زطبع شہ چو عیان شد تجلی معنے
زطور حضرت موسی لشوق دید آمد

اسیر مصرع تاریخ طبع دیوان گفت
بسر زمین سخن آسمان پدید آمد

۱۲۹۶

تاریخ منشی محمد اسمعیل حسین منیر

دیوان خدیو دادرس شد مطبوع
خوش ناقۂ ازرج بیان شمس فیوض

گفتم در مصرعی دو تاریخ منیر
اشعار خداوند جہان شمس فیوض

۱۲۹۶ — ۱۲۹۶

تاریخ منشی صابر حسین صبا

چون کلام شہ خرد آگاہ
گشت شمع حریم نور بصر

۱۲۹۶ ف

سال طبعش صبا بخنبید گفت
سخن جان نواز و جان پرور

سنہ ۱۹۳۶ — ۱۲۹۶ ہجری — ۱۸۷۹ عیسوی

تاریخ ترتیب دیوان از منشی گوبند پرشاد صبا
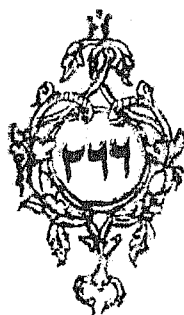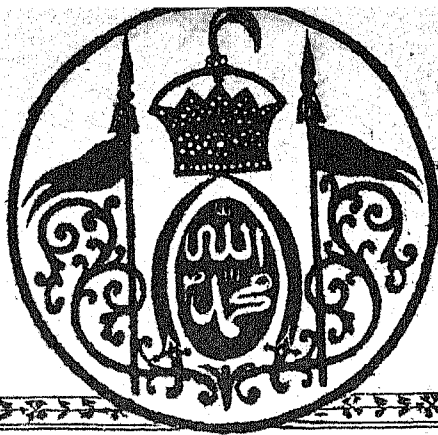
فرمان دهِ رامپور کز اقبالش ⁂ هر دم بترقی ست ملک و مالش
ترتیب نمود تازه دیوان لطیف ⁂ شد مشرق آفتاب معنی سالش
۱۲۹۴

تاریخ عبد القادر خان واقف

بملک سخن ریخت لعل و گهر ⁂ زهی فکر نواب عالم پناه
چو مطبوع گردید واقف نوشت ⁂ پی سال تاریخ آن نظم شاه
۱۲۹۶

تاریخ محمد زمان خان بسمل

چو شد طبع دیوان خاقان اعظم ⁂ که دارد برو رشک نظم نظامی
رقم زد چنین سال آن کلک بسمل ⁂ کلام گهر تاب شاه گرامی
۱۲۹۶

تاریخ محمد احمد قمر خلف منشی امیر احمد

چو شد مطبوع دیوان خدیوی ⁂ که باب فیض او عالم پناه ست
قمر این مصرع سالش رقم زد ⁂ گهر ریزی کلک پادشاه ست
۱۲۹۶

تاریخ محمد فصیح الزمان خان خلف کوچک شیخ محمد وحید الزمان خان مرحوم

در ملک پارس رفت کلام خدیو هند ⁂ چون مردمک بدیدهٔ اهل عجم نمود
مطبوع گشت و چشم و دل روزگار را ⁂ معنی و لفظ شیفتهٔ حسن هم نمود
تاریخ طبع آن قلم فکر من فصیح ⁂ تابش مهر اوج فصاحت رقم نمود
۱۲۹۶

تاریخ منشی امیر احمد امیر

در انجمن معنی سلطان سخن آرا ⁂ شمعی عجبی افروخت از شعله زبانیها
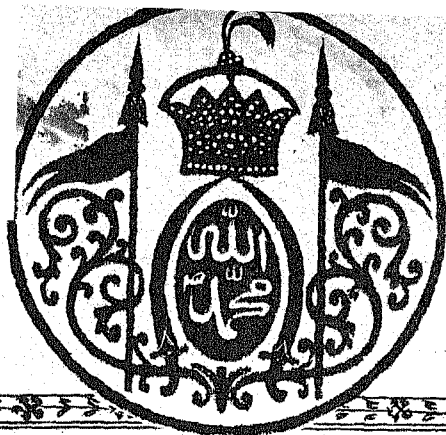
ان شمع بود دیوان آن شعله بود مضمون	پیداست ز لمعانش بزم همه دانیها
از هند بایران شد وز پارس بهند آمد	هر ملک معطر گشت از عطر فشانیها
در پارس همی زین نظم زبان دانی	در هند همی جوشد زین بحر روانیها
مطبوع شد و گفتم تاریخ امیر آنرا	چون هند عجم نازید از شوخ بیانیها

۱۲۹۶

خاتمة الطبع

خدایا پای یارای گذارش بندهٔ ظلوم و جهول شکسته است راه حمد تو نتواند برید معذور شوا
بنی البرایا دست نیروی نگارش این هیچکارهٔ بو الفضول خسته است در رغز نعت تو در سلک
عبارت نیارد کشید مجبورش شمار ورد که نه حمد الهی صورت بست و نه نقش نعت رسالت پناهی
بر کرسی نشست از ننگ ناکسی می میرم و در زندان غم اسیرم لاجرم بر سرور اصفیا و سرور
انبیا و آل پاکش و اصحاب جلالت ملاکش درود و سلام می فرستم تا جبر نقصان نماید و تلافی
مافات فرماید صلواة الله البر الروف الرحیم علی محمد بن عبد الله بن عبد المطلب خاتم النبیین
و سید المرسلین و امام المتقین و رحمة للعالمین و سلامه علیه و علی آله و اصحابه و اولاده و ذریته الطیبین الطاهرین
و علی ازواجه الطاهرات امهات المومنین ما دامت السموات والارضین اما بعد سامعه گو که وا کو دی نغم
من گوش کند و باصره کجا که همایون رقم من بخجسته خویشتن را فراموش مرحبا نیک آمدی ای سامعه
شنیدنی ست و خوش رسیدی ای باصره دیدنی که شاه دارای فلک تخت فریدون سپاه سکندر بخت
جمشید دستگاه قدر قدرت قضا صولت کیوان رفعت مشتری سیرت بهرام سطوت خورشید شوکت
ناهید بخت عطارد فطنت قمر طلعت سهیل میمنت جلالت حضرت عهد نامداری عظیم الشان عصر کامکاری معلی القاب عالیجناب
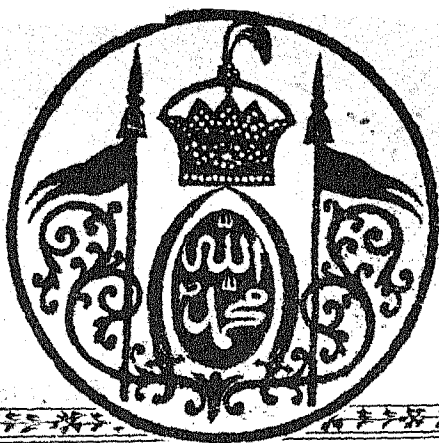
حاجی حرمین شریفین زائر روضهٔ مطهرهٔ شهنشاه خافقین نواب کلب علیخان صاحب بهادر
مشیر قیصر هند فرزند دلپذیر دولت انگلسیه رئیس ولاور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند
شهریار معدلت دستور والی دار الریاسة مصطفی آباد عرف رامپور لازال مستقرا علی مسند العز
والجلالة و مستنبدا فی امر الامارة والایالة با وصف ادای فرائض ملت و اشتغال به مهمات مملکت
در هر علم و فن گوی سبقت از ذو فنونان سلف و خلف ربودند و رحیق تحقیق و تدقیق از ساغر تکمیل
علوم مختلفه و فنون متنوعه پیمودند خاصه چون بزم سخن آراستند انوری دیگر شمع دعوی نیفروخت
و آذری سپندکردار در نار رشک و حسد سوخت شاهد مدعایم دیوان تاج فرخی ست
که در عجمی زبان ست و قالب سخنوری را روان مخزن اسرار ست و مطلع انوار کان فصاحت
و جان بلاغت مصاریعش مصاریع ابواب الجنان باشد و اشعارش بر شعری ترکی زمان
لفظش دل می رباید و معنیش روح می فزاید کلامیست معجز نظام که تقریر تعریفش را لسان
کلیم اللهی درخور و تحریر توصیفش را قلم از شاخ نخل طور سزاوار تمه المختصر هرگاه انشایش به انجام
رسید و املایش روی فرجام دید بواسطهٔ دولت فخیمهٔ انگلیس به مستقر الخلافهٔ طهران بسر آمد فصحای
روزگار سر حلقهٔ شعرای دهور و داد دار ادب نحریر لبیب عدیم النظیر مظهر انوار عظمت مصدر آثار کرامت
صاعد ذروهٔ معالی و مناقب عارج رتبهٔ مفاخر و مناصب جناب مستطاب عالیجاه مقرب
الخاقان مؤتمن السلطان میرزا محمد تقی خان سپهر تخلص ملقب به لسان الملک مستوفی اول
دیوان همایون اعلی سلطنت ایران ضاعف الله تعالی کماله و ادام علی الانام ظلاله باستعانی
چند ارجمند فرستاده شد و بنای رواجش نهاده و مقارن اوان فرنور گرامی منشش یگانه زمانه
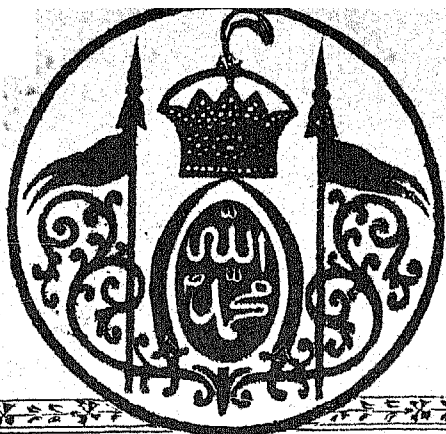
آغا محمد علی شیرازی نثار تخلص شال بافتند و بدان صوب شتافتند عالیجاه میرزا لسان الملک را حصول
و وصولش عجب آمد که برافرازندهٔ رایات شاهی بر افسر و زیبندهٔ نور الهی بسر گردن‌کشان
و تاجداران پناه خسروان و شهریاران داور دوران ملک الملوک ایران و توران ابو المظفر سلطان
صاحبقران السلطان بن السلطان بن السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان بن الخاقان السلطان
ناصر الدین شاه پادشاه قاچار شهنشاه تمام ممالک محروسهٔ ایران لازالت رایات دولته مرفوعة الی قمة
السماک و آیات شوکته مکتوبة علی صفحات الواح الافلاک اندر سفر بودند در مطالعهٔ آن درنگی رو داد تا آنکه
دائرهٔ دولت سلطانی را رجوع بمستقر الخلافه افتاد اجازت مطالعه فراچنگ آوردند و بحکم الامر فوق الادب
در بعضی از مواضع محو و اثبات بکار برده تقریظی در آخر ثبت کردند و فخامت نصابان آخر بر آن تصدیقات
نگاشتند و سپس با قصیدهٔ مدحیه و نامه و قطعه در جواب نامهٔ اعلی حضرت خدیو کیهان ابده الله تعالی
باللطف الابدی ملکه و اجری بالفیض السرمدی فی بحار العظمة و الابهة فلکه بسفارت رفیع المرتبه میرزا
محمد صالح بیک یکی از نظر کردگان عین عنایت خویش بهمپای بلند پایه آغا محمد علی شیرازی ارسال داشتند
هزاران هزار شکر آفریدگار نهان و آشکار که در ماه ذیحجه سال یکهزار و دوصد و نود و شش هجری ذیل
بذیل قصیده و قطعه و تقریظ عالیجاه میرزا لسان الملک و تصدیقات علمای طهران جدولین که نخستین در کشف اسامی کتب لغت
کاشف معانی الفاظ مغلقهٔ قصائد دیوان برعت عنوان کافیست و پسین در شرح احوال این پاسگاه و فرمانروایانش
وافی به تصحیح و تحشیه ملازم خاص بارگاه عرش اشتباه منشی امیر احمد امیر تخلص در مطبع تاج المطابع دار الریاست
مصطفی آباد عرف رامپور بحلی سلب طبع پوشیده و در چشم مجنون صفتان وادی سخن جلوهٔ لیلائی نمود
و درهای سور و سرور بر روی سخندانان گشود